TĖVYNĖS SARGAS

Arkivysk. Jurgis Matulaitis — visuomenininkas

Prof. Juozas Eretas apie auklėjimą

Amerikos vyskupai politiniais klausimais

Prieš 80 metų atgauta spauda

K D pirmajai programai 80 metų

Iš K D pasaulio

Gyvųjų ir mirusiųjų sukaktys

1984 Nr. 3 (59)

TĖVYNĖS SARGAS — GUARDIAN OF THE FATHERLAND

Pradėtas leisti 1896 m. — Established 1896

Redaguoja — Editor: Algirdas J. Kasulaitis

Redakcijos adresas — Address of Editor: 894 East 223rd Street Euclid, Ohio 44123. Tel. (216) 261-4994

Administracija: Adomas Viliušis, 4050 S. Campbell, Chicago, IL. 60632. Tel. (312) LA 3-8330.

Leidžia Popiežiaus Leono XIII Literatūrinis Fondas.

Vladas Šoliūnas, 8335 Fieldcrest, Willow Springs, IL. 60480. Tel. (312) 839-5874.

Published by Pope Leo XIII Literary Fund.

Viršelį piešė Paulius Jurkus.

Spaudžia PRANCIŠKONŲ spaustuvė, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

ATEINANČIUOSE NUMERIUOSE:

* 100 metų nuo prezidento Stulginskio ir kun. Mykolo Krupavičiaus gimimo
* Krikščioniškoji demokratija teorijoje ir praktikoje
* Politinės asmenybės formavimas
* Bepasaulėžiūrinė demokratija
* Iš kun. Mykolo Krupavičiaus laiškų
* Lietuvių tauta ir krikščioniškoji demokratija
* Evangelijos socialinės misijos vykdymas

TĖVYNĖS SARGAS

1984 ŠV. KAZIMIERO METAI Nr. 3 (59)

ARKIVYSKUPAS MATULAITIS — VISUOMENININKAS

V. BAGDANAVIČIUS

Mes arkivyskupą Matulaitį pažįstame, kaip Vilniaus vyskupą, kaip vienuolinio gyvenimo steigėją ir kaip Lietuvos bažnytinės provincijos formuotoją. Mažiausiai jį pažįstame kaip visuomenininką, kaip žmogų, kuris giliai domėjosi savo laiko visuomenės socialiniais ir ekonominiais reikalais. Jis jais ne tik domėjosi, bet ir labai sėkmingai juose reiškėsi. Tie pradžioje minėti efektyvieji jo darbai yra nustelbę jo visuomeninę veiklą, tačiau rūpestingiau pasigilinus į jo gyvenimą, atrodo, kad ta sritis yra pati pagrindinė jo reiškimosi sritis. Arkiv. Jurgis buvo daugiau visuomenininkas, negu betkas kitas.

Pasidomėkime tad šiandien jo visuomenine veikla, palikdami nuošaly kitus, labiau žinomus jo pasireiškimus. Gal būt, kad yra tam tikra išorinė priežastis, kodėl mes permažai žinome apie jo visuomeninę veiklą. Mat ši veikla daugiausiai reiškėsi ne Lietuvoje, bet Lenkijoje, Varšuvoje. Ir ten visuomeninė jo veikla trumpu laiku pasidarė tokia reikšminga, kad nežinia kur ji būtų nuvedusi Jurgį Matulaitį, jei jis pačios Dievo apvaizdos iš tos veiklos nebūtų buvęs atšauktas.

Viena visuomenininkė grafaitė

Taigi persikelkime į Varšuvą 1905 metais. Jurgis M. atvyko į Varšuvą kaip ligonis, sirgdamas kaulų džiova. Jis buvo buvęs vienos užkampio parapijos vikaras ir vienos provincijos seminarijos profesorius. Apie šviesų, bet ligoninėje užmirštą kunigą sužinojo viena grafaitė, Cecilija Platerytė Zyberk, di-

Lietuvos Nacionalinė M. Mažvydo Biblioteka

delė visuomenininkė ir Varšuvos mergaičių gimnazijos steigėja ir globėja. Ji paėmė sunkiai sergantį kun. Jurgį savo įstaigon, kur jis, rūpestingai prižiūrimas, pradėjo ne tik taisytis, bet ir labai efektyviai visuomeniškai veikti.

Ši moteris yra gyvas pavyzdys, ką turtinga, įtakinga, protinga ir visuomeniškai nusiteikusi moteris gali padaryti.

Platerytė jauna būdama buvo nuvykusi Paryžiun studijuoti ne literatūros ar meno, bet amatų. Grįžus namon įsteigė mergaitėms amatų mokyklą toje parapijoje, kur buvo jos dvaras. Varšuvoje ji reiškėsi kaip jaunimo organizatorė ir knygų autorė, tarpe jos knygų pažymėtina knyga: ko trūksta Lenkų katalikybei. Ji buvo pasidariusi slapta vienuole.

Kai ji nuvyko į ligoninę aplankyti sergančio įžymaus kunigo, ji nustebo pamačiusi, kad tai yra tas pats asmuo kurį ji pažinojo savo parapijoje, kur Jurgio Matulevičiaus dėdė buvo klebonas. Bet ne dėl senos atnaujintos pažinties ji pradėjo globoti Matulevičių, bet dėl to, kad jų visuomeniniai tikslai sutapo.[1]

Politinės ekonomijos studijos

Atsiradęs Varšuvoje ir vos pasveikęs kun. Jurgis, radęs entuziastingą grafaitės Platerytės pritarimą, suorganizavo politinės ekonomijos pask aitų ciklą. Tai buvo 1905 metai, vadinami cicialistmečiu, kada visoje Rusijoje kilo revoliucinis judėjimas. Varšuvos universitetas buvo uždarytas.

Norėdamas susiorientuoti esamoje socialinėje situacijoje, kun. Jurgis politinės ekonomijos paskaitų skaityti pakvietė radikalių pažiūrų socialdemokratą Liudviką Krzyvickį. Tų paskaitų klausytojais jis pakvietė Varšuvos inteligentiškos diduomenės atstovus: kun. seminarijos profesorių, katalikų organizacijos pirmininką, kaikuriuos grafus ir keletą aktyvių studentų. Kursai bus skaitomi ponios Przedziecki rezidencijoje. Paskaitos buvo laikomos tris kart savaitėje ir tęsėsi tris ar keturis mėnesius. Pats uolusis tų paskaitų klausytojas buvo kun. Jurgis. Jis uoliai užsirašinėjo paskaitininko mintis. Prelegentas dėstė socializmo doktriną nevengdamas dvarininkų aristokratiją vadinti feodalizmo liekanomis. Diskusijose kun. Jurgis yra pasakęs, kad daugelis prelegento pažiūrų sutinka su katalikiška etika, nors prelegentas aiškiai kritikavo kapitalistinę santvarką.

Kai kas su kun. Jurgio pažiūromis sutiko, o kiti sakė, kad Platerytės ir Matulaičio vadovaujami mes visi strimagal-

vias riedame į ereziją ir amžiną prapultį. (Pal. dr. Antanas Kučas, Arkivyskupas Jurgis Matulaitis Matulevičius, 1979 m. Marian fathers St. Casimir province, 95 psl.)

Kun. Matulevičius buvo už tai skundžiamas Romai. Tačiau tie skundai neturėjo pasėkų dėl to, kad po Leono XIII enciklikos *Rerum Novarum* oficiali Bažnyčios vadovybės pažiūra buvo pasikeitusi, nors ir ne visų priimta. Šios enciklikos poveikyje kunigai buvo skatinami praktiškai rūpintis socialiniais darbininkų reikalais. Tačiau tokiais laikais, kai Bažnyčiai tenka paimti naują kelią, konfliktai yra neišvengiami. Dėl to kaikurie katalikų vadai kun. Matulevičių laikė pavojingiausiu modernistu pasaulyje. (pal. Kučą 94-95 psl.)

Lenkijos katalikų darbininkų organizavimas

Lenkijos katalikų darbininkų organizacijų pradžia yra senesnė už kun. Matulevičiaus laikus. Šie darbininkai pradėjo organizuotis paskutiniame praėjusio šimtmečio dešimtmety. Tačiau šios organizacijos tenkinosi parapijine veikla, necentralizuota. Šios organizacijos pradininkas buvo kun. Godlewskis. Pažymėtina, kad kun. Godlewskis buvo baigęs Seinų kunigų seminariją.

Kai į šią veiklą įsijungė Matulevičius ji buvo centralizuota. Tokiu būdu buvo sukurta labai didelė ir įtakinga organizacija "Stowarzyszenie Robotnikow Chrescijanskich". Ši organizacija sutraukė 50,000 narių. Tai buvo didelė armija, su kurios pagrįstais sumanymais turėjo skaitytis ir skaitėsi valdžia ir vietinė administracija (pal. Kučas, 103 - 4 psl.) Pažymėtina, kad arkiv. Matulaičio beatifikacijos bylos dorybių dokumente šios organizacijos sudarymas yra priskiriamas Jurgiui Matulaičiui. Tai padaryta matyt pagįstai, nes jis buvo šios organizacijos laikraščio "Towarzysz Pracy" (Darbininko Draugas) redaktorius. Pasak prel. Šaulio, Matulevičius dirbo centriniame šios organizacijos biure, kaip sekretorius (draugija 1907 m. nr. 9, 60 psl.)

Matulevičius ir krikščioniškoji demokratija

Matulevičius, studijuodamas Friburgo universitete, buvo gerai pasisavinęs visuomenines Leono XIII idėjas. Reikia pripažinti, kad Lenkijos Bažnyčios vyriausybė nebuvo abejinga nei socialinių neramumų atžvilgiu, nei Leono XIII idėjų atžvilgiu. Tuo laiku Varšuvos arkivyskupu buvo V. Popiel, o jo pagelbininku buvo lietuvis, kilęs iš Marijampolės parapijos , vysk.

Kazimieras Ruškevičius. Jie sudarė komisiją išdirbti bažnytinės socialinės veiklos programą. Berods Kučas neklysta spėdamas, kad šios komisijos sumanymas neapsiėjo be Matulevičiaus. Tuo labiau, kad pagrindinis šios komisijos darbas buvo pavestas Kun. Matulevičiui ir kun. Przezdzieckiui. Šios komisijos rezultatas buvo paskelbtas brošiūroje, kuri vadinosi "Chrezescijanska Demokracija" 1906 m.

Šios komisijos veiklos pasėkoje ir Lenkijos krikščionių darbininkų organizacijos vardas buvo pakeistas į "Chrzescijanska Demokracija" (Kučas 103 psl.).

Tais metais buvo leidžiama Lenkijos bažnytinė enciklopedija. Joje apie krikščionišką demokratiją rašyti buvo pakviestas kun. Matulevičius. Jo studija apie krikščioniškosios demokratijos tikslus ir veikimo būdą buvo išspausdinta 7 - 8 tome.

Kun. Matulevičiaus veiklą ryšium su krikščioniška demokratija būtų galima atsekti tos organizacijos archyve. Tačiau tos organizacijos archyvas buvo sunaikintas.

Socialiniai kursai Varšuvoje

Socialinis klausimas nėra vien darbininkų klausimas. Darbininkai, kai skriaudžiami, pirmieji jį išgyvena. Tačiau šis klausimas visų pirma yra, ar turėtų būti, rūpestis tų žmonių kurie vadovauja visuomenei. Dėl to Matulevičius ir Godlewskis, Lenkijos vyskupams pritariant, suorganizavo trijų dienų visuomeninius kursus šviesuomenei. Į juos susirinko 700 asmenų: Bažnyčios dignitorių, kunigų, mokytojų, visuomeninių veikėjų vyrų ir moterų. Iš Lietuvos juose dalyvavo keliasdešimt kunigų.

Kursų programa apėmė įvairias visuomeninio gyvenimo sritis: marksizmą, komunizmą, kolektyvizmą, socializmą, nuosavybės teisę, miesto ir kaimo darbininkų padėtį. Matulevičius, pasak Kučo, taip sutvarkė programą, kad būtų atvirai atsakyta į tris klausimus: kaip buvo, kas yra ir kaip turėtų būti. (106 psl.)

Kalbėtojais buvo pakviesti asmenys iš įvairių sričių: ne vien iš rusų valdomos Lenkijos, bet ir iš Austrijos ir Vokietijos.

Lietuvoje šiuos kursus išsamiai aprašė kun. Šaulys Draugijoje (1907 m. 9 nr. 57 - 62 psl. ir 10 nr. 178 - 184 psl.) Iš tų kursų aiškėjo, kad nereikia būti socialistu, kad suprastum reformos reikalingumą. Užtenka būti geru žmogumi. Visuomeninis darbas šiandien yra svarbiausia kunigiška veikla. Nepateisinami klebonai, jei nežino, kad jų parapijose yra varoma

socialistinė agitacija. Vokiečių valdomoj Lenkijos dalyje socialinio klausimo supratimas kunigus padarė net bankininkais, Vokiečių katalikiško veikimo įtakoje.

Pasak Januškevičiaus šie kursai sujaudino Lenkiją ir joje labai iškėlė Matulevičiaus prestižą. Šie kursai įvyko 1907 m. Tačiau jie 1906 metais buvo norima organizuoti Vilniuje, tačiau negavus valdžios leidimo, buvo organizuojami Varšuvoje.

Matulevičiaus paskaitos turinys

Kun. J. Matulevičiaus paskaita net praėjus 75 metam nuo jos pasakymo atrodo ne tik aktuali bet ir drąsi. Dėka prel. Šaulio jos atpasakojimo "Draugijoje", galime su jos turiniu susipažinti.

Paskaitos tema buvo apie nuosavybės teisę krikščionišku supratimu. Matulevičius drįso pasakyti, kad katalikybė nėra iš esmės priešinga komunizmui. Krikščionybės pradžioje būta komunizmo. Jėzuitai Paragvajuje buvo įvedę valstybinį komunizmą. Į turto kolektyvizmą Bažnyčia žiūri kaip į ekonominę teoriją ir svarsto ją tuo požiūriu, kiek ji yra dora. Pasak Matulevičiaus, net enciklika **Rerum Novarum** nėra davusi pilno atsakymo kolektyvizmui, pvz.: žemės ir darbo įrankių bendrumo klausimu. (61 psl.).

Tačiau tam tikras nuosavybės kiekis žmogui yra būtinai reikalingas, kad jis galėtų būti doras. Bažnyčia prieš komunizmą ir kolektyvizmą neišėjo tol, kol šios teorijos nepradėjo veržtis į doros ir religijos sritis ir nereikalavo visiško nuosavybės panaikinimo. Tam Bažnyčia pasipriešino. "Nuosavybės teisė išplaukia iš pačios žmogaus gyvybės teisės. Nuosavybės noras yra įgimtas žmogui dalykas" (61 psl.).

Su nuosavybės principu sunkenybės prasideda tada, kai šią teisę tenka pritaikyti gyvenimui. Iš fabrikanto atėmimas nuosavybės yra neteisėtas dalykas. Tačiau šiandieninė kapitalistinė santvarka, nepaisanti visuomeninių savo pareigų, yra netinkama ir atmestina. Nes darbininko išnaudojimą smerkia kiekvienas katekizmas, kaip kaltę šaukiančią dangaus bausmės.

Tiesa, kad Dievas žemės turtus nepadalino ir jų rubežių nenustatė. Tačiau žemės paskirtis yra maityti visus žmones. Tas sudaro pagrindą nuosavybei, kaip visuomeninei institucijai. Matulaitis jau tada pramatė, kad komunizmas pavergs žmogų valstybei. O privatinė nuosavybė skatina žmogų į darbštumą. Privatinė nuosavybė yra neliečiama ir šventa tiek, kiek ji yra teisinga. Bet jos pareigų ir prievolių yra daug.

Gyvybės išlaikymo teisė yra augštesnė už nuosavybės teisę. Dėl to Bažnyčia peikia tuos žemės savininkus, kurie gyvendami kažkur savo pareigų, susijusių su nuosavybe neatlieka.

Paskaita buvo taip įdomi, kad klausytojai nenorėjo kalbėtojo paleisti. Jam buvo skirta viena valanda laiko, bet jis buvo paprašytas kalbėti dar vieną valandą.

Net rytojaus dieną Matulevičius buvo iššauktas atsakyti kaikuriuos klausimus. Ar katalikas gali būti socialistu? Ar socialistas yra ekskomunikuotas?

Matulevičius pripažino, kad Pijus IX buvo ekskomunikavęs kaikurias draugijas, kurios reikalaudavo iš savo narių aklo klusnumo. Bet kai tos draugijos pasidarė viešos ir turi savo atstovus gyvenime ir reiškiasi viešai, jos įgavo teisės būti išklausomos. Jos gali pasiaiškinti ko jos siekia, pirm negu bus pasmerktos. Prelegentas pasisakė žinąs darbininkų, kurie save vadina socialistais dėl tų sunkumų, kuriuos jiems tenka išgyventi, ir siekia, kad pasaulyje būtų geriau. "Su tokiais troškimais ir siekimais jis gali būti geriausiu kataliku." Toks žmogus yra net reikalingas nuraminimo, kad gyvenimas jam dar labiau neįkyrėtų. Kunigas jam turi būti nuolaidus. "Juk tokiu socialistu yra kiekvienas iš mūsų . . ." (62 psl.)

Į klausimą, ar valstybė gali nusavinti žemes visuomenės naudai, atsakymas buvo teigiamas, jei dauguma su tuo sutinka ir savininkam yra atlyginama.

Socialogijos profesorius Petrapilio dvasinėje akademijoje

Tais pačiais 1907 m. Kun. Matulevičius paliko Varšuvą ir išsikėlė Petrapilin, nes buvo pakviestas skaityti sociologijos kurso naujai įsteigtoje sociologijos katedroje Dvasinėje akademijoje. Šis kursas ir jo profesorius ten buvo sensacija. Savo paskaitomis Matulevičius darė studentams kunigams didelį įspūdį.

Vienas iš jo klausytojų, Marjan Visniewskis, savo atsiminimuose pasakoja, kaip kun. Matulevičius vaizdžiai kalbėjo apie darbininkų skurdą ir grubų kapitalistų išnaudojimą Anglijoje. O Rusijoje darbininkas gyvena purve ir mėšle. "Prof. Matulevičius buvo nuoširdus demokratas, tikras engiamo vargšo draugas. Jo paskaitos darė mus revoliucionieriais, maištautojais prieš visuomenines neteisybes" (Kučas 115 psl.).

Kai studentai klausdavo profesorių, ką, esant šitokiai situacijai, reikia daryti, Matulevičius gatavų atsakymų neduo-

davo. Jis skatindavo savo studentus pačius galvoti šiais klausimais ir sakydavo, kad ir jis pats galvoja, t.y. to atsakymo ieško. (Kučas 115 psl.).

Vienu iš jo entuziastingų mokinių buvo vėlesnis arkiv. M. Reinys. Jis savo diplominiam darbui buvo pasirinkęs temą "Šių dienų kunigo visuomeninės pareigos" (Kučas 114 psl.).

Petrapilio lietuvių tarpe kun. Matulevičius buvo žinomas, kaip geras, karštas, savo tėvynę mylįs, lietuvis. Jis lankydavosi liek. akad. studentų lavinimosi kuopelėje.

Tačiau Lenkijos visuomenėje, po jo suorganizuotų Varšuvos kursų prestižas buvo taip išplitęs, kad, kai Lenkų darbininkai išsikovojo teisę įsteigti bendrą katalikų darbininkų organizaciją, jos pirmininku buvo išrinktas kun. Matulevičius (Kučas 123 psl.)

Socialiniai kursai Kaune

Lietuviai kunigai, dalyvavę Varšuvos kursuose prašė Matulevičių panašius kursus suorganizuoti Kaune. Ir Matulevičius tai pažadėjo ir savo žodį išlaikė (Stasys Yla, Jurgis Matulaitis, 51 psl.) Visuomeniniai kursai buvo suorganizuoti Kaune 1909 metais sausio 16 - 18 dienomis. Kursai buvo organizuojami vyskupų Paliulionio ir Cirtauto globoje. Organizacinio komiteto pirmininku buvo kun. Konstantinas Olšauskas. Komitetas buvo sudarytas iš šešių kunigų ir šešių pasauliečių. Paskaitininkais buvo pakviesti lietuviai, trys lenkai ir trys rusai. Jų tarpe buvo pakviesta ir Platerytė. Tačiau tiek lenkai, tiek rusai atsisakė atvykti dėl nepatogaus laiko.

Šiuose kursuose net tris paskaitas skaitė kun. Matulevičius. Šalia jo paskaitininkais buvo kun. P. Būčys, Maironis — Mačiulis, kun. Staugaitis. Iš Amerikos buvo žadėjęs atvykti kun. Kaupas. Jam neatvykus, jo paskaitą perskaitė Jakštas Dambrauskas. Kursų dalyvių buvo 200. Iš jų 140 kunigų, kiti pasauliečiai.

Teisingai pastebi Yla, kad didžiausią šių kursų naštą išnešė ant savo pečių Matulaitis (54 psl.). Jakštas šias paskaitas įvertino "Draugijoje" šiais žodžiais: "Tos paskaitos bus naudingos ir mūsų pirmeiviams bei socialistams, pripratusiems žiūrėti į Bažnyčią iš aukšto ir su panieka. Iš tų prelekcijų mūsų socialistai pamatys, jog Bažnyčia į socialinį klausimą žiūri plačiau ir giliau, negu apie tai menkutėse socialistų brošiūrėlėse buvo rašoma." (Yla 55 psl.).

Šių kursų ruošimo komiteto sekretoriumi buvo kun. Šaulys. Jis jų eigą aprašė "Draugijos" žurnale ir tą aprašymą išleido

atskiru leidiniu. Tenka pridurti, kad šie kursai Lietuvos katalikiškai šviesuomenei buvo labai geras paruošimas tiems uždaviniams, kurių jiems teko imtis steigiant Lietuvos nepriklausomybę.

Visuomeniškumas — pagrindinis Matulevičiaus dvasios bruožas

Toks yra Matulevičiaus, kaip visuomenininko vaizdas. Nors vėliau tiesioginiu būdu jis šioje srityje neveikė, tačiau visuomenininku pasiliko visada.

Bet kas iš tikro yra visuomenininkas? — Tai yra žmogus neužsidaręs savyje ir domysis kitais žmonėmis, kurie kartu su juo gyvena. Jis ne tik jais domisi bet ir stengiasi jiems gelbėti.

Tokiu visuomenininku Matulevičius pasiliko visose trijose vėlesnėse jo veikimo srityse: kaip Lietuvos Bažnyčios provincijos organizatorius, kaip Vilniaus vyskupas ir kaip Marijonų vienuolijos steigėjas.

Formuodamas Lietuvos Bažnyčios provinciją, kandidatus į vyskupus jis parinko tik iš visuomenininkų tarpo. J. Staugaitis, buvęs Kauno visuomeninių kursų paskaitininkas, vėliau Seimo pirmininkas. Paltarokas — sociologijos profesorius. Kukta — Vilniaus lietuvių visuomeninis vadas. M. Reinys vėliau savo visuomeniškumą labai paliudijęs organizuodamas ateitininkus ir pavasarininkus. Taigi Matulevičiaus rekomenduoti vyskupai buvo ne iš teologų ar šv. Rašto specialistų tarpo, bet iš visuomenininkų tarpo.

Valdydamas Vilniaus vyskupiją, Matulevičius savo visuomeniškumą paliudijo tuo būdu, kad užstojo skriaudžiamas tautines mažumas, ne tik lietuvius, bet ir gudus, nepaisydamas to, kad susilaukė skaudžių priekaištų iš tos tautos, kuriai savo visuomeniškumu buvo daug davęs.

Marijonų vienuoliją jis steigė ne kaip nuo visuomenės atsietų maldininkų grupę, bet kaip žmones, pasišventusius visuomenei.

Savo "Vedamojoje vienuolinio gyvenimo mintyje" Matulevičius skatino būsimus marijonus atitikti savo laikų reikalams (26 nr.) ir susipažinti su visuomenės gyvenimo reikalais. Tam tikslui steigėjas skatino juos daryti savaitinius posėdžius. Apie tai kas juose turi būti svarstoma, jis šitaip kalbėjo: "tepasikalba ir apie visuomenėje vyraujančias idėjas ir nuomones, apie visuomenės sąlygas, kuriose tenka dirbti, apie negales,

įsigalėjusias viešuose reikaluose . . . apie svarbesnius dalykus, keliamus laikraščiuose . . . apie Bažnyčios ir visuomenės reikalus ir reikalavimus" (50 nr.).

Negana to, steigėjas šitaip rašė marijonams: "Tegul išmoksta veikti į žmones per žmones, pvz. per draugijas . . ." (53 nr.). "Tegul rūpinasi geros valios žmones . . . telkti į draugijas".

Šitoki paskatinimai vienuoliams yra skirtingi nuo tokio vienuolinio gyvenimo supratimo, kurio idealas yra vienuoliui būti kuo toliau nuo pasauliečių. Deja, ne kartą katalikiškoje visuomenėje yra atstovaujamas toks vienuolinio gyvenimo supratimas, kur vienuolinis gyvenimas yra suprantamas tik kaip mirtis pasauliui.

---

1. Cecilija Zyberk - Platerytė gim. 1853 m., mirė 1920 m. Jos tėvas Kazimieras buvo Šlosbergo dvaro savininkas, Kuršiuose prie Ilukštos. Bet ji pati buvo gimusi Lenkijoje Blonskio apsk. Gyvendama Paryžiuje, įstojo į Šv. Širdies kongregaciją. Plačiai domėjosi visuomeniniais reikalais ne tik Prancūzijoje, bet ir Švedijoje. Varšuvoje įsigijo siuvėjos siplomą. Savo lėšomis Varšuvoje pastatė namus amatų mokyklai ir gimnazijai. Organizavo buhalterijos kursus.
Platerytė plačiai reiškėsi savo raštais tiek religinėje, tiek praktinėje srityje. Ji su Kazimiero Prošek įsteigė Katalikių moterų sąjungą. Taipogi ji yra Ūkininkų draugijos steigėja ir kurį laiką vicepirmininkė. Kartu su Jurgiu Matulevičium ji įsteigė Jaunimo bičiulių draugiją. Ji tarp 1909 - 14 m. leido laikraštį "Prad" (srovė). Apskritai Platerytę tenka laikyti Lenkijos katalikiškos inteligentijos organizatore labai modernia prasme. Ji stengėsi nepraleisti jokio katalikiško visuomeninio suvažiavimo nei Lenkijoje, nei užsienyje. (Polski Slownik Biograficzny, 1981 m. 24 tomas, 693-694, Tadeusz Gorski).

Dvasiniame gyvenime nėra klonių; arba mes kopiame į kalną, ar žengiame pakalnėn.

Vysk. F. Sheen

APIE VISOKERIOPĄ AUKLĖJIMĄ

Kuklios mintys pretenzingai temai

PROF. DR. JUOZAS ERETAS

I.

Ar mes sutikome kada nors ką nors, kuris nelaikytų savęs išauklėtu? Vargu; nes ar dauguma žmonių netiki, kad jie yra patepti kultūros aliejum? Bet kad tai remiasi neišmanymu, labai maža kas žino, ką iš tikrųjų reiškia auklėjimas. Todėl ar yra klaida, jei mes kartais apie tai pamąstome?

Nesusipratimas lengvai paaiškėja iš tos sąvokos charakterio, kuris nuveda prie sauvališkiausio jos interpretavimo. Todėl mes čia pagrindu paimsime apibrėžimą, kuris, kaip sakoma, turi rankas ir kojas. Jis yra kilęs iš Otto Willmano ir auklėjimą apibrėžia kaip "gyvą žinojimą, sudvasintą galėjimą ir sugryníntą norėjimą".

II.

Išauklėjimui pirmiausia priklauso *žinojimas*, platus pažinimas, kuris mus įgalina suprasti žmogų ir jo pasaulį, kiek apskritai tai yra galima iš priežasčių supratimo. Jei mes ir nenuklystume į intelektualistinių perdėjimų laikus, kada buvo paviršutiniškai manoma, kad žinojimas yra jėga, būtent ta jėga, kuri išplisdama į vis plačiau apimančias žinojimo sritis, užtikrina nesulaikomą pažangą, tačiau mes turime suprasti, kad be žinojimo didinimo mes negalime toliau progresuoti. Todėl yra jau neišmintinga, jei iš to pasijuntama patogiau arba dėl neteisingai suprasto tikėjimo nebepaisoma iš natūralių šaltinių kylančio žinojimo, kaip šio pasaulio tuštybės. Reikia savo dvasinį laivą gerai pakrauti, jei turi plaukti jūromis.

Bet ir žinios apie tūkstančius daiktų dar nesudaro išauklėjimo, o tik šiaip kur girdėtus atminties fenomenus; ir tie, kuriems išmokti iš atminties pasakyti ištisas istorijos lenteles yra tik vaikų žaidimas, retai tesutinkami labiausiai išauklėtų žmonių tarpe.

Taip pat ir siaurai aprėžtas mokytumas dar nėra jokia išauklėjimo žymė; priešingai, išmoktas specialistiškumas gali dažnai pasirodyti kaip rimta tam kliūtis. Dalyko žinovas apžvelgia daugiausia tik porą savo tyrimų srities kvadratinių

centimetrų, kuriuose jis juda aplink, kaip baleto šokėja, kuri visada per tą patį tašką daro savo piruetų pasisukimus. Jei specialistai dažnai ir išmatuoja nuostabias gelmes, tai jiems dažnai trūksta sąryšių įžvelgimo, ir dėlto jie retai išgali paruoštas dalis suvesti į visumą. Pasakojama apie vieno humanistine dvasia dvelkiančio Šveicarijos miesto istoriką, kuris, nors ir žinojo visas Salamino mūšio smulkmenas, bet, prašomas padaryti pranešimą apie ką nors iš to mūšio, atsakė: to aš negaliu, nes tai įvyko jau ne mano laikais". Žinantys apie tą mūšį, kurie į jį žiūri nei kaip į visumą, nei atsižvelgia į jo visumą, yra greičiau neva išauklėti. Tai neretai atsispindi ir jų laikymesi; tai yra dažnai tie negyvenimiški keistuoliai ir kaip tokie mėgstami juokų laikraščių ir yra tapę komedijų artistų figūromis. Tai yra natūralu; nes, jei taip apsiribojama, tai pagaliau ir tampama apribotu.

Ir mokyklinis žinojimas dar nereiškia išauklėjimo. Natūraliai priaugantis žmogus turi pasisavinti subruktą žinių medžiagos masę; bet jis turi pirmiau patirti, kas jau žinoma, kad galėtų suprasti, kas dar turėtų būti žinoma. Bet iš to dar neseka išvada, reikalaujanti dėl kurių nors tikėjimo pagrindų nusigręžti nuo žinojimo. Laikymasis siauro nemokšiškumo yra dirbimas netikrų pinigų. Taip pat neišeina neturėti reikalavimų jaunimo atžvilgiu. Bet kaip tik šiame kelyje paklysta daugelis mokytojų, kadangi jie, užvaldyti savo medžiagos, reikalauja už ją aukščiausios kainos, kurios jie negauna. Čia netrūksta ir komiškumo, jei tokiu būdu įsimylėjęs savo dalyką, į jį veržiasi su gyvulišku rimtumu. Bet kartu sukelia ir apgailestavimą, jei į viską žiūrima tik iš tokios varlinės perspektyvos. Labiausiai reikalinga apgailestauti mokinius, jei jiems vienas statybinis akmuo išaukštinamas į visą išminties šventyklą.

Taip pat yra fatališka, jei ta medžiaga — dažnai net ir aukštesnėse pakopose — tik dėl jos pačios dalimis iš anksto paskirstoma, visiškai nestatant klausimų, kurie vieni mokslą padaro vertu išmokti. Tai kam tada jie tinka daugiau, kaip tik spręsti skiemeninėms mįslėms arba eiti laikyti žodinių egzaminų. Todėl ir perdaug kas žino apie perdaug ką, tačiau tampanti asmenybė vargu ar yra reikalinga viso to, kaip atminties balasto ir sielos šlamšto. Treitschke jau prieš šimtą metų plakė tą netvarką žodžiais: "Šiandieną vyrauja įsivaizdavimas, kad kiekvienas turi galvoje nešioti visą masę pastabų, kurios tada vadinamos bendruoju auklėjimu."

Taip mokyklos ir katedros žinojimas visiškai dar nesudaro

idealaus išauklėjimo elemento. Toks jis bus tik tada, kai iš žinojimo jis leidžia sušvisti pažinimui ir jei nuo žinojimo veda į išmintį.

Bet ar taip pagilintas žinojimas pats vienas jau sudaro išauklėjimą?

III.

Tikrai ne; iš visų mūsų įsitikinimų vertingiausias yra tas, kuris mūsų žinojimą įpareigoja veikti. Mes turime savo galėjimo pagalba praturtinti mūsų pasaulį — jei jis būtų ir labai mažas, — ir savo darbais, — jei jie būtų ir labai kuklūs. O tai yra visiškai galima; nes kiekvienas žinojimas, kuris yra tapęs mūsų dvasine nuosavybe, pažadina mumyse snaudžiančius sugebėjimus, kurie pergyvenami siekia tapti nuosavu kūrybingumu.

Greta to, yra laimė žinoti, kad nėra nieko, kas būtų visiškai nevaisinga. Būti žmogum — vadinasi būti kūrėju. Kūrybingas yra vyras, taip pat kūrybinga yra ir žmona — nemažiau, tik kitaip.Kūrybinga yra senatvė, bet taip pat kūrybinga ir veržli jaunystė, kurios gabumas mus visada iš naujo už klumpa. O mums priklauso tik talentus išvystyti. Nors kai kas sau patogiai pro juos praeis nes nauja kurti reiškia gimdyti, o tai visada yra skausminga. Bet kiti panaudos jiems Kūrėjo suteiktas jėgas. Ir kaip tik tie "kiti" yra kelyje būti išauklėtais; ir kas auklėja kitus, auklėja ir save patį.

Kaip labai žinojimas yra pradžioje, patvirtina filologija, kuri *galėti* išveda iš indoeuropietiškos šaknis *gen, gno*, kas reiškia pažinti, žinoti. Ją pažįstame jau iš senovės graikiškoje *gnosis* (pažinimas), kaip ir lotyniškajame *gnosco, nosco* (pažįstu) ir pačiame dar šiandieniniame angliškame *to know* (žinoti). Iš to išeidama etimologija išaiškina *Kunst* kaip veiksmažodžio anos šaknies santrauką *gen*. Menas taip pat yra apipavidalintas žinojimas.

Nesvarbu, kurioje srityje mes kūrybiškai veikiam. Svarbu yra tai, kad tai įvyksta. Neturi reikšmės ir mūsų talento stiprumas ir dar daug mažiau mūsų darbų ir veikalų skaičius. Svarbu tiktai mūsų jėgų panaudojimas.

Iš to turėtų būti aišku, kad tas apipavidalinimas nėra pats sau tikslas, o tik žaidimas, nukreiptas į klaidingą sprendimą L'art pour l'art, kuo mes čia meną suprantame plačiausia prasme. Mes turime visose žmogiškose veikimo srityse nukrypti į tikslą, kurios tik parodo aukštesnę tvarką;

Tačiau mes gyvename kosmose, kuris žino greta "žemiau" taip pat ir "aukščiau".

IV.

Kad ir kaip dabar yra reikšmingi žinojimas ir galėjimas, jie tačiau tampa lemiamomis auklėjimo žymėmis tik tada, kai jie susijungia su etiniu noru. Nors tai natūraliai yra surišta su atskirais asmenimis, tačiau jie gali ir nebūti autonomiški, nes kitaip jie gali išsigimti į polinkinį egoizmą. Norėjimas turi veikti visumos plotmėje, kad gyvenime ir siekimuose kopijuotų jos santvarką. Tai kreipia žmogų lygiai į savitvardą ir į tobulinimąsi ir jį išjudina į veikimą, kuris atitinka jo pašaukimą, kas visai jo buičiai suteikia didingą ir vieningą charakterį. Jei žmogus taip nori, ką jis iš savo žinojimo pažįsta kaip teisinga ir į tai įjungia ir savo galėjimą, tada užsidaro apskritimas, kuriame jis gali išplėtoti savo auklėjimą.

Bet tas norėjimas nėra joks galingas traukulys, joks griežtas aplinkraštis, jokia pasisavinta inkvizicinė teisė, nes kiekviena prievarta sunaikina dorovinį tikslą. Neturi palaužti širdies, kurią nori laimėti. Todėl Jonas XXIII mieliau matė Bažnyčią tarnaujančia, negu viešpataujančią. Lygiai todėl išauklėto žmogaus noras prilygsta pasitikinčiam, ramiam siekimui, kuris yra sudvasintas vidinės giedros. Haydnas ir Mozartas yra tai komponavę.

V.

Savo esme auklėjimas yra grynai dvasinė forma; tačiau jis atsispindi ir žmogaus kūniškoje išvaizdoje. Tuo jis gali visa tai, kas sudaro jo dvasiškumą, tarsi įspausti ir jo paviršiuje taip aiškiai, kad dera su Schilleriu kartoti: "Tai yra dvasia, kuri sau kūną išvysto. Natūraliai ir stipriausia vidinė jėga negali jokios kupros išlyginti; tačiau ji pajėgia blogą išvaizdą ir šlykštumus tokia šviesa nušviesti, kad kreivumas ir biaurumas vos pastebimi." Kierkegaardas, Beethovenas, Bruckneris ir pats Schilleris kartu su šimtais panašių dvasių turėjo kūno trūkumų; bet kas kreipė į juos dėmesį, jei jų genijai kaip sapno reginys darė mus laimingus. Apie Pestalozzi net ir jo žmona manė, kad jis atrodė kaip "baisybė". Bet koks gerumas veržėsi iš jo žvilgsnio! Ir Berdiajevas iš pradžios visus atstūmė, kada jis paskaitos metu visada laižė lu-

pas; ir tačiau nebebuvo galima jausti pasibiaurėjimo, kada jo mintys mums darė gilų įspūdį. Išauklėjimas peršviečia viską.

Sudvasintas vidinis gyvenimas leidžia mums ne tik pamiršti kūno trūkumus, bet padeda suformuoti išbaigtus žmogaus poelgius ir būtent taip, kad jis savo maloniu ir kilniu, o kartu ir kukliu bei dvasingu būdu paprastai priverčia. Kilnus to pavyzdys yra anas Eugenijus von Savoyen, kuris pats nemaloniame Vienos dvare įvykdė savo nusistatymą, nors jis ten pradžioje buvo tik vargšas ir ligotas svetimasis, kuris be to nebuvo joks Adonis, buvo visiškai šešėlyje. Bet kas — išskyrus karius ir pataikūnus — galėjo ilgam laikui išvengti jo asmenybės kerėjimo. Taip pagaliau visa aplinka prisiėmė jo charakterį, net ir pats akmuo Belvederio pilies, kurią kilnusis riteris sau pasistatė.

Tikrai išauklėtas žmogus yra visada bajoras, net jei jis ir nėra įtrauktas į Gothos rūmų kalendorių; tačiau jis tikrai įkūnyja tai, ką pavadinimas pradžioje reiškė — bajorą, charakterizavo daugiau vidinę vertę negu viršinę išvaizdą. Ir jis visur yra randamas, nes išauklėjimas, visiškai nėra sutartinis žodis pažymėti tam tikrai odos spalvai ar"iškilusiai" klasei ir ne dančiui karališkame vainike arba aukso juostelei apie akcijų ryšulį.

VI.

Tokio žmogaus negali pristatyti joks jo elgesys, nes jis savo gyvenimo stilių formuoja iš vidaus, ir todėl jo laikymosi formos plėtojasi ne dėl jų pačių. Jis taip pat nebus joks vaikščiojantis Knigge, kuris juda pagal taisykles ir atlieka manieras.

Bet nieko prieš "Knigge"; nes yra ir visuomeninė kultūra, kurią mes turime remti iš pagarbos kitiems ir sau patiems. Mes taip pat suprantame, jei jautrusis į jo rodomą draugiškumą sutelkia visa, kas tik priklauso geram tonui, kaip lygiai savo laiku darė baronas pagal Knigge. Tačiau neturime pamiršti, kad pagal taisykles rodomas mandagumas negali pakeisti tikrojo gerumo ir ano benediktiniško dorumo, kuris kaip tikros artimo meilės ženklas rodomas ir šiurkščiausiems draugbroliams.

Iš to susidaro privaloma, kad rasių, klasių ir kastų išdidumu pagrįstos "Knigges", kurios kaip, pvz., karininkų kodeksas ir studentų mangagumo nuostatai žinomos kaip nedžiuginančios apraiškos. Nedžiuginančios, nes jos vieną kurią visuomenės dalį išskiria iš visumos, kad jos pagal Horacijaus sakinį

"Odi profanum vulgus" (nekenčiu tamsios minios) užbaigia kaip šalutinis sakinys, kadangi jie sau reikalauja ypatingos padėties. Įgulos karininkai mėgsta susitelkti savo pasaulyje ir galėti gyventi pagal savo moralę (ir dvikovoje nužudyti). Ir studentų *Comment* (mandagumo nuostatai) lengvai nuveda į kastų dvasią ir akademinį pasipūtimą, kuris yra ne kas kitas, kaip prūsiška mankšta su (daugiausia sualkoholintu) absoliutizmu, mechaniškai ir bedvasiškai komanduojamu. Bet tas *Comment* yra tik (atskiruose) punktuose atstovautinas, kur jis tramdo jaunuolišką beformiškumą ir leidžia išgyventi linksmumą, kuris veržiasi iš širdies (ne iš statinės).

Išauklėtas žmogus nustato savo gyvenimo būdą ne pagal mandagumo knygas, bet taip pat jis nėra etiketo vergas. Jis leidžia daugiau kalbėti širdžiai ir sielai, kurios iš savęs pajaučia, kuo mes savo aplinkai esame skolingi (kas natūraliai neišskiria ir "knigge", kaip takto praktinio pasirėmimo). Virš to, išauklėtas žmogus yra pats sau knigge.

Viską drauge paėmus, išauklėjimas pasireiškia kaip dvasinis-sielos turtingumas, kuris sukuria jam atitinkamą viršinę formą, kuo jis tampa tikra brangenybe.

VII.

Tokia brangenybė įpareigoja. Jei mes vejamės paskui kuriuos gėrius, kurie nesiekia nė iki kelių, mes turėtume dėl jų pasistengti. Bet tikrovėje ar nėra taip, kad mes daugiausia pasitenkiname vakarykšte mokykline medžiaga, kuria mes pagal savo nuotaiką ir malonumą praturtėjam, dar gaudami visą tai, ką mums televizija, radijas, iliustruoti leidiniai ir laikraščiai atneša į namus. Nė žodžio nesakome prieš naudingumą, kuris mums iš tų šaltinių gali atitekėti! Bet mus daug kas pasiekia iš ten nepripuolamai ir taip juokingai sumaišytą (pvz. stadijonų kaukimas sekmadienio apmąstyme), kad tas viskas mus daugiau sujaukia negu nuramina. Kiek daug kas turi dar jėgos paimti laikraštį, knygą, nueiti į liaudies aukštąją mokyklą, į "Krikščionišką kultūrą," į socialinį seminarą ir apskritai siekti tolimesnio auklėjimo? Čia sutaupome atsakymą sau, tačiau tik paliekame perdaug priešingumų kyšoti margoje daugybėje, kas chaotiškoje gausybėje įsiveržia į mūsų namus. Bet ir tame, kas mums pro šalį prasmunka bei pramarguliuoja, nepritrūksta vertės ir grožio taip, kad mes daugiausia atleidžiame radijui ir televizijai. Bet ar iš viso to nesigauna pusiau išauklėjimas, kuris blogesnis,

negu jokio nebūtų. Ar turi žmonės "išauklėjimą"? — pašiepė Vauvenargues jau prieš 250 metų; "jie žino iš visko tiesiog per daug, kad galėtų priešingai apie tai skaityti". Ką jis būtų "Auklėjimo koktailyje" sakęs, kas šiandieną pačiose paskaitų salėse ir salonuose sakoma? Ar todėl šiandieną šeimos taip retos, kuriose yra išauklėjimas ir išsivaizdavimas, bet nėra tokių, kurios turi tikrą išauklėjimą?

Tas viskas skamba ne tiesiog pataikaujančiai, bet turėtų būti pasakyta, kad nebūtų leista klaidoms įsigalėti, kad auklėjimą dabar galima gauti ir iš masinių žinių priemonių. Tikrai jos patiekia daug ko, kas ir auklėja. Bet mums turėtų būti aišku, kad niekada negalima iš kur nors perimti auklėjimo kaip išbaigto kultūrinio gėrio. Todėl ir koncesijos mokestis nera joks tiekimo liudijimas. Auklėjimas visada yra mūsų nuosavas kūrinys — toks, kuris vertybių atrinkimu, vertinimu ir įjungimu į mūsų asmenybę ją taip pat praturtina. Todėl mes neturime perimti visko be pasirinkimo tai, kas mums patiekiama; mes turime turėti drąsos pasakyti ne, kada iš mūsų norima padaryti parodomąjį kioską.

VIII.

Auklėjimo darbuotojų garbei tebūnie pabrėžta, kad daugelis norėtų daug ko atsisakyti, bet nedrįsta, nes jie čia tampa sutrukdyti vienos tam tikros pusiau išauklėtų rūšies — tai inteligentų, kurie akademinio titulo spindėjime pasireiškia ir todėl stebimi kaip mokslo žibintai. Deja, pasitikėjimo palaiminti, netenka savo švitėjimo, nes čia turima reikalo daugeliui atžvilgių visai ne su žinovais, o tiktai su tam tikro pusiau akademinio pasaulio atstovais.

Vienas kandus išsireiškimas. Bet jis išsiveržia, jei peržiūrime to kalbėjimo ir rašymo polinkį. Pirmiausia tokie kalbėtojai ir autoriai griebiasi per aukštai ir todėl yra nelabai savo uždaviniui priaugę. Tai jie gerai žino, bet dėl garbės arba laimėjimo aistros neseka savo sąžinės balso ir savo silpnybėms nuslėpti apsisupa pseudomoksliškumo apsiaustu, kas geriausiai pasiseka su išdidžios kalbos pagalba.

Tai perdažnai reikalauja daiktavardžio — tai priduoda svorį. Prie to vartojama abstrakti išraiška—tai priduoda didingumą. Tai pačiai sąvokai jie mieliausiai vartoja svetimžodžius — tai priduoda gilumo. Abstraktaus charakterio svetimžodžiai tampa idealaus plepėjimo išraiška. Vokiškai kalbantis skaitytojas, kuris jau iš namų nėra stilistiškai išlepintas,

dažniausiai visiškai dėl to nenustemba, o greičiau pamano, kad vartojant tiek svarbių žodžių turi pagaliau būti ir tai, kas leidžia pamąstyti. Savo nekritiškame geraširdingume jis nepastebi netikrų paveikslų, šlubuojančių palyginimų.

Pavyzdžių? Jų daugybė iš mūsų "dvasinio" gyvenimo. Štai politikas: "Merkantilistinė Europos koncepcija yra nepriimtina". Muzikos kritikas: "Jis leido mažiausius niuansus permatomai pražysti ir buvo tinkamas muzikos interpretatorius". Mokytojas: "Jo neologizmai veikia kaip trimito dūžiai ir eina po oda". Profesorius: "Komunikacijos galybė veikia kaip internacionalinė komunikacija, kuri skaitytoją per sensualines funkcijas veda į kognityvinį registravimą" . . . Ir jei nenorima beckmesseriškai tyčiotis, šios ištraukos skaitomos pagal jų sąryšį, dėl ko jos čia nepasidaro nei geresnės, nei aiškesnės, kuo jos savo autorius antspauduoja kaip pusiau išauklėtus žmones, kurie, naudodamiesi neužtarnautu prestižu, "priauklėja" naujų pusiau išauklėtų.

Žala, kurią patiria norintieji išsiauklėti, yra bloga. Bet dar blogiau yra su teisybe, kai ji per lengvai aptemdinama daugelio negalių ir reikšmės siekimo aistros, kuri labai lengvai susijungia su kalbėtojo tuštumu ir autoriaus išdidumu. Ir gerai suprasdami žmogiškuosius netobulumus, turime tačiau pabrėžti, kad tai negali nuraminti mūsų susirūpinimo teisybe, nes ir čia galioja senovės graikų žodis: "Man mielas yra Sokratas; bet dar man mielesnė yra teisybė". Ir tai tuo daugiau, kai mus pagal Viešpaties žodį tik teisybė, tik ji išlaisvina (Jono 8, 31/2).

Tačiau su kitų kritika mes liekame patys atsakingi; daug svarbesnis yra savo teisybės ir aiškumo siekimas. Kadangi tai yra galima tik švarioje tikrojo išauklėjimo atmosferoje, tai tas tampa ne tik pasiekti vertu gėriu, bet ir tiesiogine pareiga.

IX.

Mano nuomone, mes turime vieną trejopą pareigą: pirmoji jų yra "aukštyn", po to kita prieš mus pačius ir pagaliau dar viena "žemyn".

1. Mūsų pirmoji auklėjimo pareiga siekia "aukštyn". Visų daiktų Viešpats sukūrė neišbaigtą pasaulį, ir tai nėra taip, kad Jis nebūtų galėjęs geriau sukurti, bet neabejotinai, kad ir mus surištų su uždaviniu prisidėti prie Jo kūrybos. Jo žodžiai "Užvaldykite žemę" yra kartu ir įsakymas, nuo kurio mes negalime pasitraukti. Bet galima būti Kūrėjo pagelbininku, jei

...os Nacionalinė
Mažvydo Biblioteka

žinoma, kas buvo sukurta ir kas dar liko sukurti. Kartu reikia pasakyti, kad su ana "žeme" yar manoma ne tik pati žemė, bet ir visas pasaulis. Taip yra šiandieną, kur mes manome universą paliesti — kas reiškia pasistūmėti nuo žemės sekundžių pirmyn į milijonus šviesmečių — tai yra prieš mus labai didelis uždavinys.

Bet kas į tai jau išdrįso, tas išeina ne be savo atsakingumą suprantančios asmenybės žinojimo, ateinančio iš tikrojo išauklėjimo. Tik tas atveria vartus į pasaulio visatą ir susipažįsta ten, kiek tik apskritai yra galima su mūsų šiandieniniu žinojimu. Mokslas įgalina mus pasiekti tam tikrą pasaulio pažinimą; bet auklėjimas prie to mus apdovanoja dar ir pasaulėžiūra. Bet kadangi mes ją susidarome tik nuolatiniu darbu, ji tampa mums pareiga, kame jos sunkumas yra žavingų minčių palengvinamas, kad taptume Kūrėjo pasaulio apipavidalinimo pagelbininkais.

2. Vieną neišbaigto pasaulio dalį vaidiname mes žmonės patys. Nors mumyse yra įvairių menų dovanų, tačiau mes mielai pro jas praeiname, nematydami, dėl ko jos lengvai sunyksta, nes ir dvasinėje srityje yra taip: kas skursta, tas genda. Apsileidimas mūsų sugebėjimų atžvilgiu yra senas, ir jį pamini jau du evangelistai — Motiejus (25, 14 - 30) ir Lukas (10, 13 - 27) — ir būtent ten, kur jie kalba apie dovanotą svarą, kurio tam tikri ten kalbami žmonės nepanaudojo. Tokiems Jėzaus nežino jokios malonės, išbara juos kaip "blogus tarnus ir tinginius" ir paliepia juos "mesti į tamsybes, kur viešpatauja verksmas ir dantų griežimas".

Nėra neatpažįstama, kad mes patys dėl tokių talentų turime įpareigojimų ir privalome juos vartodami subrandinti. Tai yra tikras auklėjimo darbas, nes jis praturtina mūsų sielą ir praplečia mus dvasiškai: kas tokius dalykus bando, tampa ir pats vertingu. Tokių laimėjimų akivaizdoje yra baisiai gaila, kad taip daug gabių žmonių nieko savo nepadaro ir taip lieka pilkomis, be spalvos, be charakterio ir be garbės būtybėmis.

Yra negarbinga norėti įvairiais argumentais išsiteisinti, kad tai yra labai asmeniškas žmogaus reikalas, ką jis su savo dovanomis padaro; tačiau jos yra Kūrėjo įdėtas kapitalas, iš kurio privalu laukti bent palūkanų. Mes žinome, ką mums žmonės iš savo talentų nevisišką grąžino; bet mes taip pat nujaučiame, kas mums žuvo dėl jų apsileidimo. Prie to reikia pabrėžti, kad tie, kurie savo dvasines dovanas ypatingai panaudoja, yra daugiausia ne kūniški tvirtuoliai ir taip pat ne tokie, prieš

kurių sveikatą viskas traukiasi, o daugiau silpnieji, net ligoniai, kurie yra trapios būtybės, kurios jau negali be problemų išgyventi. Čia norime ne pasimesti su daktarų klausimu, kam kultūra turi būti daugiau dėkinga — "sveikiems" ar "ligoniams", tačiau galime tvirtinti, kad kultūros kelyje netvirtumas arba net ir ligūstumas retai tebuvo kliūtis ir kad, priešingai, nesveikasis, kuris visada kito pasaulio dvelkimo perpučiamas, beveik lengviau įsigyja išauklėjimą. Yra klaida tikėti, kad didumas ir nuolatinumas yra sukurti stovinčių; sėdintieji ir gulintieji taip pat nemažiau padarė: sužalotas Cervantes, aklas Miltonas, plaučiais sergantis Spinoza, kurčias Beethovenas, tuzinų operacijų sudarkytas Dessaueris . . . Sveikieji galėtų apie tai mintis kurti, ligūsti tame nusiraminimą randa. Todėl turime ir euthanaziją — neskausmingą ligonių žudymą — atmesti; nes biologiškai ligotas gyvenimas dvasiškai dar ilgai nėra taip pat bevertis gyvenimas.

3. Mūsų pastangos siekiant išauklėjimo kyla dar iš trečios pareigos — iš pareigos artimo atžvilgiu. Nes viskas, ką mes turime, visada turi tarnauti ir kitiems, būtent paprastajam, silpnajam, nesugebančiam gabesnysis turi padėti pirmyn ir aukštyn. Auklėjimas nėra jokia privilegija, o tik skolinimo bankas.

Bet ir su šita pareiga "žemyn" yra kaip ir su kitomis pareigomis: ją žinoti dar nereiškia ją vykdyti, ką mes ypatingai skaudžiai patiriame iš daugelio intelektualų liaudies atžvilgiu. Daugelio viršinių dalykų nuo jos atskirti, daugeriopai jie skiriasi ir vidujiniai, kad gerai žinomame dramblio kaulo bokšte turėtų atskirą, patogų, be bakterijų gyvenimą. Tokie inteligentai visiškai klaidingai vertina savo socialinį atsakingumą, nes jei jau auksas įpareigoja, tai daug daugiau įpareigoja dvasia. Todėl nedera anuos, kurie reikalingi su atjaučiančia širdimi vedančios rankos, palikti vegetuoti pripuvusiame ore ir patamsyje, kada mes tuo tarpu galėtume juos iškelti į šviesesnį pasaulį.

Todėl yra beatodairiška "aukščiau" gyventi kaip tas inkstas taukuose ir prie to nepaisyti privalomumo, kuriuo mus aukštesnioji tvarka yra surišusi su tautos visuma. Ir čia į mūsų sąžinę beldžiasi žodis: "Duoti yra daugiau palaimos, negu imti" (Apg. 20, 35). Nuostabiu būdu davimas ir čia yra "naudingesnis"; nes ką dvasia išdalina viena ranka, daugiausia ji gauna su dviem atgal. Viena vienintelė padovanota mintis dažnai atpalaiduoja visą idėjų audrą.

(Bus daugiau)

GYVENTI JĖZUJE KRISTUJE:

Ganytojiškas žvilgsnis į moralinį gyvenimą

Žemiau spausdinamos ištraukos yra paimtos iš JAV Vyskupų konferencijos dokumento paskelbto 1976 m. lapkričio 11 d. (Žr. taip pat "Tėvynės Sargo" Nr. 1 (59). Red.

Tauta

Mūsų tauta yra principiniai užsiangažavusi už žmogiškosios asmenybės neliečiamą garbingumą, už pagarbą tikėjimui ir religijos laisvę, už socialines ir teisines struktūras, kurios įgalina piliečius laisvai dalyvauti valdžios procese, ir už procedūras, kurios leidžia skundų sprendimą ir klaidų ištaisymą. Šis užsiangažavimas yra nuolatinis iššūkis, kurio kartais mes neįvykdome. Nežiūrint to, galima čia išvystyti socialinę santvarką "sukurtą tiesoje, išvystytą teisėje ir gaivinamą meilės".[1]

Asmuo ir tauta

Nors galutinės ir svarbiausios vertybės priklauso asmeniui, individualumas ir bendruomenė yra moralinio gyvenimo neišskiriami elementai. Ir taip pvz. garbingumas, drąsumas ir viltis, kurie yra individo bruožai, vistik gali būti ugdomi mokymosi laisve, apsauga nuo smurto, tinkamu uždarbiu ir sveikatos priežiūra.

Kaip Kristaus sekėjai mes esame pašaukti išreikšti artimo meilę veiksmais, kurie padeda kitiems realizuoti jų žmogiškąjį potencialą. Ir tai turi tam tikrų išdavų visuomenės struktūroms. Teisė ir viešasis nusistatymas neatstoja asmeninių veiksmų, kuriais mes išreiškiame artimo meilę, tačiau artimo meilė mus verčia siekti įstatymų, nutarimų ir socialinių struktūrų, kurios ugdo žmogiškas vertybes visų žmonių gyvenime.

Pagarba negimusiems

Kaip tik dėlto yra ironiška ir tragiška, kad tautoje, kuri yra užsiangažavusi už žmogaus teises ir jo orumą, yra baisiai išplitus legalizuotų abortų praktika. Kiekvieno žmogaus gyvybė yra neliečiama nuo pat jos pradžios. Jei negimęs vaikas gal ir neturi supratimo apie save ir savo teises, jis yra žmogus, žmogus su potencija, ne potencialus žmogus. Kaip ir naujagimis, negimusis kūdikis yra priklausomas kitų gyvybei išlaikyti ir

galimybei dalintis žmogiškomis vertybėmis . . .

Sunaikinti nekaltus negimusius vaikus yra baisus nusikaltimas, kuris subordinuoja žmonių bendruomenės silpnesniuosius narius stipresniųjų interesams . . .

Moterys visuomenėje

Visuomenei rodant daugiau jautrumo naujoms ar naujai išryškėjusioms problemoms ir poreikiams (kai tuo pačiu metu jis tragiškai nustoja jautrumo kitoms problemoms), sąjūdis siekiąs lygių teisių moterims aiškiai taria, kad yra atėjęs laikas moterims užimti priklausančią partnerio vietą šeimose ir instituciniame bei viešajame gyvenime. Šių vaidmenų išsivystymas gali ir turėtų būti ir vyrus ir moteris praturtinantis.

Pastangos siekiančios moterims tokio pačio orumo ir pagrindinių teisių kaip turi vyrai yra girtinos ir geros. Bet to negalima pasakyti apie pažiūras, kurios ignoruoja ar paneigia reikšmingus lyčių skirtumus, kenkia santuokai ir motinystei bei ardo šeimos gyvenimą ir patį visuomenės pagrindą . . .

Pagarba rasėms ir etninėms grupėms

Kiekvienos rasės ar etninės grupės nariai yra nepalyginamos vertės asmenys, o vistik rasiniai priešingumai ir diskriminacija yra vieni iš daugiausiai įsišaknijusių mūsų tautos blogybių . . . Katalikų bendruomenė turėtų būti ypatingai jautri tokio tipo neteisingumui, nes ir ji yra išgyvenusi prejudiciją ir diskriminaciją Amerikoje pagrįstą tautine kilme ir religija.

Yra kartais sakoma, kad pamokslavimas tiems, kurie nėra asmeniniai kalti ar tiesioginiai prisidėję prie rasizmo ar kitų visuomenės ligų yra beprasmis. Bet asmeninis nekaltumas blogio atžvilgiu nepanaikina visos atsakomybės. Mes turime ieškoti ir atitaisyti visas neteisybes, kurių mes nesukūrėme, nes kitaip mes tapsime prašalaičiais nenoromis pritarią blogiui ir tuo pačiu tapdami kaltais . . .

Įdarbinimas

Chroniška bedarbė yra stiprus faktorius paraližuojąs kai kurias tautos grupes. "Mažumos" nėra jos vienintelės aukos. Neproporcingai kenčia moterys ir jauni darbininkai.

Mes esame palaimingi Dievo duotomis dovanomis tarp kurių yra kūrybingumas ir vaizduotė. Šio turtingo krašto žmonės gali ir privalo rasti būdus, kad kiekvienas, kuris nori dirbti

galėtų gauti pelningą ir produktingą darbą. Jei mes pasitenkisime kuo mažesniu, mes leisime ekonomijai valdyti mus, vieton valdę ekonomiją . . .

Apgyvendinimas

Daugelyje Amerikos miestų turtingos ir vargingos kaimynijos yra pasidalinę daugiausiai pagal rasę. Net jei toks pasidalinimas ir būtų tik paprasto etniško rūpesčio išlaikyti nekilnojamo turto vertę pasėka, mes vistiek būtume susirūpinę, nes ir tuo atveju tikra kaimynija būtų paneigta. Tačiau iš tikrųjų valdžios, bankų ir nekilnojamo turto pardavėjų veiksmai kartais konverguoja ir turi tendenciją sulaikyti kai kurioms rasinėms grupėms finansavimą ir manipuliuoti nekilnojamo turto kainas kai kieno pasipelnymui. To rezultatas — mūsų miestai padalinti ir priešiški. Visi amerikiečiai turi turėti galimybę gyventi kur jiems patinka ir kur jų galimybės leidžia.

Nusikaltimai ir rehabilitacija

Žmonės turi teisę ir reikiamybę gyventi ramybėje, o vistik viena iš svarbiausių problemų mūsų krašte šiandien yra nusikaltimai . . . Neturtas ir neteisingumas kartu su visuomenės gobšumo dvasia prisideda prie nusikaltimų gausos.

Ironiška, kad net mūsų bausmės sistema kartais yra nusikaltimų kilimo priežastimi.

Tauta ir asmuo

Mes dažnai kalbėjome apie teisingų įstatymų ir prasmingos viešosios politikos reikalingumą, o taip pat ir valdžios pareigą sukurti tokias sąlygas, kuriose pagrindinės vertybės yra apsaugotos ir gali bujoti žmonių gyvenime. Valdžia taip pat gali prisidėti prie sveikos bendrijos kūrybos naudodama konstitucines priemones sustabdyti pornografijos potvyniui bei smurtui ir nemoralumui įvairiose filmų, televizijos ir teatro meno srityse. Tuo pačiu mes suprantame valdžios ribotumą ir riziką pervertinti jos galias. Teisingi įstatymai ir politika, mokesčiai ir programos yra reikalingi, bet patys savyje jie neužtikrins teisingumo ir taikos. Šios vertybės turi būti pagrįstos geru ir atsidavusių individualių asmenų gyvenimu.

Tautų šeima

Mūsų ištikimybė turi pralaužti šeimos ir tautos ribas ir išsiskleisti visai žmonių šeimai. Kristuje mes esame broliai ir

seserys žmonių, kurių papročiai yra mums nepažįstami, bet kurių Tėvas yra mūsų Tėvas.

Žmonių priklausymas vienas kito yra kaskart vis tampresnis, todėl daug žmonių orumą liečiančių problemų reikalingos visos tautų bendruomenės bendradarbiavimo.[2] Gal centrinė pasaulinė mūsų dienų problema yra kaip sukurti tokią bendruomenę iš pasaulio valstybių. Popiežius Jonas suprato šito iššūkio prasmę, kai jis aptarė esamosios padėties struktūrinį defektą: nebuvimą autoriteto ir institucijų, kurios galėtų spręsti žmonijos problemas.[3] Dauguma žmonių sutaria dėl problemų ir jų rimto pobūdžio: alkio, aplinkos taršos, gyventojų prieauglio, didelio turto skirtumo, karo grėsmės ir pan. Tačiau šiam sutarimui trūksta bendradarbiavimo formų . . .

Tautų vystymasis

Visa galia yra iš Dievo[4] ir yra Jo būtybės išraiška. Dievas naudoja savo galią mūsų naudai: mus sukurdamas ir palaikydamas mūsų buvimą, teikdamas mums savo dovanų, leisdamas mums augti ir į save panašėti. Kaip Jo tvariniai ir vaikai mes naudojamės Jo teikiamomis galiomis kitų gerovei siekti.

Šių galių niekuomet negalima naudoti žmonių orumo pažeidimui, jų pavergimui, neleidimui siekti ir naudotis gėrybėmis, kurioms naudotis jiems leidžia jų žmogiška prigimtis . . .

Galingieji privalo dirbti už prispaustųjų ir silpnųjų išlaisvinimą. Nors laisvinimas giliausioje esmėje yra tas, ką "Kristus pats paskelbė ir davė žmogui per savo auką", tokio laisvinimo negalima ugdyti savyje ar kituose "neugdant teisingume ir taikoje tikro autentiško" žmonijos vystymosi. . .[5]

Tarptautinės viešosios gerovės vertybės yra grąsomos esamų tarptautinių ir ekonominių santykių struktūrų. Mūsų gyvenimas, sprendimai ir vartojimo bei gamybos būdai turėtų būti peržiūrėti jų įtakos kitiems kraštams ir tautoms šviesoje. Tokio peržiūrėjimo jau norėjo Popiežius Paulius: kai tiek daug žmonių yra alkani, tiek daug šeimų neturtingų, tiek daug sunaikinti nežinioje, tiek daug mokyklų, ligoninių ir namų vertų savo vardo dar nepastatytų, visos valstybinės ir asmeninės išlaidos, visas valstybinis ir asmeninis pinigų mėtymas, visos ginklų lenktynės tampa netoleruotinu skandalu . . .[6]

Taika

Mes taip pat esame įsipareigoję kaip amerikiečiai ir spe-

cialiai kaip krikščionys giliai išmąstyti karo klausimą ir dar svarbiau, taikos klausimą ir būdus jai pasiekti.[7]

Bažnyčia tradiciniai pripažino, kad labai siauroms sąlygoms egzistuojant karas gali būti pateisinamas kaip teisėtos gynybos forma.[8] Tačiau modernioji karvedyba tiek savo technologija tiek vykdyme yra tokia laukinė, kad reikia klausti ar šiandienos karą iš viso galima morališkai pateisinti.

Mažų mažiausiai visos valstybės turi pareigą apriboti karo žiaurumus ir siekti taikaus konfliktų išsprendžio. Teisėtos gynybos teisė nėra kiekvienos formos naikinimo moralinis pateisinimas . . .

Kas liečia branduolinius ginklus, bent tuos, kurie turi masinio sunaikinimo galimybę, pirmasis imperatyvas yra jų naudojimo sustabdymas. Kaip milžiniško branduolinio arsenalo savininkai, mes turime suprasti, kad yra netik klaidinga šiais ginklais užpulti civilius gyventojus, bet taip pat klaidinga grąsinti užpuolimu išeinant iš apsigynimo strategijos taško . . .

Šiandien žmogiškoji šeima ilgisi taikos, kuri yra daugiau negu tik nebuvimas karo. Taikos, kuri pagrįsta teisingumu ir gyva meile. Tokia taika geriausiai atspindi Kristaus žmogiškojo gyvenimo viziją. Kodėl ją taip sunku atsiekti?

Taika priklauso ir valstybių politikos ir žmonių nusistatymo. Taikos politikos galima pasiekti ir ją remti kur yra taikai užsiangažavimas . . .

Žmogaus teisės

Tarp to kas reikalinga tausoti taikai ir ugdyti teisingumui tarptautinėje ir tautinėje plotmėje yra nemažas skirtumas. Tačiau kas liečia žmogaus teisių apsaugą ir ugdymą, vertybės, kurių mes siekiame abiejose plotmėse, turi tendenciją susilieti.

Mūsų krašto tradicinis nusistatymas už žmogaus teises gal yra pats svarbiausias mūsų įnašas pasaulio politikai. Šiandien, kai šios teisės yra pažeidžiamos visose tarptautinės politikos spektro pusėse, mūsų krašto politinė jėga ir įtaka teikia mums ir progos, ir įsipareigojimo ir toliau jas tausoti . . .

Žmogaus teisių problema tarptautinėje politikoje galutinėje išvadoje yra vertybių problema. Tarp mūsų išpažįstamų vertybių ir mūsų siekio kurti tam tikrą tarptautinį rūmą yra tiesioginis ir aiškus ryšys.

Užbaiga

. . .Jėzaus Kristaus skelbtos vertybės nėra išreiškiamos struktūrų ar institucijų, jei jos nėra išgyvenamos vyrų ir moterų. Jėzus nėra kelias, tiesa ir gyvenimas korporacijų abstrakcijoms, kaip "valdžiai", "bizniui" ir "religinėms grupėms", bet žmonėms. Tačiau žmonės gyvena ir remiasi įvairiausiomis bendruomenėmis ir socialinėmis struktūromis; ir taip moralinių vertybių branginimas šeimose, tautose ir tautų šeimoj bei tų vertybių tausojimo mąstas yra individualaus žmonių gyvenimo priežastim; gyvenimo "pagal Dievo valią, mums apreikšto Jėzuje Kristuje . . ."

---

1. Vatikano II Santaryba, Bažnyčia moderniame pasaulyje, 26.
2. Ibidem.
3. Pacem in Terris, 132 - 135.
4. Ibidem.
5. Popiežius Paulius VI, Evangelii Nunciandi, 38, 31.
6. Popularum Progressio, 53.
7. Žr. NCCB, Human Life in our day II, 1968 m. lapkričio 15 d.
8. Žr. Vatikano Santaryba II, Bažnyčia moderniame pasaulyje, 79.

PADĖKOS

Mielajam ANTANUI BALČYČIUI, pastačiusiam "Tėvynės Sargo" žurnalą ant tvirtų finansinių pagrindų, jį ilgus metus rūpestingai administravusiam ir kitaip rėmusiam, nuoširdžiausiai dėkojame.

Brangiajam PETRUI MALDEIKIUI už "Tėvynės Sargui" skirtus metus ir meilę krikščioniškosios demokratijos idėjai ir jos realybėn šaukimą vardan laisvos ir demokratinės Lietuvos rytojaus, už bičiuliškumą jauniesiems ir brolišką solidarumą nuoširdžiai dėkojame.

LIETUVIŲ KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ
SĄJUNGOS CENTRO KOMITETAS

SVARBIAUSIEJI SPAUDOS DRAUDIMO TARPSNIAI

VYTAUTAS J. BAGDANAVIČIUS, MIC

1964 metais švenčiant spaudos atgavimo 60 metų sukaktį Lietuvių Bendruomenės Čikagos apygarda talkininkaujant Lietuviškos Knygos Klubui išleido kolektyvinį veikalą "Kovos metai dėl savosios spaudos". Veikalą redagavo kun. Vyt. Bagdanavičius, M.I.C. dr. Petras Jonikas ir Juozas Švaistas Balčiūnas. Šiemet švęsdami spaudos atgavimo 80 m. sukaktį, persispaudiname iš to veikalo kun. dr. Vyt. Bagdanavičiaus, M.I.C. žemiau dedamą straipsnį. *Red.*

Kovoje su rusiškomis raidėmis, peršamomis lietuvių raštijai, lietuvių tauta, pirmukart po senosios nepriklausomybės praradimo, kaip ištisa visuomenė, pareiškė savo valią. Ginčas su rusų administracija, prasidėjęs dėl vienos kitos knygelės, išvirto į visuotinį tautos švietimo sąjūdį. Šis sąjūdis, savo ruožtu, netruko apsivainikuoti tautos nepriklausomybe. Spaudos draudimo laikmetis ir laikmetis kovos už teisę naudoti lotyniškąsias raides lietuviškiems raštams yra labai būdingas mūsų visuomenės pasireiškimas. Jo metu visuomeninės tautos jėgos subrendo savarankiškam kultūriniam ir politiniam gyvenimui.

Nemaža yra surinkta medžiagos šiam laikotarpiui nušviesti. Negalima čia nepaminėti dviejų "Knygešio" tomų, kurie surinko savo puslapiuose daugumo asmenų, besireiškusių tame laikotarpyje, gyvenimo ir veiklos bruožus. Nemaža yra prisidėję atskiri leidiniai šio laikotarpio problemoms pavaizduoti ar tirti. — Leidinys, kuri Jūs turite savo rankose, dėl to gali kai kam pirmu žvilgsniu atrodyti nelabai reikalingas. Reikia sutikti, kad istorinės medžiagos rinkimo požiūriu jis negali daug naujo pridėti prie to, kas padaryta. Jis yra leidžiamas išeivijoje, atokiai nuo tiesioginių šaltinių. Tačiau, nepaisant to, Čikagos Kultūros Tarybai, sudarytai prie Lietuvių Bendruomenės ir jos sukviestam Redakciniam Komitetui atrodo, kad toks leidinys gali turėti pakankamus savo pasirodymo pagrindus.

Vienas iš pirmųjų jo atsiradimo pagrindų yra reikalas

pasisemti stiprybės dabartinei lietuvių tautos kovai su komunizmo okupacija. "Reikalas suvokti dabartį, praeičiai padedant, yra giliausias akstinas istorinėms studijoms. Kartu tai yra priežastis, dėl kurios istorinė medžiaga gali mus sudominti ir tapti mūsų mąstymo objektu. Nėra abejonės, kad visa tai turi didelės ir praktinės reikšmės. Ateitį galima statyti tik ant praeities; kitaip darant, pasaulis būtų pilnas utopijų".[1]

Vylingas pasikėsinimas prieš kultūrines lietuvių tautos tradicijas spaudos draudimo pradžioje buvo šviesių asmenų tvirtai sutiktas, poros tolimesnių generacijų tesėtas ir privestas iki didelio laimėjimo. Tai yra gera tolydinės veiklos pamoka ir dabartinėse lietuvių tautos kovose.

Antra priežastis, dėl kurios šis leidinys turi pakankamą savo pasirodymo pagrindą, yra skirtingas jo pobūdis nuo "Knygnešio" tomų. Redakcija, suvokdama šio leidinio pobūdį bei apimtį ir kviesdama jo bendradarbius, medžiagą skirstė ne chronologiškai, ne pagal atskirų spaudos laisvės kovotojų darbus, bet problematiškai, pagal iškylančius būdingus šio laikotarpio klausimus. Čia pvz. yra svarstomi tokie klausimai, kaip: lietuvių tautos atgimimo pradmenys XIX; kalbos naikinimas; draudžiamojo laikmečio grožinė literatūra ir kt. Remiantis dalykine knygos samprata, buvo galimybės šį laikmetį apžvelgti ne tik Lietuvoje, bet ir išeivijoje. Įjungus į jį porą temų apie Amerikos lietuvių raštiją spaudos draudimo laikotarpiu, susidaro pilnesnis ano meto kultūrinių lietuvių tautos pastangų vaizdas.

Sutelkta visa eilė įvairių autorių duoda šiam leidiniui ne tik atitinkamą visuomeninį pobūdį, bet ir turtingą spalvingumą klausimus nušviečiant. Čia vienas kitas klausimas pasirodys įvertintas ne tik kuriuo vienu požiūriu, bet net kelias. Autoriams palikta laisvė savo pažiūras galimai objektyviau išdėstyti. Klausimai čia įgys turtingą reljefą ir tam tikrą gilumos vaizdą. Net į tokiu atveju natūraliai atsirandančius nuomonių skirtumus Redakcija nežiūri, kaip į redakcinį knygos trūkumą, bet greičiau kaip į visuomeninių problemų sudėtingumo padarinį. Ji tikisi, kad kompetetingam skaitytojui šis leidinys atidengs platesnę perspektyvą.

Šio leidinio medžiaga yra dėstoma probleminiu būdu. Kiekvienas autorius turi teisę imti faktus, naudingus jo klausimo išaiškinimui, iš viso spaudos draudimo laikotarpio ar net iš toliau. Tačiau, kad neišnyktų šios knygos skaitytojui asmeniškai

žmogiški šios kovos bruožai, gera yra pradžioje vienu žvilgsniu apimti visą šią epochą.

Spaudas draudimo laikotarpis prasideda 1864 metais, okupacinei valdžiai įsakius įvesti rusiškas raides į lietuviškuosius raštus ir vyskupui Valančiui pradėjus organizuoti prieš tai visuomeninį pasipriešinimą.[2]

Spaudos draudimo laikotarpis baigiasi 1904 metais rusų vyr. teismo paskelbtu spaudos draudimo negaliojimu. Šių dviejų datų tarpe yra išsitęsę keturiasdešimt spaudos draudimo metų, pilnų kovos, ištvermės ir laimėjimų.

Spaudos draudimo laikotarpy galime pastebėti vieną labai ryškų, kuris visą šią epochą dalija į skirtingas dalis. Tas posūkis yra laikraščio "Aušros" atsiradimas 1883 m. Laikraštis "Aušra" buvo ženklas naujo visuomeninio sąjūdžio, pasireiškusio labai turtinga ir įvairia dvasia, apėmusio plačius tautos sluogsnius ir privedusio prie spaudos draudimo atšaukimo. Dėl to "Aušros" laikotarpis yra savotiškas spaudos draudimo epochos tarpsnis, kuris tiek savo veikėjais, tiek dvasia, tiek veikimo priemonėmis ryškiai skiriasi nuo ankstyvesnio spaudos draudimo laikotarpio. "Aušros" laikotarpio veikėjai buvo nauja, iš liaudies kilusi, daugiausia pasauliečių šviesuolių karta. Veikimo dvasia buvo ne vien kultūrinis ir religinis tautos auklėjimas, bet ir vi ɹomeninis, ekonominis bei politinis jos telkimas bei organizavimas. Kovai už tautos laisvę priemonė čia buvo jau ne apysakų knygelė ar maldaknygė, bet laikraštis ir publicistinis straipsnis.

Taigi mes nesunkiai galime išskirti du laikotarpiu spaudos draudimo gadynėje. Vienas iš jų yra Valančiaus laikotarpis, kurį galima pradėti nuo 1864 m. ir baigti jo mirties, 1875, metais. Jis apima vienuolika spaudos draudimo gadynės metų. Antrasis laikotarpis, labai ryškiai išsiskiriąs, yra nuo "Aušros" pasirodymo 1883 metais iki 1904 metų spaudos laisvės atgavimo. Jis apima dvidešimt vienerių metų spaudos draudimo gadynės laikotarpį.

Šių dviejų, ryškiais bruožais išsiskiriančių, laikmečių tarpe lieka dar aštuoneri metai, kurie nei vienam, nei kitam laikmečiui tiesiogiai nepriklauso. Tai yra tas laikas, kuris tęsėsi nuo vysk. Valančiaus mirties iki "Aušros" pasirodymo. Tai nebuvo jokiais žymiais išoriniais ženklais būdingas laikotarpis. Tai buvo greičiau pasėtos spaudos laisvės sėklos slapto augimo ar net jos išorinio apmirimo laikotarpis. Šiame laikmetyje baigė susinaudoti pirmieji kovos už spaudos laisvę vaisiai ir slaptoje

krovėsi naujų atžalų pumpurai.

Suimdami visa krūvon galime kovos už spaudos laisvę gadynę suskirstyti į tris natūralius laikotarpius, būtent:

I laikotarpis tęsiasi nuo spaudos uždraudimo 1864 m. iki Valančiaus mirties 1875 m., apimąs 11 metų.

II laikotarpis tęsiasi nuo Valančiaus mirties iki "Aušros" pasirodymo 1883 metais, apimąs 8 metus.

III laikotarpis nuo "Aušros" iki spaudos laisvės atgavimo 1904 metais, apimąs 21 metus.

☆

Mūsų leidinio temos, kaip minėjome, nei laikotarpių, nei pagrindinių jų veikėjų išsamiai nesvarsto. Dėl to tariamės esant reikalo bent čia šiek tiek apibūdinti pačius laikotarpius, iškeliant po vieną asmenį būdingą kiekvienam iš jų.

Pirmojo laikotarpio toks atstovas, žinoma, yra pats šios epochas pradininkas vyskupas Motiejus Valančius.

Trečiojo laikotarpio visuomeninei ir publicistinei dvasiai būdingai atstovauja Vincas Kudirka. Nors ne jis šį laikotarpį pradėjo ir pabaigė, bet jis davė jam toną. Dr. Jonas Basanavičius, kuris pradėjo laikraščio leidimo darbą draudimo metu, be abejo, yra labiau kertinė asmenybė lietuvių tautoje. Tačiau jis, būdamas daugiau mokslininko tyrinėtojo palinkimų, nėra labai būdingas šio laikotarpio kovoms. Antra vertus, savo dideliais tautinės reikšmės darbais jis yra būdingas net plačiau, negu spaudos draudimo laikotarpis. Dėl to tariamės nenusikalstą istorinei tikrovei šio laikotarpio būdingu atstovu laikydami Didįjį Varpininką.

Vidurinis spaudos draudimo tarpsnis dideliais darbais nepasižymi. Jam yra būdingas ne tiek didelis rašytojas, kiek nežinomas skaitytojas. Tai yra pasyvaus mokinio laikmetis, kuris tik sujungia praėjusią kartą ir naujai ateinančią. Savo tarpiniu ir, tam tikra prasme, pasyviniu pobūdžiu būdingas šiam laikotarpiui yra Valančiaus mokinys vysk. Antanas Baranauskas.

☆

Valančiaus tarpsnis duoda pradžią visai kovos už spaudos laisvę epochai.

Rusų valdininkai prie spaudos draudimo idėjos neatėjo patys vieni. Juos įkvėpė rusofilų — literatų ir istorijos filosofų — sąjūdis, teigiąs lietuvių ir rusų tautų vienybę, grindžiamą

bendros politinės praeities ir bendros raštijos. Lietuvos visuomenė, pasisakydama prieš rusiškų raidžių vartojimą lietuviškoje raštijoje, išėjo į kovą už kažką visai naujo ir savaimingo tautos gyvenime, ko nebuvo anksčiau, nei didžiųjų kunigaikščių laikais. Ano meto lietuvių tautos vadai ne tik už raidę, bet ir už lietuvišką žodį nekovojo. Kova už spaudos laisvę buvo lietuvių tautos reakcija ne tik prieš rusų užmačias, bet, netiesiogiai, ir prieš Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos literatūrą rusų kalba. Nuosekliai einant toliau, galima pastebėti, kad iš spaudos draudimo laikmečio išsivysčiusi Lietuvos valstybė buvo kažkas visai kita, nelyginama su Didžiąja Kunigaikštija nei politiniu, nei visuomeniniu, nei kultūriniu požiūriu. Žinoma, to skirtingumo nėra reikalo per daug pabrėžti.

Reikia atkreipti dėmesį į vieną pavojų, kuris grėsė šiai lietuviškai reakcijai ir kurio ji laimingai išsisaugojo, būtent: lenkiškosios kultūros pavojaus. Gal būt, nebūtų buvę labai nuostabu, jei vysk. Valančius, pasisakydamas prieš rusiškos kultūros įtaką, būtų pasukęs lenkų kultūros link. Bet jis to nepadarė. Šiuo savo apsisprendimu kovoti su rusų raidėmis ir nepereiti į lenkų kalbą Valančius atsiribojo ir nuo rusų įtakos ir nuo lenkų pavojaus. Jis tikėjo lietuviškosios kultūros galimybe. Lietuvos kaimo žmogus jam pasirodė vertingas asmuo savo kultūrai kurti. Vysk. Valančius, vesdamas lietuvių tautą šiuo siauru ir pavojingu dviejų kultūrų praėjimu, sudarė reikiamą prietiltį naujai lietuviškai kultūrai.

Kai Valančius rusų valdžios buvo prašomas duoti aprobatą kai kurioms lietuviškoms religinėms knygoms rusiškomis raidėmis, jam teko spręsti žymią dalį būsimojo lietuvių tautos kultūrinio likimo. Netektų stebėtis, kad visų to apsisprendimo pasėkų jis nebūtų nujautęs ir pramatęs. Ne viską žmogus gali pramatyti. Kaip bebūtų su pramatymu, tačiau, atsitiktinai ar neatsitiktinai, kultūrinis lietuvių tautos likimas tada buvo patekęs į Valančiaus rankas.

Koks buvo pagrindinis motyvas, kuris palenkė Valančių apsispręsti nepritarti rusiškoms raidėms? Sakoma, kad tas motyvas buvo noras apsaugoti katalikus nuo pravoslavų įtakos. — Šio motyvo negalima neigti. Apsaugoti katalikybę buvo jo visos vyskupinės veiklos tikslas. Tačiau katalikinę veiklą Valančius suprato ne pasyviai. Ji jam nebuvo vien defensyvinė veikla, t.y. saugojimas savųjų nuo kokių nepageidaujamų įtakų. Katalikinė veikla jam buvo kažkas daugiau, būtent: išvedimas savųjų į tokį gyvenimo būdą, kuris būtų vertas jų

dvasios ir visos jų prigimties. To motyvo vedamas, vysk. Valančius, dar prieš spaudą, uždraudžiant, buvo savo mokyklų sistema išugdęs blaivios ir skaitančios visuomenės būrį. Dabar tą visuomenę reikėjo aprūpinti skaitymo medžiaga. Šią, jo paties išmokytą, skaitančią visuomenę, jis nerado reikalo perkelti į kitą abėcėlę. Kai atsirado didelių sunkumų jai aprūpinti skaitymo medžiaga čia pat, jis ėmėsi nepaprastų priemonių jai parūpinti kitur.

Pirmojoje savo vyskupavimo pusėje, dar prieš spaudos draudimą, vysk. Valančius buvo suorganizavęs platų mokyklų tinklą. Iš 1854 m. pranešimo Kauno gubernatoriui matome, kad jo vyskupijoje veikė 197 mokyklos su 5,910 mokinių. Jis buvo įvedęs savo vyskupijoje beveik visuotinį mokymą. Mokyklas steigti jis skatino klebonus ir dvarininkus. Jis reikalavo, kad kiekviena mokykla jam kasmet atsiųstų vardinius mokinių sąrašus. Skaityti buvo mokomi ne tik maži, bet ir suaugę. Porą metų prieš 1863 metų sukilimą vysk. Valančius surinko savo vyskupijoje net raštingumo statistiką. Iš jos paaiškėjo, kad buvo tokių parapijų, kaip Rietavo, kur beveik visi suaugę mokėjo skaityti.

Po šešiasdešimt trečiųjų metų visos mokyklos buvo uždarytos ir visas šis švietimo darbas nutrauktas. — Šia proga galima pastebėti, kad ir Valančiaus mokyklų akcija nebuvo visiškai sunaikinta. Ji buvo persodinta į Jungtines Amerikos Valstybes. Uolus steigimas mokyklų prie lietuviškų parapijų Amerikoje būtų vargiai suprantamas reiškinys be Valančiaus. Amerikos lietuviai mokyklų steigime ne tiek iš kitų tautų mokėsi, kiek kitiems buvo pavyzdžiu. Reikia tikėtis, kad lietuviškų mokyklų istorijos studijos kada nors šį ryšį aiškiai nustatys. Lietuvių emigracijos į JAV pradžia sutampa su spaudos draudimo laikmečio pradžia.[3] Čia atvyko nemažas skaičius kunigų ir pasauliečių, nukentėjusių nuo sukilimo.

Uždarius mokyklas, vyskupas Valančius buvo perkeltas gyventi iš Varnių į Kauną, norint jį atskirti nuo visuomenės. Būtų buvę beveik nuoseklu, kad vyskupas, kaip senstelėjęs ir įžeistas žmogus, būtų užsidaręs savyje ir pats vienas praleidęs savo gyvenimo pabaigą. Bet jis to nepadarė. Jis norėjo būti ir naujų aplinkybių šeimininkas. Jis ėjo iki pasižeminimo prisitaikindamas rusų valdžiai, kad nebūtų ištremtas iš savo vyskupijos. Jei jis negali lankyti žmonių ir pas save jų priimti, jis pradeda veikti slaptai leidžiamos spaudos pagalba. Jis suorganizuoja spaudos darbą Prūsuose. Tam tikslui jis susitaria

su Varmijos vyskupu. Netoli Tilžės paskiriamas vienas lietuvis kunigas, kuriam pavedama spaudos darbo priežiūra. Vyskupas šiam darbui suorganizuoti paveda savo santaupas — 5000 rublių. Netrukus po Žemaitiją pasklinda 6 knygelės. Kai šios knygelės visų žemaičių jau buvo perskaitytos, iškyla pirmoji spaudos byla, kurios pasėkos ypač skaudžiai palietė artimuosius Valančiaus bendradarbius. Tačiau darbas jau buvo pradėtas ir slapti keliai į Prūsus praminti.

Vyskupo Valančiaus kontaktas su Prūsija, šalia tiesioginės reikšmės spaudos draudimo epochai, turi ir toliau siekiančios prasmės. Tuo žygiu Didžioji Lietuva buvo iš naujo sumegzta su Mažosios Lietuvos literatine tradicija. Reikia pastebėti, kad Valančiaus laikais lietuviška spauda Mažojoje Lietuvoje buvo dar gyvas visuomeninis veiksnys. Ten ėjo visa eilė, nors ir neplataus mąsto, laikraščių. Tai buvo palikimas tos literatinės tradicijos, kuri čia buvo užaugusi nuo Mažvydo iki Donelaičio laikų. Vyskupas Valančius, sąmoningai ar nesąmoningai, iš naujo užmezgė tarp Didžiosios ir Mažosios Lietuvos kultūrinius santykius, kurie religinių ir politinių kovų buvo beveik pertraukti. Į šį Valančiaus mostą vėliau atsakė lojaliu bendradarbiavimu visa eilė Mažosios Lietuvos visuomenininkų, politikų ir kultūrininkų, pvz. Jankus, Zauerveinas, Stiklorius ir daug kitų. Mažosios Lietuvos prisijungimas prie Didžiosios tikrai būtų turėjęs daugiau kliūčių visuomenės nuotaikose, jei jis nebūtų buvęs paruoštas bendros veiklos paskutiniame spaudos draudimo tarpsnyje.

Trumpai suglaudžiant Valančiaus veiklą, reikia pastebėti, kad pats būdingasis jo veiklos bruožas buvo ne kas kita, kaip giliai įsišaknijęs pasitikėjimas savo tauta. Šis išvidinis vertinimas savo žmonių davė jam jėgos kovoti už jų teises, kaip už kažką vertingo ir aukštai žmogiško. Ne kas kitas kaip tikėjimas savo tautos jėgomis galėjo jam duoti akstino, ginti jas nuo iš visų pusių einančių agresyvių kultūrinių įtakų. Jis savo žmones taip labai vertino, kad su jais ėmėsi kurti kultūrą. Jis parodė tautai kelią į savą reiškimosi lauką. Savo tauta jis tikėjo labiau, negu jos sąjungininkais. Šį savo vaidmenį atlikdamas, jis parodė labai aukšto laipsnio vadovavimo sugebėjimus. Dėl to netenka stebėtis, kad Kleopas Jurgelionis, kalbėdamas Čikagoje draudžiamojo laikotarpio spaudos parodos atidarymo proga, drįso konstatuoti, kad Valančius lietuvių tautoje reiškėsi karaliaus būdu, duodamas kultūrinėms tautos jėgoms reiškimosi kryptį.

☆

Valančiui mirus, tuolaikiniam stebėtojui galėjo atrodyti, kad mirė ir jo veikla. Niekas visos jo prasmės nesuprato ir jo veiklos neįvertino. Švenčiant 25 metų vyskupavimo sukaktuves, kunigai sveikino jį šaltai. Per pusryčius po iškilmingų mišių niekas net prakalbos nepasakė.[4] Reikėjo laukti 8 metus iki "Aušros", kada vėl kas nors imsis tautai vadovauti. Laikotarpis tarp Valančiaus mirties ir "Aušros" yra pereinamasis laikotarpis, kurį galime pavadinti slapto augimo laikotarpiu, nes jame rezistencinės spaudos sėkla subrendo.

Savo mokiniškais nusiteikimais šiam laikotarpiui yra būdingas vysk. Antanas Baranauskas. Baranauskas yra didelis mokslininkas, niekada neišėjęs iš mokinio nuotaikos. Jis daug studijavo, daug pažino, tačiau niekada nepriėjo tokios dvasinės būklės, kad būtų pradėjęs kitiems organiškai vadovauti. Jis nerado savo mokinių. Gal būt, kad jis jų ir neieškojo. Jam buvo smagiau būti tolimo filosofo mokiniu, negu savo tautos mokytoju ar vadu.

Neturime moksliškos Baranausko biografijos, dėl to daug klausimų, liečiančių jo asmenį ir jo dvasios kelią, lieka neišaiškintų. Galime tik pakartoti kun. A. Miluko prašymą, paskelbtą 1903 m. "Dirvos" žurnalo Nr. 3: "Dar kartą prašome godotinų sandarbininkų parūpinti "Dirvai — Žinynui" a. a. vysk. Baranausko bijografiją, arba nors jo bijografijai medžiagą mums siųsti. Ta medžiaga didei svarbi yra mūsų atgimimo istorijai".

Tačiau ir tie faktai, kurie visiems yra žinomi, aiškiai byloja. Visų pirma, yra tikra, kad vysk. Baranauskas priklauso spaudos draudimo laikotarpiui tiek dvasiškai, tiek laiko atžvilgiu. Vysk. Baranauskas mirė 1902 m. lapkričio 27 d. Seinuose, išgyvenęs 67 amžiaus metus. Jis rašė lietuviškai spaudos draudimo laikotarpy ir stipriai kovojo su rusų įtaka Lietuvoje. Ir tai ne vien eilėmis. Kai gimnazijos mokytojas Jurgis Gilius Varšuvoje spaudoje pareiškė, kad rusų raidės tinkančios lietuvių kalbai, Baranauskas spaudoje pasisakė prieš tai.[5]

Baranauskas yra kilęs betarpiškai iš Valančiaus sąjūdžio ir jo dvasios. Jis yra Valančiaus mokinys; tačiau toks mokinys, kuris savo mokytojo nepavijo ir nepralenkė. Jis pasisavino savo mokytojo veiklos metodus ir jos kryptį, bet jam nepavyko pasisavinti ar, tiksliau sakant, susikurti tų pagrindų, iš

kurių kilo Valančiaus veikla. Jis nepasisavino Valančiaus visuomeninio bruožo: būti ir veikti kartu su tauta.

Nėra abejonės, kad vysk. Baranauskas yra viena stipriausių draudimo laikmečio asmenybių. Jis buvo nepaprastai plačios erudicijos ir plataus dėmesio lauko žmogus. Pradedant filologija ir poezija, baigiant matematika, filosofija ir teologija — visur jis jautėsi namie. Tačiau šis jo proto lakumas ir gilumas, tur būt, ir buvo jo tragedijos priežastis. Jis pasijuto kažkaip netelpąs lietuvių tautoje. Kultūriniai jo polėkiai jį išviliojo anapus jos ribų.

Naujojo lietuviško sąjūdžio visuomeninės ir filosofinės pažiūros Baranauskui buvo nepriimtinos. Tačiau jis nestengė nei joms priešintis, nei daryti pozityvios įtakos. Dėl to jis nuo lietuviškosios veiklos nusigręžė. Jis bandė pasireikšti filosofu ir matematiku nuošaliai nuo lietuvių tautos. Žinome, kad tai jam didelių laimėjimų neatnešė. Ir jei vysk. Baranauskas liks žmonių atmintyje, tai už tą savo veiklą, kurią jis atliko kartu su savo tauta. Jis lietuvių tautoje visada bus gerbiamas už savo jaunystės poeziją — "Anykščių šilelį".

Trečiasis spaudos draudimo laikmetis yra pats ilgasis ir pats turtingasis. Jis tęsėsi 21 metus ir baigėsi spaudos laisvės laimėjimu. Šis laikotarpis yra turtingas sąjūdžių, kurie spietėsi apie įvairius lietuviškus laikraščius, leistus Prūsuose. Savo kovos programomis vieni iš laikraščių siekė toliau, kiti ne taip toli, bet jie bemaž visi buvo visuomeninių sąjūdžių laikraščiai ir visuomeninių, ekonominių, kultūrinių ir politinių tautos teisių gynėjai.

Būdingiausias iš laikraščių, be abejo "Varpas" ir jo redaktorius Dr. Vincas Kudirka. Apie Kudirkos reikšmę geriausia yra paklausyti nuomonės to paties laikotarpio žmogaus, kito to pat laikotarpio laikraščio "Tėvynės Sargo" redaktoriaus ir idėjinio Kudirkos priešo kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto. Jis "Jubiliejiniame Varpe", išleistame 1924 m. Vinco Kudirkos 25 m. mirties sukaktuvėms pamineti, apie Kudirką rašo: "Jis mums buvo pirmutinis šviesos ir susipratimo šaltinis, primus movens į kultūros darbą ir tautos organizavimą. Už V. Kudirkos, kol jis buvo gyvas, nebesimatė nė buvusių aušrininkų; lyg jie, pavaidinę savo roles, tyčia būtų pasišalinę prieš jį iš kelio. Basanavičius, Šliūpas virto lyg jo satelitais, o ne jis jų".[6]

Iš 21 šio laikotarpio metų Kudirka užpildė 11 metų. 1888 m. jis suorganizavo "Lietuvos" draugiją, kuri leido "Varpą" nuo 1889 iki 1905 ir "Ūkininką" nuo 1890 iki 1905 m.

V. Kudirka per vienuoliką metų stovėjo tautos ir tėvynės sargyboje ir mirė (1899 m.), griausdamas, kad per vėlai susiprato ir perneilgai Lietuvai gavo patarnauti",[7] rašo J. Tumas.

Galima šiandien ginčytis, kokiai srovei priklausė Kudirka. Ar jis buvo socialistas, ar liberalas, ar kas nors kitas? Tačiau viena yra aišku, kad jis buvo visuomenininkas ir visuomenės kėlėjas bei kurstytojas gerąja to žodžio prasme. Ne be pagrindo taip atsitiko, kad jo giesmė tapo Nepriklausomosios Lietuvos himnu.

Kelias, kuriuo Kudirka atėjo į savo veiklą, yra visiškai priešingas tam keliui, kuriuo nuėjo Baranauskas. Baranauskas kilo iš lietuviško sąjūdžio ir nuėjo per lenkišką visuomenę į tarptautinius vandenis. Jis iš visuomenininko pasidarė mokslininku; iš mokinio jis niekad neišėjo į mokytojus. Kudirka tuo tarpu niekad nesitenkino būti mokiniu. Jis buvo vadas iš pat jaunystės. Į lietuvišką atgimimo sąjūdį jis atėjo iš lenkiškosios visuomenės. Iš romantiškai pozityvistinių Europos kultūros studijų jis atėjo į praktinę kovą už lietuvių tautos teises. Jeigu Baranauskas pasiliko nuo lietuviškos visuomenės darbų nuošaliai iš dalies suviliotas moderniųjų kultūrinių apraiškų, tai Kudirka atliko jo kelią atgal, skatinamas ir vedamas tų pačių vakarietiškų idėjų.

Grįžimas atgal dažnai pasižymi dideliais kirčiais, aštriais bruožais ir apskritai konvertito grubumu. Gana trankiais žingsnais išėjo iš lietuvių sąjūdžio Baranauskas, bet grįžtančio Kudirkos žingsnių bildesys buvo garsesnis. Kudirkos dorinis entuziazmas, dar per mažai teįvertintas mūsų visuomenės, yra vienas gražiausių dalykų mūsų tautos atgimime. Jis kada nors dar kels iš miego mūsų tautą su ne mažesne jėga, negu jis tai darė savo laikais. Gal būt, jis dar yra mums per šviežias ir per skaudus kai kuriais atžvilgiais. Tačiau ne tuose aštrumuose yra Kudirkos jėga. Jo jėga glūdi tikėjime lietuvių tautos prisikėlimu ir pasiaukojimu jam iki mirties.

Vincas Kudirka, nors būdamas pozityvizmo atstovas atbundančioje mūsų visuomenėje, nugali vieną iš liūdnųjų pozityvizmo padarinių, atneštų gyvenimam. Pozityvizmas, teigdamas tik apčiuopiamąsias žmogaus gyvenimo jėgas išnešė tarsi už gyvenimo skliautų doriškai dvasines pastangas. Dėl to jos darėsi vis labiau ir labiau pridėtinis dalykas gyvenime, veikiąs tik atsitiktinėse aplinkybėse, kol pagaliau išaugo žmogus, kuris visai nežino, ar jis turi teisę už kokią dorinę idėją kovoti savyje ar kituose; ar jis neprivalo išsilygiuoti su pozi-

tyvistinėmis, jį veikiančiomis, jėgomis. Atėjo agnostiškojo skepticizmo laikai, kuriuose, nors kartais ir matoma, kas reikia daryti, tačiau nežinoma, ar ką nors darant nebus nusikalsta pozityvistiškai suprastai laisvei.

Kudirka kaip tik yra būdingas tuo neturėjimu suskilimo savyje. Tarp idėjos ir pastangų jas įgyvendinti jame nėra jokio tarpo. Kai jis kovoja už savo idėjas, jam visos pozityvistinės jėgos atrodo nerealios. Būdingas šiuo atžvilgiu ir kartu pranašingas yra Kudirkos pasikalbėjimas su savo mažamete sesute Jonieškyte. Kai ji apsikabinusi už kaklo ir net verkdama prašė savo brolį liautis dirbus draudžiamąjį darbą, Vincas jai atsakė:

"Neverk... Tie darbai reikalingi. Tu dabar mokais rusiškai; bet sulauksi laikų, kada vaikai mokysis lietuviškai. Viskas tada bus lietuviškai; ir kromelių iškabos bus lietuviškos ir kits kas. Kai tai pamatysi, suprasi, dėl ko aš kentėjau, kokius darbus dirbau ir kam nesilioviau. Dabar tu maža, tai aš tau dar negaliu visko nupasakoti. Ar nebeverksi?

— Jei nedirbsi, nebeverksiu. — Atsakė.

— Neprižadu. — Liūdnai ir rimtai jau ištarė Vincas ir paleido seserikę".

Tik Lietuvai atgavus nepriklausomybę, kai Jonieška, — jau Grigaitienė, — nuvykusi Vilkaviškin, pamatė "visas jo iškabas jau lietuviškas, net apglušo ir susirgo, susisielojusi, jog Vincas visa to nesulaukė, visa to negali pamatyti, kuo taip stipriai tikėjo, ką išpranašavo".[8]

Iš šio jaudinančio pasakojimo mes galime pastebėti, kad Kudirka yra ne pasidalinęs žmogus, kuris kankinasi savo schizofreniškuose mąstymuose, bet žmogus, kuris žino, ko nori ir tam gyvena. Tai yra sveikas varpas, be jokio įskilimo. Dar daugiau, šis epizodas mums gyvai pavaizduoja, kad tas didysis pozityvistas visiškai nepaiso didžiulių pozityvinių jėgų, kurios stovi jo idėjai skersai kelio. Jis drąsiai eina jų nugalėti ir savo idėjos įgyvendinti.

☆

Žvelgdami į spaudos draudimo epochą, mes galime pastebėti, kaip tautos prisikėlimo idėja eina nuo karališkai pilnutinio vyskupo per nesuinteresuotą giesmininką mokslininką ir ateina iki kovingai nusiteikusio varpininko. Kai visus šiuos tris tarpsnius apžvelgiame, mes galime atkreipti dėmesį į dvejopą procesą. Žiūrint iš Kudirkos ir Baranausko atgal į Valančių sintetiškumo požiūriu, Valančius yra neprilygstamas. Tai yra tikras

karalius, kaip jį pavadino Jurgelionis. Tačiau tos jėgos skleidimosi atžvilgiu nuo Valančiaus buvo padaryta milžiniška pažanga. Baranauskas ją perkėlė į visas dvasines žmogiškojo veikimo sritis, nors pats kuone pasimesdamas jose, o Kudirka jas vėl iš naujo suvienijo, suorganizuodamas jas visuomeninei kovai. Kudirka sutelkė jas į bokštą ir savo truputį grubiu, nesudėtingu, bet vieningai skambančiu varpu prikėlė tautą naujam gyvenimui.

Spaudos draudimo laikmečio reikšmę įvertino Adomas Jakštas-Dambrauskas savo atsišaukime į Lietuvos dvarininkų kartą, paskelbdamas Amerikoj "Dirvos-Žinyno" žurnale dar prieš spaudos laisvę atgaunant, 1903 m. Jis tada rašė: "Todėl drįstame pasakyti, jog perijodas nuo 1863 m. lig gadynei, kada lietuviai atgaus spaudos laisvę, lietuvių veikaluose užsirašys, kaipo periodas spartaus lietuvių brendimo tautiškoje pakraipoje. Tikrai, jei rusiškoji valdžia nebūtų nusitvėrusi niekingo projekto užmesti lietuviams graždanką, Lietuvos žmonės nė jokiu būdu nebūtų galėję taip išsilavinti taip trumpu laiku, kaip tai regime dabar... Įsiskaitymas per 20 metų į lietuviškus laikraščius išimtinai patrijotiškai-tautiškos pakraipos, rusiškos cenzūros neapkarpytus, — vis tai padarė, jog lietuviai per paskutiniuosius 20 metų savo išsilavinime žengė daug toliau, negu kitose aplinkybėse būtų galėję žengti vos per visą šimtmetį".[9]

Sunku pasakyti, ar Jakštas neperdeda, vertindamas spaudos draudimo laimetį ir sakydamas, kad be šios kliūties lietuviai nebūtų taip toli pažengę. Gali kilti klausimas: ar vien ta neigiama spaudos suvaržymo ir draudimo aplinkybė buvo tokia palaiminga? Ar neveikė čia kokios teigiamos jėgos, kurios dar mums yra mažai išaiškėjusios? — Kaip bebūtų su šio laikotarpio sėkmingumo pagrindine priežastimi, tačiau, reikia sutikti, kad šiuo laikotarpiu mes galime naudotis kaip viena vertingiausių pamokų mūsų tautos gyvenime.

---

1. Franz Schnabel, Wege zu einer universalen Geschichtsbetrachtung, paskaita, skaityta Bavarijos istorijos mokytojų konferencijoje 1954 m.; paimta iš angliškojo vertimo, atlikto E. Pinigis, "The review of Politics", 1955, Nr. 1 (University of Notre Dame, Indiana).
2. Spauda formaliai buvo uždrausta 1865 m. Kaufmano, tačiau jau 1864 m. ji buvo Muravjovo uždrausta žodiniu įsakymu.
3. Pasak kun. J. Žiliaus, 1868 m. yra lietuviškos išeivijos pradžia Amerikoje. (Plg. A. Miluko, Amerikos lietuviai XIX šimtmetyje. 1868 - 1900. I tomas, 1938 m., 22 psl.).

ŠĮ TĄ PRISIMENANT IŠ DIDŽIOJO VILNIAUS SEIMO

PETRAS-PRANCIŠKUS BŪČYS, M.I.C.

VI. Krikščionių Demokratų partijos pirmasis projektas

Jau susipainiojo mano galvoje krikščionių demokratų partijos programos sudarymo chronologija. Žinau tiktai tiek, kad tai įvyko po 1903 prieš 1907-tuosius metus ir tai Petrapilio katalikų Dvasinėje Akademijoje.

Apie tą įstaigą naudinga žinoti, kad didžiausias studentų klierikų skaičius joje buvo paskutiniais vyskupo A. Pr. Symon'o rektoriavimo laikais, visai arti XIX a. pabaigos. Tada joje studentų buvo 73. Bemažko pusė jų, būtent 30, buvo lietuvių, nors Lietuvių tauta teturėjo nepilnai tris milijonus iš penkiolikos milijonų visų katalikų Rusijos imperijoje, atseit, mažiau kaip penktadalį. Akademijos uždavinys buvo aptarnauti visus imperijos katalikus.

Arkivyskupui Boleslovui Klopotowskiui tapus Metropolitu ir Akademijos globėju, lietuvių skaičius ypatingai padidėjo ir nesumažėjo jam mirus 1903 m. Tarp profesorių kunigų lietuviai buvo: kan. Jonas Maculevičius, kun. Kazimieras Jaunius, kun. Aleksandras Dambrauskas (Jakštas), kun. Ignotas Baltrušis ir aš. Kun. Jurgis Matulevičius buvo paskirtas vėliau, t.y. 1907 m., ir dar vėliau — kun. Blažiejus Česnys; kun. Jonas Naujokas buvo tos įstaigos dvasios tėvu. Tokiu būdu profesorių kunigų lietuvių skaičius susidarė lygus su kunigų lenkų profesorių skaičium. Pasauliečiai dėstytojai čia neimami dėmesin.

Kun. Al. Dambrauskas iš Akademijos pasitraukė 1904 metais. Neatsimenu, ar krikščionių-demokratų partijos progra-

---

4. Kun. Antanas Alekna, Žemaičių Vyskupas Motiejus Valančius, 1922, 272 psl.
5. Plg. A. Miluko, Spaudos laisvės ir Amer. Liet. organizuotės sukaktuvės, 2 laida, Philadelphia, Pa., 782 psl.; žr. 209 psl.
6. 11 psl.
7. Op. cit., 11 psl.
8. J. Tumas, Jubilėjinis Varpas, 18 psl.
9. "Dirva - Žinynas", 1903 m. sausis, 13 - 14 psl.

ma jau buvo sustatyta, ar ne, prieš jam pasitraukiant. Gerai atsimenu, kad trys profesoriai tą darbą atliko. Aiškiai žinau, jog man buvo pavesta ruošti pirmuosius pasiūlymus, kuriuos paskui perkratinėdavome mes trys. Prof. Maculevičius nepraleido nė vieno paragrafo, giliai neįžvelgęs. Tik neatsimenu, kas buvo trečiasis: ar Dambrauskas, ar Baltrušis (Dambrauskas. Red.). Šį klausimą lengvai galima išspręsti, pažiūrėjus į Dambrausko redaguotą "Draugijos" numerį, kuriame ši partijos programa atspausdinta su ją paruošusių asmenų parašais.

Žinau, kad prie partijos programos ruošimo nė kiek neprisidėjo prof. kun. Jaunius, bet baigus ją rengti, ir jis jai pritarė. Profesoriaus Justino Pranaičio jau nebuvo nei Akademijoje nei Petrapilyje. Į Taškentą jis buvo išvažiavęs 1902 m. rudenį.

Galutinai paruoštą ir trijų profesorių priimtą programos projektą reikėjo patiekti Lietuvos vyskupams. Tas uždavinys teko man. Kalėdų ar Velykų atostogų metu nuvežiau tą projektą į Vilnių. Vyskupas Ropp'as patarė lietuviams dėtis prie jo sukurtosios Katalikų Konstitucijonalistų partijos, o mūsų sustatytąją nei pagyrė, nei papeikė. Tą projektą nuvežiau į Kauną, kur gavau pilną pritarimą. Nuvežiau į Seinus vyskupijos valdytojui prelatui Antanavičiui, kuris pritarė, bet atsisakė viešai pareikšti savo pritarimą. Netrukus nustebau, kad "Šaltinis" pasiskelbė Krikščionių Demokratų partijos organu. Iš to reikėjo suprasti, kad krikščioniškoji demokratija Lietuvoje nėra partija o palaida srovė be organizacijos ir be drausmės. Programos sustatytojai matė, kad pritariantieji jų mintims žmonės nenori pasiduoti drausmei. Taigi, programos autoriai nė nesiėmė gaišinti laiko organizavimo darbams, apsiribodami savo pareigomis. Krikščionių demokratų partiją, tikra to žodžio prasme, sudarė žymiai jaunesni veikėjai: kun. Mykolas Krupavičius ir kiti.

Mudu su kun. Matulevičium 1907 m. ryžomės organizuoti, bet jau ne politikos partiją, o nykstančią marijonų vienuoliją, sutarę su jos generolu kun. Vincu Senkum. To darbo vaisiai pasirodė vasarai besibaigiant 1909 m.

Roma, via Corsica 1; 1947.IX.25.

LIETUVIŲ KRIKŠČ. DEMOKRATŲ SUSIVIENIJIMO PROGRAMOS PROJEKTAS

Prel. KAZ. ŠAULYS
Lugano, Šveicarija

Šaukiamoji gegužės mėnesio gale jubiliejinė Konferencija minės ir svarstys stambesnius krikščioniškos demokratijos pasireiškimus Lietuvos atgimimo procese. Ta proga reiktų ypatingai prisiminti ir atžymėti 50 metų sukaktį nuo pirmos L. K. Demokratų programos pasirodymo.

L. Kr. D. Susivienijimo programa, suformuluota prieš pusę šimto metų (Petrapilyje), buvo labai pageidaujama, laukiama ir paskelbta labai tinkamu laiku. Anuomet, po rusų-japonų karo, pasireiškus revoliuciniam subruzdimui caro valdytuose kraštuose, krikščioniškoji Lietuvos liaudis troško reikalingiausių žinių ir nurodymų žadėtųjų reformų bei pasikeitimų klausimais. Visi laukė kas bus daroma socialinio, kultūrinio, politinio tautos gyvenimo srityje. Bet tų žinių nebuvo iš kur gauti ir pasisemti Lietuvos žmonėms. Spauda dar buvo ką tik atgauta, lietuviškų laikraščių krašte dar mažne visai nebuvo. Kas skaitė gaunamus Lietuvoje iš kitur katalikiškus laikraščius rašytus svetima kalba), galėjo įsigyti ir turėti kiek žinių apie socialines enciklikas, apie socialinį veikimą Vakaruose, bet kalbančiai lietuviškai plačiajai visuomenei tos žinios buvo neprieinamos. Be to, tos žinios buvo palaidos, neformuluotos, nugirstos iš kitų. Dėl to paskelbtoji Susivienijimo programa atėjo į pat laiką, prieš Didįjį Vilniaus seimą (1905). Programoje sužymėti bendrieji krikščionių demokratų siekimai ir reikalai mūsų krašte, nurodyti švietimo, kalbos, ūkio, tikybos ir kiti gyvai rūpėjusieji tautos gyvenimo reikalai.

1905 metais įvyko Vilniuje *Didysis Lietuvos Seimas*. Daugelis dalyvių jau buvo susipažinę su Susivienijimo programos nuostatais, kiti gyvai domėjosi ir informavosi suvažiavimo metu. Visi krikščioniškai nusistačiusieji dalyviai ir grupės džiaugėsi, radę bendrą programą, dėlto kad programoje buvo išdėstyti visuomeninio gyvenimo reikalai, paremti popiežinių enciklikų nurodymais ir priderinti mūsų kraštui ir jo žmonių socialinės ir kultūrinės santvarkos reikalams. Dėl to žymi Seimo dalyvių dalis greit susitelkė į Krikščionių demokratų grupę veikė vieningai, kuomet tekdavo ginčytis dėl įvairių, ypač

pasaulėžiūros, klausimų su kitų grupių dalyviais. Agresyviau reiškėsi Seimo socialdemokratai, dar kiek pirmiau suorganizuoti Rusijoje, ir valstiečiai liaudininkai (Andriaus Bulotos grupė), suorganizuoti rusų valstiečių liaudininku pavyzdžiu.

Iš pradžios, prasidedant Seimo darbams, kitų grupių atstovai, ypač marksistai, ignoravo dar nepasireiškusius organizuotai krikščionis demokratus. Svarstant priimtinųjų nutarimų ar rezoliucijų turinį, reikalauta, kad nutarimų tekste visai nebūtų minimas Dievo, Kristaus ar krikščionių vardas. Seimas buvo gana gausus, apie du tūkstančius žmonių, daugiausia ūkininkų, parinktų ir atsiųstų iš įvairių valsčių. Mažne visi tikintys katalikai. Tuo tarpu uolūs marksistų grupės kalbėtojai smarkiai agitavo už savo pasiūlymus, daromus jų tariamai atstovaujamų darbininkų bei darbo žmonių vardu, ir įžeidinėjo visa, kas krikščioniška, nemarksistiška. Buvo momentas, kada profesorius kunigas Būčys, sujaudintas, rado reikalinga atsiliepti ir priminti viešai: — Nepamirškite, vyrai, kad Lietuvos žmonės tiki į Dievą, tiki į Jėzų Kristų ir garbina Evangelijos mokslą. Tai buvo Seimo pradžioje. Netrukus krikščionys susibūrė programos pagrindu į vieną grupę ir ėjo vieningai kaip krikščionys demokratai, svarstant ir balsuojant nutarimus, pasiūlymus, rezoliucijas. Tą greitą susiorganizavimo darbą atlikti žymiai palengvino Lietuvių Kr. Demokratų Susivienijimo programa.

Ta programa daug padėjo ir palengvino Vilniaus Konferencijos sumanytojams įvykdyti uždavinį ir sukviesti Konferenciją (1917), išrinkusią Lietuvos Tarybą.

Susivienijimo programos sumanytojams, profesoriams J. Maciulevičiui (Maironiui), Aleksandrui Dambrauskui (Jakštui), Pr. Būčiui, paskelbusiems programą, ir kitiems Petrapilio lietuviams, dalyvavusiems programos sudaryme, priklauso stambus nuopelnas mūsų krašto tautinės, kultūrinės, net politinės laisvės atgavimo darbe.

Neužtenka tik protu suvokti savo artimo sunkumus; mums reikia žengti žingsnį tolyn ir pajusti juos kaip savo pačių naštą.

Vysk. F. Sheen

LIETUVIŲ KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ VEIKIMAS[1]

KUN. J. TUMAS

Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjunga buvo sumanyta daug anksčiau prieš spalių 17 d. manifestą. Demokratiškosios jaunesniosios lietuvių kunigijos nuomonės buvo gana plačiai žinomos; susiliejusios į neperskiriamą tapatybę su tautiškosiomis, jos padarė tą gausų dvasiškųjų tautiečių būrį, kurs mūsų apšvietos dalykuose ir iškovojime lietuviškai-lotyniškųjų raidžių vaidino visiems žinomą žymų vaidmenį, vidiniame gi mūsų gyvenime, santykiuose su senąja kunigija ir ištautėjusiąja bajorija užaštrino vadinamąjį lietuviškai-lenkiškąjį klausimą. Kiekvienas veiklus kunigas-tautietis įgijo vienokią pravardę — "litvomano" ir, nors veikė visiškai savarankiškai, nuo nieko nepriklausomai, viską savo atsakomybe, tačiau veikė vienodai, kaip kad iš prograamos, nors rašytos programos nebuvo. Vyriausius programos punktus buvo pabrėžęs pats gyvenimo prityrimas; užsienių laikraščiai ir susivažiavimai juos tik paryškindavo ir sutvirtindavo. Sąjungos pamatas buvo tad ne sumanytojų, bet paties gyvenimo laisvai, natūrališkai padėtas.

Būtų atsiradus ir sutvarkyta, surašyta programa, jei būtų kas tikėjęs, jog ji daugiau gyvumo įneš. Bet niekas netikėjo į didesnę galybę rašyto popiergalio, negu paties gyvenimo. Be to, rašytoji programa žymiai siaurina elgimosi būdą; jei būtų reikėję žvalgytis į vieną kitą jos reikalavimą, daugumas tam tikrose skirtingose aplinkybėse būdamas, būtų turėjęs tiesiog nieko neveikti, negalėdamas visko išpildyti. Toliau, išdirbta programa reikalauja angštos organizacijos su išrinktu biuru, žodžiu sakant, slaptos draugijos, kuri tiesiog buvo negalima, kaip iš atžvilgio į pasaulinę valdžią, nepripažįstančią laisvų sąjungų, taip ir iš atžvilgio į dvasiškąją, kuri tam dalykui visai nepritarė. Taip ir gyvavo ta dvasios sąjunga, o jos nariai lygiai teisingai būtų galėję kaipo programos punktus parodyti: viršuje Dangų, apačioje Lietuvą, šalia savęs brolį — valstietį ir pusbrolį — bajorą, nelyginant kaip kits bajoras, mano paklaustas, kokie jo programos punktai, atsakė: štai! rodydamas į ketvertą savo vaikų.

Juokus šalin metus, apskritai dvasios programa buvo pakankama kada darbai ėjo siaura vaga. Blyksterėję laisvės

pamėnai patraukė prie platesnio, šakotesnio darbo. Panorėję darbuotis dėl draugijos, turėjo knaptelėti ne ant vienos smulkmenos, kurias pirma drąsiai peržengdavo nepastebėdami. Teko vyriausiuosius punktus smulkinti, idant ir mažmožiuose įvyktų nuomonių vienodumas. Pasirodė Konstitutiečių Demokratų programa, kuri visiškai patenkino mūsų reikalavimus; beliko tik ją pritaikinti prie mūsų vietinių aplinkybių ir pridėti ko ten trūko, būtent, tikėjimo dalykus. Tas darbas prieš pat Vilniaus Seimą ir buvo pavestas trims profesoriams, o per patį Seimą buvo nuspręsta remiantis spalių 17 d. manifestu tuojau užmegzti atvirą sąjungą su Centraliniu Biuru Vilniuje, kurio nariu turėjau būti ir aš.

Tačiau čia pat pasirodė, jog panaši sąjunga, būtent Konstitutiškai-Katalikiškoji, jau yra čia sumanyta vyskupo Roppo. Prieš katalikybę kaipo vienijantį punktą krikščionims demokratams protestuoti neišpuolė; taip mūsų biuras Vilniuje ir neapsigyveno, kol išsiaiškins bene patenkins ir K programa ir veikimas. Dėl viso ko tačiau buvo paskirta po keletą organizatorių į kiekvieną guberniją, kurie turėjo, taip sakant, pūdymą išplėšti, o su kokiomis akėčiomis teks apakėti, turėjo ateitis parodyti.

Ilgainiui L.K.D. programa Žemaičių dvasiškosios vyriausybės buvo atmesta. K.K. programa neprielankiai priimta su žymiomis atmainomis, pildytojų neatsirado daug dėl administracijos varžymo, kuriai pasirodė ji neatsakanti viešpatijos politikai Lietuvoje, ir taip vėl likome, kaip buvę, be sutvarkytos programos, o Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjunga pasiliko, kaip ir pirma, vien dvasios sąjunga.

Tas istoriškąsias žinias paviršutiniškai, nepilnai, kitur gal ir nenuosekliai išskaityti laikiau reikalingu dėl to, kad Lietuvių Krikščionių Demokratų partijos vardas pasklido dar gana plačiai; buvo padėtas ant dvejeto trejeto atsišaukimų, jos vardu kalbėta Vilniaus Seime, ir taip visuomenė ir laikraščiai buvo suklaidinti: manė L.K.D. Sąjungą jau esant pilnai suorganizuotą, turint savo pildomąjį organą, o atsišaukimus esant jos principų išreiškimais. Pravers todėl žinoti, jog nei Sąjungos, nei pildomojo organo nėra, o vienas kitas atsišaukimas buvo ne Sąjungos paleistas, bet atskirų organizatorių, kurie, nors padėjo parašą L.K.D., bet visą atsakomybę už turinį ant savęs turi prisiimti.

Kad Sąjunga būtų turėjusi savo biurą, tokie atsišaukimai, kaip nurodytieji "Lietuvos Ūkininko" Nr. 13, nebūtų pasaulio

išvydę.

Pasirodžius "Draugijai", platinsiančiai krikščioniškai demokratiškąsias lietuvių idėjas, idant ilgainiui galėtų visgi susimegzti draugija, tas vienas laikraštis tegalės nutarti, kada ir kaip gali būti pavartotas L.K.D. vardas; todėl visi į tą pusę kreipiantys atskirų veikėjų projektai turi būti pristatomi į jo redakciją.[2] Sava gi valia L.K.D. vardu pasinaudoti niekas tiesos neturi ir doriškai neprivalo, idant nekompromituotų jos.

Dėl tų ir dėl kitokių priežasčių aš jaučiuosi doriškai priverstas viešai duoti apyskaitą, ką ir kaip veikiau L.K.D. vardu, kaipo vienas iš paskirtųjų Vilniuje organizatorių. Tą patį turi padaryti ir kiti paskirtieji. Tai nebuvo slaptas darbas, nes garantuojamas spalių 17 d. manifestu, tad ir skelbimas jo negali sutraukti persekiojimų, o iš tos medžiagos gali susikrauti visas pilnas organizacijos rūmas. Redakcija tepareikalauja ir anos pilnos programos projekto, kurs buvo pristatytas dvasiškajai vyriausybei patvirtinti ir teapskelbti kritikų žiniai.[3]

Kaipo Vadaktėlių bažnytėlės kuratas, L.K.D. idėjas platinau daugiausia Naujamiesčio parapijoje Panevėžio apskrityje ir apylinkėje, bet buvau suorganizavęs tik "Vadaktų kuopą". Atsišaukimo nesustačiau ir nepaskelbiau nė vieno, bet ir kalbėti niekados nekalbėjau "iš pilvo", t.y. kas į galvą pareis, nes visados iš žemiau įrašomosios programos, kurią savo atsakomybe buvau susistatęs, bent svarbiausiuose dalykuose. Kuopa, kilus reakcijai, žinoma, iširo. Ant manęs, kaip ant organizatoriaus, vietiniai dvarponiai, dar labiau tolimesnieji, su kuriais niekados neteko susidurti, paleido tiek nebūtų paskalų, prikišdami tiek nusidėjimų už kurstymą prie agrariškos sauvalės, už vaisymą tarpluominės neapykantos tiek priskundė policijai ir augštajai administracijai, jog, nors pasitraukęs iš Vadaktų į Sidabravą, būčiau kliuvęs į politiškuosius nusidėjėlius pirmosios rūšies, kad laiku visa sužinojęs nebūčiau tikrojo dalykų stovio išaiškinęs. Pasibaigė pareikalavimu atstatyti mane ir iš artimojo Sidabravo.

Visokioms paskaloms nesiliaujant ir tardytojui vis tebesiteiraujant, aš ir esu priverstas paskelbti šiuosius savo laiku užprotokoluotus dalykus, už kuriuos vientik ir teatsakau, kitas visas paskalas apgarsindamas iš piktos valios pramanytomis melagystėmis ir noru pražudyti kitokių nuomonių žmogų.

---

1. "Draugija" 1907 m. Nr. 3, psl. 257 - 266.
2. Tai buvo rašyta pernai. Šiandieną dalykai kitaip virto. Pats šio straipsnio

PARAUDUSI PASAULIO BAŽNYČIŲ TARYBA

JONAS VIRPŠA

Vatikano II-sis susirinkimas buvo paskata vadinamajam ekumeniniam sąjūdžiui. Į XX amžių žengiant Kat. Bažnyčia ne tik pati nusiteikė švelninti santykius su kitomis religinėmis bendruomenėmis, bet paveikė ir tas bendruomenes savo ruožtu atsiverti prasmingam dialogui. Ir tai teisingas ir girtinas nusistatymas. Todėl šiandien jau galime džiaugtis kai kuriais rezultatais. Tiesa, dar nelabai gausiais ir nelabai prasmingais. Pokalbiai yra platūs: su žydais, net muzulmonais, visai netikinčiais ir pan., jau nekalbant apie dialogą su krikščionių Bažnyčiomis.

Kalbėti šiandien prieš ekumenizmą būtų lyg "nepatriotiška", net "bedieviška". O vis dėlto kai kurie reiškiniai protestantų Bažnyčiose ekumenizmo klausimą pastato po klaustuku. Konkrečiai turime galvoje tris atvejus.

Pirmasis reiškinys — Pasaulio Bažnyčių Tarybos ružava, gal jau net raudona politika. Nėra tai naujas reiškinys, tik tarybos suvažiavimo proga vėl išryškėjęs ir suaktualėjęs.

Pasaulio Bažnyčių Tarybos šeštasis suvažiavimas įvyko praeitų metų rugpiūčio mėn. Vancouveryje, Kanadoje. Dalyvavo virš 4,500 asmenų, iš jų 838 delegatai, atstovaują virš 100 iš 301 protestantų ir ortodoksų bendruomenių. Posėdžiavo net 18 dienų. Dalyvavo ir Katalikų Bažnyčios 20 asmenų stebėtojų grupė bei daug pavienių katalikų.

Nors tarybos sesijose buvo gausu įvairių užsiėmimų ir nutarimų, jos buvo būdingos savo visapusišku palankumu komunizmui ir jo apraiškoms ir priešiškumu Vakarų, ypač Amerikos veiksmams ir idėjoms. Kiekvienas JAV veiksmas buvo sudramatintas, kritikuotas ir pasmerktas. Kiekvienas Sovietų Sąjungos

---

autorius tapo "Vil. Žinių" vedėju. Todėl visi projektai kaslink L.K.D. partijos ir jos kuopų organizacijos ir veikimo turi būti pristatomi "Vil. Ž. redakcijai, nes smulkmenos ir atskiri faktai — tai dienraščio dalykai. "Draugija" priiminės straipsnius vien bendresnio turinio. Būti siaurai partiniu organu a la "Viest. Nar. Svob." "Draugija" neketino ir nebus, nes tokie laikraščiai visuomenei neįdomūs.

3. Tą dalyką redakcija jau išpildė. Žiūr. "Draugijos" Nr. 1 psl. 68-87. Redakcijos prierašai.

ar apskritai komunizmo veiksmas buvo teisinamas ir giriamas kaip tarnaująs taikai ir laisvei.

Kilus Afganistano klausimui, nulaižytoj rezoliucijoj kreipiamasi, kad sovietai pasitrauktų iš krašto (tik ryšium su politiniu problemos išsprendžiu), bet kartu tariama, kad būtų nutraukta bet kokia parama Afganistano sukilėliams ir sovietai palikti krašte kaip jo tvarkytojai. Argi tai ne pasityčiojimas iš kenčiančios afganų tautos ir pačios krikščionybės!

Taryba ir šiame suvažiavime tylomis praėjo pro kenčiančios Bažnyčios ir žudomų brolių Sovietijos krikščionių pagalbos šauksmą. Generalinis tarybos sekretorius metodistų kunigas Pilypas Potter iš Dominikos ir ši kartą gavo du pagalbos prašančius laiškus. Vieną iš kun Gleb Jakunino įsteigto žmogaus teisių komiteto, kitą iš rusų ortodoksų dijakono Vladimir Russak. Suvažiavime apie juos tik puse lūpų prasitarta, o vienas iš suvažiavimo vadų paskelbė, kad bet koks reagavimas būtų kišimasis į narės Bažnyčios "vidaus reikalus".

Negeriau buvo ir prieš 8 metus(1975m.) Nairobi suvažiavime. Ten buvo perskaitytas Lev Regelson ir to pačio kun. Gleb Jakunino atviras laiškas suvažiavimo dalyviams, kuriame taryba kaltinama tylėjimu 1960 dešimtmetyje, kai Rusų Ortodoksų Bažnyčia buvo beveik sunaikinta ir prašoma skubios akcijos prieš sovietinį persekiojimą.

Nuo to laiko niekas nepasikeitė, tik kun. Jakuninas sėdi vėl kalėjime. Nepasikeitė ir tarybos nusistatymas komunizmo atžvilgiu. Viename suvažiavimo dokumente rašoma: "nuo pat savo įsikūrimo dienos sovietų valstybė teikia didelės svarbos politinėms teisėms, kurios yra garantuotos balsavimo ir kandidatavimo teisėmis". Argi dar reikalingi komentarai?

Imdama pavyzdį iš Kremliaus, taryba pastarųjų metų būvyje pradėjo finansiniais ir kitais būdais remti teroristines grupes ir jų veiksmus. Trisdešimt penki Rodezijos misijonieriai ir jų šeimų nariai buvo išžudyti kaip tik tarybos remiamų teroristų. Šiandien Pasaulio Krikščionių Taryba finansiškai ir kitais būdais remia vadinamuosius SWAPO partizanus ir Afrikos Tautinio Kongreso narius. Abi organizacijos yra politinio smurto vienetai. Stebėtina, kad Vancouverio suvažiavimas vos užsiminė šiuos faktus, jau nekalbant apie kritinį pasisakymą.

Žinoma, ne visi protestantai sutinka su tokia tarybos linija. Greičiausiai didelė dalis Vakarų protestantų nesutinka. Bet čia glūdi ir vienas sunkiai suprantamas klausimas. Kodėl Vakarų krikščioniškosios Bažnyčios, kurios tarybą sukūrė ir jos veiklą

finansuoja taip nuolaidžiai priima mažumos diktatus: nesibaigiančią kritiką ir tą ružavą nusistatymą, kuris netarnauja nei krikščionybei nei demokratijai.

Neseniai knygų rinkoje pasirodė dvi rimtos studijos analizuojančios vieno autoriaus terminu Pasaulio Krikščionių "poslinkį į kairįjį ekstremizmą" ir kito "religijos supolitinimą".

Edward Norman, Cambridge universiteto istorijos profesorius savo "Krikščionybėje ir pasaulio tvarkoje" rašo, kad krikščionių dalyvavimas politikoje nėra naujas reiškinus, taip buvo jau nuo imperatoriaus Konstantino atsivertimo. Kas nauja tai, krikščionybės supolitinimas.

Kad krikščionys turi teisę, net pareigą dalyvauti politikoje, to niekas neneigia. Niekas neneigia ir fakto, kad tikėjimas turi peršunkti visus krikščionių veiksmus, net politinius. Pats Kristus nebuvo prieš kaitą ir jis jokiu būdu nebuvo susirišęs su šio pasaulio vertybėmis. Tačiau tas nereiškia, kad krikščionybė yra pačia savo prigimtimi revoliucinė ar krikščionys turi teisę užsiminėti revoliucijomis.

Tarybos nusistatymą ir kryptį sunku pateisinti, bet nesunku suprasti. Visa eilė šiandienos protestantų vadų religiją yra pavertę socialine morale. Jie lengvai toleruoja nuokrypas nuo tradicinės religinės doktrinos, bet didžiai kovoja prieš betkokį nukrypimą nuo ortodoksinės politinės kairės. Pagal Norman šiandien daugeliui dvasininkų teologiniai interesai yra šalutiniai, o politiniai-centriniai.

Jei sunku suprasti Vakarų tautų protestantų vadovybių nusistatymą tarybos elgesio atžvilgiu, dar sunkiau suprasti Vatikano bičiuliavimąsi su taryba. Kaip tarėme, pastaruosiuose suvažiavimuose dalyvavo ir oficialios Vatikano delegacijos ir nemaži būriai šiaip katalikų, kurie dalyvavo net liturginėse pamaldose, netgi priimdami komuniją. Dar daugiau. Kai kuriose tarybos komisijose R. Katalikų Bažnyčios atstovai dalyvauja pilna teise ir atsakomybe. Tai būtų džiaugsmingas ir sveikintinas aktas, jei taryba neveiktų taip kaip veikia ir nekalbėtų kaip kalba. Dabar sunku atsikratyti įspūdžio, kad Katalikų Bažnyčia netik toleruoja, bet ir remia tarptautinio komunizmo santalkininkus, susisukusius lizdą krikščioniškoje institucijoje, bet kartu atsisako ir vieno patraukliausių savo bruožų: kilnaus, tyro ir nesikeičiančio principingumo.

Pasaulio Krikščionių Tarybos nusistatymą ir veiklos kryptį dar sunkiau suprasti turint galvoje sustiprėjusį krikščionių persekiojimą Sovietų Sąjungoje. Didžiausios Kremliaus pastan-

gos dabar nukreiptos į Baltijos valstybes, Ukrainą ir islamiškąsias valstybes prie Irano ir Afganistano sienų. Ateistų klubai yra plečiami, nauji ateistinių paskaitininkų kadrai apmokomi, ateistinė propaganda sustiprinta spaudoje ir mokyklose.

Turkmenistano sostinėje Aškabade yra įsteigti 22 nauji "universitetai" moksliniams ateistams šviesti. Latvijoje prieš krikščionybę kovoja 6,000 ateistinių paskaitininkų. Estijos ateistinis švietimas sustiprintas mokyklose. Kas darosi pavergtoje Lietuvoje visi žinome iš Katalikų Bažnyčios Kronikos ir kitokių informacijų pogrindinėje Lietuvos ir laisvoje išeivijos spaudoje.

Šitokios anti-kristinės akcijos ir krikščionių kančių akivaizdoje sunku suprasti kodėl brolių krikščionių pagelbos šauksmas atsimuša į kurčias tarybos ausis. Tai gal pats būdingiausias ir liūdniausias šiandienos reiškinys, liečiąs Pasaulio Krikščionių Tarybą.

Antras būdingas ir nemažiau liūdnas reiškinys — tai amerikiečio "evangelisto" — pamokslininko Billy Graham pareiškimas Maskvoje (prieš du metu), kad sovietijoje jis nerandąs Bažnyčios persekiojimo. Dar daugiau — krikščionys Rusijoje turi būti paklusnūs valdžiai ir jos įsakymams.

Kolumnistas (skiltininkas) George F. Will ta proga rašė, kad kai Vladimiras Bukovskis buvo vežamas į tremtį, vienas KGB agentas pastebėjo, kad jo rankos buvo surakintos Amerikoje pagamintomis grandinėmis. Will sako, kad jos nebuvo gėdingiausias Amerikos eksportas. Juo buvo Billi Graham. Ir pridūrė, kad Graham yra neva iškiliausias Amerikos krikščionis, o Solženyvinas Rusijos. Tarp jų skirtumas yra labai pamokantis.

Nors beveik visas Vakarų pasaulis tokiu Graham elgesiu stebėjosi (kai kas smerkė), bet tik retas suprato, kad jo elgesys tai didesnės ir sunkesnės ligos simptomas. Tai ženklas kaip tik to krikščionybės supolitinimo, to kairiojo ekstremizmo, kuris yra gerokai įsišaknijęs kai kuriose krikščioniškose Bažnyčiose.

Visą šį liūdną epizodą tik keliomis vedamojo eilutėmis puikiai susumavo "Cleveland Plain Dealer" dienraštis. Jis rašo: "Kun. Billy Graham jau eilė metų šypsosi jėgos prisiplakėlio, kritusių didžiūnų apologeto ir galingųjų pasekėjo šypsniu. Tai kodėl ši nuostaba kai dabar sovietai vilna uždengė jo naivias akis?"

Ir toliau dienraštis sako: "šis kraštas kaip viduramžių karališkas dvaras, visuomet turėjo juokdarių, pasipuošusių kepurėmis su varpeliais — Jane Fonda, suradusi geros širdies žmonių Hanojuje ar Ramsey Clark vapaliojantis apie Ajatolos nuoširdumą.

Graham, atradusis religijos laisvę Rusijoje ir kvailu pamaldumu liepiąs sovietų žmonėms paklusti savo ponams, tik labai paprastai įsijungė į kvailių minią."

Trečiasis atvejis tai Tautinės Bažnyčių Tarybos išleistas "nuvyrinto" Dievo įvaizdžio šv. Raštas. Nebloga idėja, tik kažin kodėl Dievas apie ją nepagalvojo? Komisija Biblijai leisti tarė, kad jos tikslas buvo "sumažinti visus atvejus, kur į Dievą kreipiamasi kaip 'Jį', tuo budu išvengiant 'vyriškumo' konotacijos, kuri yra niekas kitas tik žmogiškosios kalbos apribojimo išdava."

Tai klasiškas "profesionalų" žargonas, kuriuo naudojamasi bandant sunaikinti Šventraščio grožį. Iš tikrųjų kaip gi tie "modernieji" vertėjai pakeis tokius posakius kaip "Jis yra garbės karalius" arba "galingasis Dievas, amžinasis Tėvas, taikos karalius". Argi jie pakeis Viešpatį į Viešpatę? Juk visi žino, kad Dievas yra viskas, tačiau pats Dievas pasirinko vyro įvaizdžius ir savo kaip Tėvo, ir Sūnaus Jėzaus, ne dukters, ir 12 apaštalų vyrų. Ir Kristus kybodamas ant kryžiaus šaukė "Abba, abba" — Tėve, bet ne mama! Kas gi mus įgaliojo šią Dievo valią iškreipti ar "sumoderninti"?

Net patys didžiausieji teologai — šv. Augustinas ir šv. Tomas Akvinietis suprato ir pateisino šv. Rašto gyvuosius įvaizdžius, kurie nebūtinai derinosi su teologine tiesa. Vaizduotės kalba gal trukdo įvairiems "intelektualams", bet yra suprantama milijardams kuklių ir paprastų tikinčiųjų. Ir degantis krūmas, ir prakartėlė, ir granito plokštės gal nėra teologiniai įvaizdžiai, bet net vaikams suprantami kasdienos atspindžiai. Argi ne Kristus tarė, kad mes neįžengsime į Dangaus karalystę, kol nepasidarysime nekalti kaip vaikai?

Turbūt pats mažiausiai liberalus liberalų dalykas yra jų neapykanta praeičiai. Jie tiesiog trokšte trokšta viską keisti ir nepagalvoja kodėl Dievas pasirinko Tėvystę ir Sūnystę, o ne Moterystę ir Dukterystę. Jiems neateina į galvą, kad tuo būdu Dievas norėjo atskleisti žmonėms kažką tikrą, realų ir gyvybingą.

Istorijos filosofas Eric Voegelin taria, kad tie, kurie sukyla prieš praeitį, esmėje šiaušiasi prieš sutvėrimo faktą ir mūsų egzistencijos pastovumą. Iš kitos pusės, tie, kurie išlieja tiek daug energijos "nuvyrindami" šv. Raštą sąmoningai ar ne nori jį netiek "sumoterinti", kiek subendrinti, tai yra nuasmeninti, atskirti nuo žmogiškosios prigimties. Arba kitais žodžiais išrauti ir Dievą ir Jo Sūnų iš istorijos. Tai esmėje ateistinė pastanga

ATSPINDYS VEIDRODYJE

Ekstremistai yra nuosaikiųjų galvosūpis

Dvi didžiausios ekstremistų "nuodėmės" yra jų nuobodumas ir humoro jausmo stoka. Iš tikrųjų tiek dešinieji tiek kairieji ekstremistai dažniausiai nepasako nieko naujo ir kartoja tik jau seniai girdėtas tezes. Ir nenuostabu, nes tiek vieni tiek kiti temato tik mažą Dievo kūrinijos dalį. Nenuostabu, kad jie neturi ir humoro, nes jis remiasi supratimu, kad pasaulis nėra tobulas, ir kad mes dažnai neįstengiame įžvelgti skirtumo tarp to kas yra ir to kas atrodo, kad yra. Nei vieni nei kiti neįstengia įžvelgti ir suprasti, kad dalykai gali keistis, nes nei vieni nei kiti nenusiima nuo nosies tik savo "markės" ideologinius akinius.

Tik tie, kurie yra atsivėrę Viešpaties sukurtai tvarkai ir imlūs jos įvairiausiems patyrimams gali skaniai pasijuokti iš kitų ir savęs, nes jie supranta kaip kvaila yra tikėti tik viena forma, tik vienu būdu, tik vienu atsakymu . . .

Katalikų Bažnyčioj sutelpa visi ekstremistai, nes ji yra katalikiška, tad visuotinė, bet ji netoleruoja ekstremizmo. Katalikybė žvelgia į pasaulį, kuriame sutelpa net priešingybės. Ekstremistams, gi, tefiguruoja tik arba-arba . . .

Katalikybė gerbia ir autoritetą ir laisvę. Autoritetas be laisvės yra totalitarizmas. Laisvė be autoriteto netrunka tapti anarchija. Kairieji ekstremistai garbina laisvę, bet menkina autoritetą. Dešinieji ekstremistai žavisi autoritetu, bet bijosi laisvės.

Katalikybė pergyvena malonę ir žmogiškąją prigimtį kaip vienetą. Liberalai sudievina žmogiškąjį progresą ir sumenkina antgamtę. Konservatoriai viską palieka Dievui (ar geriau jo agentams) ir bijote bijosi žmogiškojo pradmens.

Katalikybė supranta tikėjimo ir proto sąveiką. Kairysis ekstremistas nepripažįsta nieko, ko negalima įrodyti protu, o

---

prasiveržianti neva krikščioniškomis formomis, krikščionybės "gelbėti".

Visi trys reiškiniai yra giliai žmogiški ir ta prasme giliai krikščioniški. Būdami klaidos šešėliais jie tik dar daugiau išryškina Viešpaties malonę, Jo begalinę meilę ir Jo neįžvelgiamą didybę.

dešinysis — nepasitiki niekuo, kas pagrįsta patyrimo ir tikėjimo sąveika.

Katalikybė tiki Dievo baime ir amžinuoju gyvenimu. Kairysis ekstremistas mano, kad visi bus išganyti nežiūrint ar jie tiki Dievu ar ne. Dešinysis ekstremistas mano, kad tik sauja bus išganyti, nes tiek daug yra nusidėjėlių.

Katalikybė žvelgia į Bažnyčią kaip į instituciją ir bendruomenę. Dešinieji jaučiasi nejaukiai kai girdi kalbant apie Dievo tautą, o kairieji atmeta bet kokias institucines formas.

Katalikybė supranta sakramentus kaip dievišką-žmogišką sąveiką, kuri susideda iš dovanos ir atsakymo. Kairysis ekstremistas ignoruoja dovanos momentą ir pabrėžia atsakymo vertę (ex opere operantis). Dešinysis ekstremistas sumenkina dalyvavimo momentą ir pabrėžia Dievo viršgamtinę galią, kuri viską vykdo (ex opere operanto).

Katalikybė teigia būtiną reikalą tikėjimą ginti (apologetiką) kaip lygiai reikalą kalbėtis su tais, kurie to nejaučia. Liberalai tiki tik dialogu be gynybos, konservatoriai — gynybą be dialogo.

Katalikybės moralinė dimensija sverdama kiekvieną žmogišką veiksmą, žvelgia į jį iš objekto, motyvacijos ir aplinkybių perspektyvos. Kairysis ekstremistas tesirūpina tik švelninančiomis aplinkybėmis ar motyvų nuoširdumu. Dešinysis ekstremistas teklausia ar veiksmas buvo geras ar blogas. Jam negalioja jokie pasiteisinimai.

Ekstremistai beveik niekuomet tarp savęs nesiginčija, nes jie mato oponente savo atspindį ir jis jiems nepatinka. Besiginčydami jie vieni kitiems tik nervus gadina. Tuo būdu jiems labiausiai patinka ginčytis su nuosaikiaisiais, kurie nebūdami ekstremistais yra lengvai sugundomi tokiems ginčams. Mandagumas, savitarpė pagarba ir civiliškumas neleidžia jiems atsisakyti.

Kitais žodžiais ekstremistai ir nuosaikieji laikosi skirtingų taisyklių. Ekstremistai visuomet laimi, nes nuosaikieji yra perdaug mandagūs atsisakyti. Žinoma, besiginčijant be reikalo išnaudojama daug laiko ir energijos. Tačiau jei nuosaikieji nebūtų tokie mandagūs, jie nebūtų nuosaikieji, bet ekstremistai. . .!

K.R.M.

SUKAKTYS

PULK. J. ŠVEDUI 90 METŲ

Tik retam iš mūsų Dievas leidžia sulaukti apskrito 90 metų amžiaus sukakties. Vienas jų yra didis Lietuvos ir lietuvybės mylėtojas ir darbininkas pulk. lt. Jonas Švedas. Jis gimė 1894 m. kovo 10 d. Plokščių valsčiuj, Šakių apskrityje. Pradžios ir vidurinį mokslą ėjo Plokščiuose. 1914 m. kaip neištikimas caro valdžiai Švedas buvo ištremtas į Rusijos gilumą, kur jis išbuvo 4 metus. 1918 m. grįžęs į Lietuvą, gimtuose Plokščiuose su kitais organizavo vietos miliciją.

1919 m. sausio 14 d. įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir tų pačių metų gale tapo karo valdininku. Dirbo kariuomenės intendantūroje. 1926 m. jis baigė karininkų kursus ir kitais metais buvo pakeltas į vyr. leitenanto laipsnį. 1933 m. baigė Vytauto Didžiojo aukštųjų karininkų kursų pirmąją laidą ir kitais metais pakeltas pulkininku leitenantu. 1938 m. VDU baigė ekonomiką.

Vokiečių okupacijos metais pulk. Švedas dirbo Kauno miesto savivaldybėje ir 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Čia stovyklose aktyviai dalyvavo švietimo ir visuomeninėje veikloje. Dar aktyviau įsijungė į visuomeninį darbą atvykęs į Ameriką. 1950 m. Apsigyvenęs Cicero, kur ir dabar gyvena, pulk. Švedas tuojau įsijungė į Tremtinių draugijos, vėliau Lietuvių Bendruomenės bei kitokią visuomeninę veiklą.

Iki jos sušlubavimo, pulk. Švedas labai aktyviai veikė Bendruomenėj. Buvo jos Cicero apylinkės pirmininkas, Čikagos apygardos valdybos narys (1955 - 1958), JAV LB tarybos narys, vėl Cicero apylinkės pirmininkas, Kultūros fondo narys ir jo pirmininkas 1958 - 1961. Aktyviai talkino pirmosios dainų ir pirmosios tautinių šokių švenčių ruošime. Šalia to buvo Lietuvos kariuomenės savanorių kūrėjų sąjungos pirmininkas, Ramovės centro valdybos narys ir t.t.

Pulk. J. Švedas yra aktyvus krikščionis demokratas, dalyvaująs Čikagos ir Cicero skyrių veikloje, sąjungos konferencijose ir tarybos suvažiavimuose. Jo ramus, išmąstytas žodis visuomet išklausomas dideliu dėmesiu ir pagarba.

Švęsdami jo patriarchalinio amžiaus sukaktį linkime jam stiprios sveikatos, energijos ir šviesių dienų. Ad multos annos!

Vyt. V-s

DR. VLADAS BUBLYS — SUKAKTUVININKAS

Nesulaikomai slenka išeivijos dienos nusinešdamos užmarštin daug gražių darbų ir taurių asmenybių, sudėjusių gausius lobius į Lietuvos aruodus. Yra pavojaus, kad turėsime daug nežinomų kareivių, kurių pastangomis Lietuva pasiekė nepaprastų rezultatų visose gyvenimo srityse per labai trumpą nepriklausomybės laikotarpį. Vienas iš tų tylių, šviesių asmenybių, jau suskaičiavęs prasmingo ir našaus gyvenimo 80 metų, yra Dr. Vladas Bublys. Taigi verta bent labai trumpai pažvelgti į jo gyvenimą ir darbus.

Dr. V. Bublys gimė 1903 m. spalio 12 d. Narbučių kaime, Svedasų valsčiuj, Rokiškio apskrityje, sumanaus ūkininko gausioje šeimoje. Uždrausto lietuvių kalbos skaitymo ir rašymo mokėsi pas "daraktorių". Vėliau įstojo į valdišką (rusišką) Svedasų pradžios mokyklą. Tačiau po metų I-sis pasaulinis karas mokslą sutrukdė. Po karo jis kurį laiką lankė nepriklausomos Lietuvos pradžios mokyklą Svedasuose. Ją nebaigęs, privačiai pasirengęs, 1921 m. išlaikė egzaminus į trečią Rokiškio gimnazijos klasę. Mokslas gimnazijoje jam sekėsi. Turėjo nemažai atliekamo laiko, kurį sunaudojo organizacinei veiklai. Aktyviai reiškėsi ateitininkų, skautų, blaivininkų ir pavasarininkų organizacijose. Du metus vadovavo Svedasų pavasarininkų kuopai. Nuo pat jaunų metų domėjosi kooperatinėm bendrovėm, kurių idėją jis skleidė paskaitomis ir jų aktyviu organizavimu. Politika jis pradėjo domėtis taip pat labai anksti. Paskutinių demokratinio seimo rinkimų metu, 1926 m., jis buvo įsitraukęs į krikščionių demokratų propagandinį kolektyvą. Sakė prakalbas Svedasuose ir aplinkiniuose miesteliuose ir kaimuose. Gimnaziją baigė 1927 m. ir įstojo į Dotnuvos Žemės ūkio akademiją, kurią baigė po trijų su puse metų agronomo laipsniu. Akademijoje priklausė studentų ateitininkų "Agricola" korporacijai, studentų sąjungai, studentų šaulių būriui, Vilniui vaduoti sąjungai ir kooperacinei kredito bendrovei. Beto tris metus su būriu studentų ėjo į sulenkėjusius kaimus mokyti suaugusius lietuvių kalbos.

Baigęs akademiją, karinę prievolę atliko atskiroj artilerijos grupėje Aukštojoje Panemunėje, nes dėl "neištikimybės" valdžiai į karo mokyklą nebuvo priimtas. Į atsargą išėjo vyr. puskarininkio laipsniu ir pradėjo vienerių metų praktiką Jakų (Jacken) dvare, nes to reikalavo Žemės ūkio akademijos statutas. Atlikęs praktiką ir apgynęs diplominį darbą "Kiaušinių

prekyba ir rinka" 1934 m. gavo agronomo diplomą. Tais pačiais metais jis buvo paskirtas Radviliškio rajono agronomu. Darbo ėmėsi entuziastingai. Kėlė žemės ūkio kultūrą per jaunųjų ūkininkų ratelius ir aktyviai dalyvavo kooperatinės kredito bendrovės veikloje. Čia užsimezgė draugiški santykiai su vietine inteligentija, kurie ir vėliau nenutrūko. Deja, tas truko neilgai. Po pusantrų metų Žemės Ūkio rūmai jį perkėlė iš Radviliškio į Tauragę žiemos žemės ūkio mokyklos vedėjo ir apskrities agronomo pareigoms. Čia jis taip pat su dideliu entuziazmu ėmėsi darbo ir po dviejų metų suorganizavo mergaičių namų ruošos mokyklą. Aktyviai reiškėsi vartotojų kooperatinių bendrovių, kredito kooperatyvų ir kooperatinių pieninių veikloje. Lietūkio kooperatyvų atstovų suvažiavime 1937 m. buvo išrinktas į Lietūkio tarybą.

Tuo pačiu metu jis neužmiršo ir organizacinio darbo. Dalyvavo šaulių ir Vilniui vaduoti sąjungos veikloje. Ulonų ir 7-to pėstininkų pulko kariams skaitė paskaitas žemės ūkio klausimais. Čia ir sutiko Tauragės gimnazijos mokytoją Stasę Užupytę ir su ja sukūrė pavyzdingą šeimos židinį. Jie sulaukė, išaugino ir išmokslino du sūnus.

Deja, šis laimingas šeimos, šviesų rytojų žadantis gyvenimas buvo 1940 m. sovietų okupacijos nutrauktas. Jo vadovaujama žemės ūkio mokykla buvo uždaryta. Tačiau, jo didžiam nustebimui, nauja valdžia jį paskyrė sujungtos įstaigos, pavadintos žemės ūkio skyrium, į kurią įėjo apskrities agronomo, žemės tvarkytojo ir veterinarijos gydytojo įstaigos, viršininku ir lietuvių repatriacijos iš Vokietijos komisijos pirmininku. Darbas dėl nuolatinio NKVD (dabar KGB) kišimosi ir terorizavimo buvo neįmanomas. Pagaliau jam pavyko pareigų nusikratyti. Jis pasiliko Tauragės apskrities agronomo pareigose. Jo vieton buvo paskirtas bemokslis ūkininkas, kurio darbą jam vistiek teko atlikti.

Vokiečių-rusų karui prasidėjus, Laikinoji Lietuvos vyriausybė jį paskyrė Pieno Centro direktorium ir Lietūkio valdybos nariu. Artėjant antrajai rusų okupacijai dr. Bublys su šeima 1944 m. spalio mėn. pasitraukė į Vokietiją ir apsistojo Quedlenburgo miestelyje. Iki karo pabaigos dirbo Quedlenburgo sėklų paruošimo sandėlyje. Po karo alijantai šią sritį perdavė rusams. Bublių šeimai teko skubiai trauktis toliau į vakarus. Apsistojo Bodenswerderio miestely. Ten su kitais pabėgėliais, anglų okupacinei valdžiai pritariant, jis suorganizavo pabėgėlių stovyklą. Neilgai trukus dr. Bublys išvyko į

Bonnos universitetą agronomijos mokslų tęsti. Studijas sėkmingai baigė ir 1947 m. gavo agronomijos mokslų daktaro laipsnį. Grįžęs pas šeimą, buvo Augustdorfo stovyklos lietuvių grupės vadovu.

1949 m. gegužės mėn. Bublių šeima išplaukė į Ameriką. Pirma atvyko į vieną netoli Detroito esantį ūkį. Čia šėrė ir melžė karves, o žmona dirbo virtuvėje. Darbas nebuvo nei lengvas, nei įdomus, nei pagaliau pelningas. Po poros mėnesių dr. Bublys gavo darbą Fordo automobilių fabrike. Po poros metų jis jau dirbo kokybės kontrolės skyriuje. Baigęs La Salle universitete korespondencinį buhalterijos kursą, dr. Bublys perėjo į Fordo sąskaitybos skyrių. Kiek vėliau jo žmona, baigusi komptametrų mokyklą perėjo dirbti į algų skyrių, kuriame pakilo iki skyriaus viršininkės pareigų.

Taip Bublių šeima Detroite įleido gilesnes šaknis. Čia jie turėjo geresnius darbus. Čia aukštuosius mokslus baigė ir šeimas sukūrė abu sūnūs. Bublius, jau dabar pensijoje, neretai aplanko netik sūnūs, bet ir šeši anūkai.

Dr. Vl. Bublys Amerikoje irgi aktyviai dalyvavo ir dalyvauja visuomeninėje veikloje. Jis buvo ir tebėra labai veiklus ateitininkas. Buvo LRK susivienijimo iždininkas, krikščionių demokratų veikėjas, BALFo narys. Keturis metus ėjo Leono XIII Fondo valdybos pirmininko pareigas, uoliai kaupdamas lėšas krikščioniškosios demokratijos veiklai, ypač spaudos darbams. Pirmojo Dainavos stovyklos administratoriaus irgi vienminčio kun. Br. Dagilio paprašytas, dr. Bublys 20 metų vedė stovyklos sąskaitybą. Buvo taip pat stovyklos taryboje ir valdyboje. Eilę metų atliko Dievo Apvaizdos parapijos sąskaitybą.

Dr. Bublys yra ir rašto žmogus. Lietuvoje rašė Darbo Federacijos savaitraštyje "Darbininke" ir žemės ūkio bibliografijos žiniose. Amerikoje jo straipsnių buvo "Drauge", "Ateityje" ir "Garse". Beto, 1972 m. Londone išleista knyga "Žemės ūkio gamybinė kooperacija nepriklausomoje Lietuvoje 1920-1940 m." kurios jis buvo vienas autorių. 1974 m. dr. Bublys išleido šios knygos santraukas anglų ir vokiečių kalba.

Nors ir sulaukęs gražaus amžiaus, dr. Bublys dar ir šiandien produktingai dalyvauja visuomeniniame gyvenime. Tai maloni, tvirtų principų asmenybė. Jis nieką neužgauna, niekam nepataikauja ir niekad neprasilenkia su tiesa. Linkime mielam sukaktuvininkui daug šviesių dienelių.

Bernardas Brizgys

PARYŽIAUS SARGYBINIS

Inž. Adolfui Venskui 60 m. amžiaus sukaktį minint

Lietuviai krikščionys demokratai savo eilėse turėjo visą būrį prasikišusių diplomatų, kurių tarnyba ir dėmesys koncentravosi užsienių reikaluose ir santykiuose. Tarp jų buvo dr. Petras Karvelis, dr. Eduardas Turauskas, min. Kazys Bizauskas, arkivyskupas Mečislovas Reinys, vyskupas Justinas Staugaitis ir kt. Šalia jų rikiuojasi ir *inž. Adolfas Venskus,* kuris, tiesa, niekuomet neturėjo nei diplomatinio posto, nei iš diplomatijos duoną valgė. Venskus yra diplomatas — savanoris, darbą dirbąs iš pasiaukojimo ir užsiangažavimo. Tačiau atlikęs ir atliekąs nemažiau už savo pirmatakus profesionalus.

Adolfo Venskaus vienas iš įdomiųjų asmens bruožų — tai fizinis ir dvasinis jaunatviškumas. Todėl dar nuostabiau kai kalendorius rodo, jog jam jau apskrita 60 m. amžiaus sukaktis. Nors sunku tikėti, bet sukaktis teikia progą praskleisti jo asmens ir asmenybės užuolaidą ir žvilgterėti kas jį išskiria iš masės. O kad jis visa galva už ją kilsterėjęs nereikia nei sakyti.

Vien tik enciklopedinės žinios apie Adolfą užima visą skiltį. Jis gimė 1924 m. lapkričio 24 d. Klaipėdoje, kur šešis metus lankė ir Vytauto Didžiojo gimnaziją. 1941 m. jis baigė Kauno VI-ją gimnaziją. Chemijos mokslus studijavo VDU ir Paryžiaus universitetuose bei pramoninės chemijos intitute taip pat Paryžiuje. Nuo 1951 m. inžinierius chemikas Paryžiuje sintetinių pramoninių alyvų tyrimo srityje. Turi aukštas vadovaujančias pareigas. Surado sintetinių alyvų plieno ir kitokių metalų apdirbimui bei transformacijai, kurios yra patentuotos. Bendradarbiauja prancūzų mokslinėje ir technikinėje spaudoje.

Tačiau Adolfo Venskaus profesinis darbas tėra tik dalis visuotinio užsiangažavimo Lietuvos laisvinimui ir krikščioniškosios demokratijos puoselėjimui. Stebėtina, kad jis suranda laiko ir kitokiam visuomeniniam veikmui. 1949-51 m. jis buvo Lietuvių Savišalpos draugijos studentų sekcijos pirmininkas. 1950-51 m. Pabaltijo Studentų Sąjungos Paryžiuje pirmininkas, 1950-55 m. Paryžiaus ateitininkų draugovės valdybos narys, 1953-55 m. ir nuo 1960 m. Prancūzijos Lietuvių Bendruomenės krašto tarybos narys, 1963 m. jos pirmininkas.

Tačiau jo politinė, diplomatinė, visuomeninė veikla išsis-

kleidžia krikščionyse demokratuose tiek lietuvių tiek tarptautinėje plotmėje. Krikščioniškąją demokratiją Adolfas pažino dar jaunystėje, ja susižavėjo, ją studijavo ir jos idealų siekia iki šiandien.

Į tarptautinę krikščionių demokratų veiklą Venskus įsijungė 1951 m. tapdamas tarptautinės jaunųjų krikščionių demokratų unijos (UIJDC) vyriausiojo komiteto nariu. 1962 m. Adolfas dalyvavo pirmajame pasaulio jaunųjų KD kongrese Caracas, Venecueloje. Jau daug metų jis atstovauja netik lietuvius krikščionis demokratus, bet ir kitų kraštų egzilus įvairių Europos kraštų krikščionių demokratų suvažiavimuose ir tarptautinėse konferencijose bei kongresuose.

A. Venskus eilę metų buvo ir Vidurio Europos krikščionių demokratų unijos (CDUCE) delegatas Pavergtųjų Europos tautų seimo (ACEN) Paryžiaus atstovybėje. Šalia visuomeniniais ir tarptautiniais politikos klausimais bendradarbiavo ir dabar teberašo įvairiuose lietuvių ir kitų kraštų KD leidiniuose. Pagaliau eilę metų jis dalyvavo Vidurio ir Rytų Europos laisvojo jaunimo taryboje, vėliau persiorganizavusiai į tarptautinį ir politinį centrą — Jaunąją Vidurio ir Rytų Europą, būdamas vyriausiojo komiteto nariu ir lietuvių atstovu.

Žinia, enciklopediniai duomenys nei gali nei išsako Adolfo Venskaus asmens ar veiklos. Tai tik gairės sklaidai ir tokios sklaidos užuominos.

Visa ilgametė Adolfo Venskaus veikla turi du tikslu: pavergtosios Lietuvos interesus ir krikščioniškosios demokratijos puoselėjimą. Lietuvos bylos gynime Adolfas yra išvaręs gilią vagą. Per eilę metų turėtos aukštos pareigos KD sąjūdyje leido jam sumegzti ypatingai tamprių ir nuoširdžiai asmeniškų ryšių su visu būriu prasikišusių politikų, šiandien jau pasiekusių ministerio rango. Štai eilę metų jis buvo labai tampriame ryšyje su Prancūzijos senato pirmininku. Arba jo ryšys su Europos parlamento vicepirmininku dr. Egon Klepsch siekia prieš 30 metų kartu dirbtą darbą jaunuosiuose krikščionyse demokratuose. Nenuostabu, kad tas ryšys yra jau seniai tapęs tampria asmenine draugyste, kuri šiandien neša gražių vaisių.

Nepaslaptis, kad ir Europos parlamento rezoliucija siekianti Baltijos kraštams laisvės yra didele dalim Venskaus nuopelnas. (Šias eilutes rasant net iš dviejų asmenų Paryžiuje gauti laiškai, kuriuose informuojama apie Venskaus pakartotinį lankymąsi Strasburge, kur jis per savo suruoštus pietus ir

kitomis progomis siekė kun. Svarinską liečiančios rezoliucijos pravedimo).

Daugelyje tarptautinių konferencijų Venskus yra kalbėjęs pavergtosios Lietuvos klausimas ir reikalais ir pravedęs laisvinimo darbui naudingas rezoliucijas. Neužsimename čia tūkstančius privačių pokalbių su įvairių kraštų vadovaujančiais politikais ir jų naudos Lietuvai.

Savo veikloje A. Venskus — diplomatas. Elegantiškos išvaizdos, ramaus, išlyginto būdo, gražių manierų. Kalba ramiai ir įtikinamai. Laisvai vartoja lietuvių, prancūzų, anglų kalbas. Žodžiuose taupus ir preciziškas. Darbe veržlus ir išsamus. Viską aukojąs Lietuvos interesui ir niekad iš šio kelio neiškrypstąs.

Giliai persisunkęs krikščioniškosios demokratijos idėjomis, Venskus visur ir visuomet siekia jos idealų ir vadovaujasi jos idėjomis. Giliai tolerantiškas kitokioms pažiūroms. Venskus gali būti ir užsispyręs, kur to reikalauja principas. Jo kelias aiškus ir jis juo eina nedvejodamas. Ir eina labai sėkmingai. Rezultate — laimėjimai.

Negaliu nepadaryti vienos kitos asmeninės pastabėlės. Su Adolfu susibičiuliavome jau prieš 30 m. Pirmiausiai laiškais. Jų susidarė jau gerokai didelė krūvelė. Nuo pirmo laiško užsimezgė labai nuoširdus ir asmeninis ryšys. Jis dar labiau sustiprėjo susitikus. Jis nenutrūko iki šiandien.

Adolfas Venskus yra išskirtinai šviesi ir tauri asmenybė pačiam amžiaus stiprume. Kaip sargybinis Europos širdyje jis gina savo ir mūsų pavergtosios tėvynės interesus pasauliniame forume. Linkime, kad jis toliau tai darytų brangiosios Lietuvėlės naudai.

A.J.K.

LIETUVOS KELIU

Dr. Kazio Bobelio 60 metų amžiaus sukaktį palydint

Berods šviesios atminties prel. Juozas B. Končius sakydavo kad brandos amžius prasideda 80 m. amžiaus sukaktimi. Pagal šią taisyklę Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto pirmininkas Dr. Kazys Bobelis yra jaunuolis, kuris jau pernai atšventė savo 60 m. amžiaus sukaktį (gimęs 1923 m. kovo 4 d.)

Kazimieru pavadintas, nes gimęs šventojo dieną. Bobelis yra didmiesčio vaikas — gimęs ir augęs Kaune. 1941 m. jis

baigė Kauno Aušros berniukų gimnaziją ir pradėjo studijuoti mediciną VDU Kaune. Karo audroms išbloškus iš Lietuvos, studijas tęsė Graze ir Tuebingene. Jas baigė 1946 m., o 1948 m. gavo medicinos daktaro laipsnį.

Į Ameriką dr. Bobelis atvyko 1949 m. Apsigyveno Čikagoje, dirbo savo profesijoje ir gyvai dalyvavo visuomeninėje veikloje. 1950 m. buvo Čikagos ateitininkų pirmininku ir buvo išvystęs tampresnės veiklos su vyčiais akciją. Aktyviai reiškėsi Lietuvos Fronto bičiulių sąjūdyje bei Lietuvių Bendruomenėje. Buvo kelių LB tarybų narys.

Fronto bičiuliams vis daugiau manipuliuojant Lietuvių Bendruomenės vadovybę, Dr. Bobelis į abi pradėjo žiūrėti kritiškai ir vis toliau krypo opozicijon. Sąlygoms tapus nepakenčiamoms, Dr. Bobelis pasitraukė iš abiejų organizacijų ir savo dėmesį nukreipė į Lietuvos laisvinimo sritį.

Išrinktas Amerikos Lietuvių Tarybos centro valdybos pirmininku, jis gyvai įsijungia į laisvinimo darbą ir išsiskleidžia kaip išskirtinai puikus egzekutyvas. Jis ypatingai veiklus kongresinėje akcijoje, bet neužmiršta ir skyrių stiprinimo, finansų kaupimo ir kitokios veiklos. Už nuopelnus, iš aktyvios ALTo veiklos pasitraukus, Bobelis išrenkamas ALTo garbės pirmininku.

Pasitraukęs iš ALTo neilgai ilsėjosi. Dinamiškajam VLIKo pirmininkui dr. Kęstučiui J. Valiūnui, po 12 metų pasitraukus iš pareigų, pirmininku renkamas ne kas kitas tik Dr. K. Bobelis. Geresnio pasirinkimo ir būti negalėjo. Į VLIKą Bobelis jau eina kaip krikščionis demokratas, remiamas visų savo vienminčių. Čia jis netik toliau labai pozityviai dirba, bet ir savo akiratį, ir veiklą praplečia tarptautinės veiklos dimensijose.

Jis toliau labai sėkmingai tęsia Dr. Valiūno tarptautinę akciją, lygiai kaip ir Valiūnas, asmeniškai pasiimdamas diplomatines misijas. Pats dalyvauja ir vadovauja Lietuvos delegacijai Madrido Europos Saugumo konferencijoj. Pajudėjus Lietuvos rezoliucijai Europos parlamente, vėl asmeniškai net kelis kartus buvoja Strassburge ir Europos sostinėse, kur buria į akciją Lietuvai palankias jėgas.

Jau jo pirmosios kadencijos pradžioje VLIKo taryba buvo iškeldinta iš New Yorko į Čikagą, kur ten labai sėkmingai dirba ir šiandien. Valdybą perkelia į Vašingtoną. Ir tas žingsnis pasirodo esąs ne traumatiškas, bet pozityvus. Seimai ir toliau šaukiami įvairiuose miestuose, tik dar labiau sutamprinti

darbo seimų prasme. Santykiai su visuomene dar daugiau sutamprinti ir Tautos Fondo veikla kasmet aktyvinama.

Šiuo metu VLIKo valdyba rūpinasi nuosavų namų įsigijimu, kas tolimesnėje perspektyvoje sutaupytų taip reikalingų lėšų.

Dr. Bobelis yra įdomi ir šviesi asmenybė. Jis vidutinio ūgio, tvirto sudėjimo, šviesių plaukų. Atrodo 20 m. jaunesnis, negu yra. Rimto veido, atrodo kaip gydytojas ar bankininkas — jis gydytojas, tačiau jo veide šypsena neretas svečias. Turi visas vado ypatybes: nedvejojantis, geras klausytojas, giliai savimi pasitikįs, daro tvirtus sprendimus, tiki savo misija ir jai ištikimai tarnauja. Puikus kalbėtojas — kalba dažniausiai nepasirašęs, tik iš trumpų užrašų. Puikiai orientuojasi lietuviškuose ir tarptautinės politikos klausimuose.

Mus ypatingai imponuoja Bobelio du asmenybės bruožai: ištikimumas idėjai ir imlumas naujovei.

Bobelis yra nuoširdus krikščionis ir demokratas. Anksčiau kaip ir daugelis jo kartos inteligentų, LFB sąjūdžio narys. Kartu ir nuoširdus Lietuvių Bendruomenės šalininkas. Ir vienoje ir kitoje organizacijose dalyvavo iš idėjinio užsiangažavimo. Tik matydamas abiejose gilesnius plyšius ir nemažą dozę to, kas jas gniuždė, Dr. Bobelis iš abiejų pasitraukė. Tai užsiangažavusio lietuvio krikščionio kelias. (Būdinga, kad ne vienas LFB ir LB narys privačiai suabejoja savo organizacijų vienokia ar kitokia elgsena, bet viešai to nekelia ir pagal savo įsitikinimus nesielgia. Tikriausiai tokių narių esama ir kitose organizacijose). Kartu tai ir labai gražus asmens bruožas liūdijąs valią, išskirtinai blaivų mąstymą, idėjinio užsiangažavimo laipsnį.

Labai patrauklus ir mūsų galva veiksmingas Dr. K. Bobelio asmenybės bruožas tai jo pozityvus atsiskleidimas naujovėms. Turbūt daugelis visuomenės veikėjų dažniau yra linkę į konservatorišką išlaikymą to kas yra, kas veikia, kas jau suorganizuota, kas įstatyta į tam tikrus patogius rėmus. Bobelis yra šviežiai kitoks.

Perėmęs VLIKo vadovavimą jis nepabūgsta VLIKo tarybos perkėlimo į Čikaga, o valdybos į Vašingtoną. Rodos tai menkas pasitvarkymas, bet tik tie, kurie metų metais kovojo už tokį lankstumą supranta, kad tai toli gražu nebuvo "tik" pasitvarkymas. Dar daugiau kritikos būta sužinojus, kad VLIKo pirmininkas gyvens atokiau nuo VLIKo būstinės (St. Petersburgas - Vašingtonas). Bobeliui tai neatrodė problema ir penkeri

ŽIBURIAMS UŽGĘSUS

VIENMINČIO NETEKUS — MIRĖ KUN. ANTANAS PETRAUSKAS

1984 m. gegužės 11 d. Ročesteryje ilgai sirgęs širdies liga mirė kun. Antanas Petrauskas. Buvo gimęs 1908 m. kovo 12 d. Keturvalakiuose, Vilkaviškio apskrityj.

Šviesios atminties velionis buvo ilgametis ir nuoširdus krikščionis demokratas, retai praleidęs LKDS konferenciją ar kokį kitą didesnį KD susibūrimą.

Kun. Petrauskas ilgus metus tiek Lietuvoje, tiek Amerikoje buvo gimnazijos mokytoju. Tik vėliau, jau pasiekęs pensijos amžiaus jis pajuto pašaukimą į Kristaus vynuogyną. Kunigystei ruošėsi Popiežiškoje šv. Kazimiero lietuvių kolegijoje Romoje. Kunigu įšventintas bene prieš penketą metų kun. Petrauskas norėjo dirbti tarp lietuvių ir lietuviams. Tačiau jau anksčiau pasireiškę širdies sutrikimai jam to neleido. Širdimi jis ir mirė, palikęs šviesaus, giliai tikinčio žmogaus ir ištikimo bei pareigingo krikščionio demokrato prisiminimą.

Kun. Antano liūdi jo brolis Kostas ir sesuo Antosė Ročesteryje ir sesuo Teresė Žukauskienė pavergtoje Lietuvoje. Jis turėjo ir kitus du brolius, kurie jau mirę — Jonas Kanadoje ir Bronius Lietuvoje.

Giminėms reikšdami užuojautą, su jais kartu liūdime netekę mielo draugo, vienminčio, giliai tėvynę mylėjusio vientaučio. **A.K.**

---

veiklos metai aiškiai rodo, kad jis, o ne kritikai, buvo teisus: VLIKas veikia esamose sąlygose gerai ir net labai gerai.

Tokis Dr. Bobelio atsivėrimas ateičiai ir naujovėms yra naudingas ir šiandien ir bus prasmingas ateityje. Tai kūrybinis nusiteikimas, kuris niekuomet neleidžia užsidaryti nusistovėjusiose formose ir visuomet randa išeitį, net išeitį, kuri visuomet geresnė už kapituliaciją.

Dr. Kazys Bobelis yra profesinio darbo ir visuomeninės veiklos viršūnėje. Mums yra ypatingai malonu, kad jis šiandien vadovauja ir sukaktuvininkui Vyriausiajam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui. Tai labai didis darbas ir sunkios pareigos. Gal Apvaizda mums rodo savo palankumą duodama mums vadovais tokius vyrus kaip Kazys Bobelis. **A.K.**

VIENI METAI BE KAZIMIERO MICKEVIČIAUS

1983 m. gruodžio mėn. 16 d. Viešpats pašaukė pas save Kazimierą Mickevičių. Velionis buvo gimęs 1899 m. rugpiūčio mėn. 19 d. Šiaudininkų kaime, Kybartų valsčiuje, Vilkaviškio apskrityje. 1921 m. gavo Kybartų gimnazijos keturių klasių baigimo pažymėjimą. Bene tais pačiais metais įstojo į Vilkaviškio dvasinę kunigų seminariją. Nejausdamas kunigystei pašaukimo, iš seminarijos ketvirto kurso išstojo. Seminarijos trys filosofiniai kursai prilygsta gimnazijos abitūrai. 1925 m. rugsėjo mėn. 24 d. įstojo į Lietuvos universitetą, filosofijos fakultetą, kurį lankė 1927 - 30 metais. 1931 - 32 m. studijas tęsė Vytauto Didžiojo universiteto teisių fakulteto ekonomijos skyriuje. Studijų metu priklausė studentų ateitininkų Vytauto klubui. 1929 m. drauge su Jonu Štaupu, Kazimieru Kleiva, Viktoru Užupiu ir Petru Klioriu buvo išrinktas į Vytauto Klubo Valdybą. Baigęs studijas tarnavo Lietuvos Banke.

1935 m. liepos mėn. 10 d. vedė gimnazijos mokytoją Oną Kulvinskaitę. Vedybiniame gyvenime susilaukė vaikų — dukters Onos Genutės ir sūnaus Jono. Abu dirbdami ir taupiai gyvendami sugebėjo netoli Prisikėlimo bažnyčios Kaune pasistatyti mūrinį namą.

Vokiečių okupacijos metu, Kazimieras tarnavo gumos treste. Pasitraukęs nuo antros bolševikų okupacijos su šeima apsigyveno Augsburge. Čia susidarė proga išmėginti prekybinius gabumus. Prasidėjus emigracijai į kitus kontinentus, jis perėmė laikraščio "Žiburiai" leidimą. 1949 m. kovo 29 d. atvyko į JAV ir apsigyveno Čikagoje. Pradžioje vertėsi maisto krautuve, vėliau — alkoholinių gėrimų parduotuve. Vaikams paūgėjus ir atėjus laikui pasirūpinti jų išsimokslinimu, reikėjo paieškoti pelningesnio verslo. Tuo tikslu, kartu su dr. B. Palioku įsteigė eksporto - importo bendrovę Mickpol and Co. Daugiausia importavo alkoholinius gėrimus. Iš šios prekybos ir išmokslino vaikus. Duktė baigė medicinos mokslus, o sūnus kompiūterių inžineriją ir teisės mokslus.

Išeivijoje aktyviai reiškėsi ateitininkuose. 1961 m. buvo išrinktas Vytauto Klubo seniūnu ir tose pareigose išbuvo iki 1965 m.. Dirbo BALFe, Krikščionių Demokratų Sąjungoj, Lietuvių Bendruomenėj. Iš studentų ateitininkų kaipo antitezė prieš Lietuvos Fronto Bičiulių kišimasi į ateitininkų veiklą, spontaniškai, niekeno neįtaigojami, susidarė Krikščioniškosios Demokratijos Studijų Klūbai. K. Mickevičius, kartu su kitais

bendraminčiais, džiaugėsi klubų atsiradimu ir rėmė jų veiklą. Klubuose subrendę visuomenininkai jau virš 20 metų vadovauja LKD Sąjungai.

Ilgus metus Cicero miesto lietuviai krikščionys demokratai priklausė Čikagos LKDS skyriui. Narių gausumas ir nuotoliai davė pradžią Cicero LKDS skyriui. K. Mickevičius tuo metu jau gyveno Cicero ir buvo vienas iš entuzijastiškiausių skyriaus kūrėjų ir kurį laiką šiam skyriui pirmininkavo.

Lietuvių Bendruomenei nukrypus nuo jai skirtų tiesioginių ir pagrindinių uždavinių, Kazimieras Mickevičius dalyvavo R. Lietuvių Bendruomenės veikloje, nes ši jo nuomone atitiko steigėjų mintį rūpintis lietuvybės išlaikymu, lietuviškos kultūros puoselėjimu ir rėmimu mūsų politinių institucijų — Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto ir Amerikos Lietuvių Tarybos. Kartais juokaudamas sakydavo, kad VLIKas sukūrė Lietuvių Bendruomenę ir davė jai paskirtį ir Chartą. Bendruomenei nesilaikant jai duotos paskirties, VLIKas turėtų ją uždaryti.

Atgaivinus Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos Biuletenį, Kazimieras, niekeno neraginamas, rūpinosi, kad leidėjams — Centro Komitetui — būtų užtikrintos geresnės darbo sąlygos. Rinko pinigus spausdinimo priemonių įsigijimui. Tam tikslui sukėlė nemažą sumą pinigų.

Visada judrus, geros nuotaikos, aktyviai dalyvavo ateitininkų, Krikščionių demokratų, Katalikų Federacijos, ALTo, Balfo, VLIKo suvažiavimuose ir darbuose. Visada domėjosi paskutiniais įvykiais. Tvirtai tikėjo, kad LB atsiras naujų su didesne vizija žmonių ir vėl bus viena LB gerbianti savo tiesioginius uždavinius ir apjungianti visus laisvojo pasaulio lietuvius. Labai apgailestavo frontininkų atsiradimą, nes šie įnešę tiek daug kartelio ir stabdžių ateitininkų ir krikščionių demokratų veikloje, o vėliau jis matė jų negatyvią veiklą VLIKe, o per Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Federaciją ir Amerikos Lietuvių Taryboje.

1982 m. vasario 27 d. Kazimieras Mickevičius neteko savo gyvenimo draugės ir jo vaikų motinos Onos. Po žmonos mirties Kazimieras jautėsi lyg ir pasimetęs, vienišas. Neteko to savo įgimto judrumo, entuziazmo ir humoro. 1983 m. gegužės mėn. dar atrodė stiprus. Labai džiaugėsi gausiu ir darbingu LKDS suvažiavimu ir jame aktyviai dalyvavo.

A. a. Kazimieras Mickevičius buvo palaidotas 1983 m. gruodžio mėn. 20 d. šv. Kazimiero kapinėse Čikagoje, šalia

savo žmonos. Tose pat kapinėse ilsisi didelis būrys jo bendraminčių: prel. M. Krupavičius, A. Šimutis, prel. I. Albavičius, A. Repšys, J. Bičiūnas, Dr. Litas ir ilga ilga eilė kitų. Amžiną Atilsį suteik jiems Viešpatie!

Br. ir Pr.

JONĄ SENAUSKĄ PRISIMENANT

Jonas Senauskas visą gyvenimą, nuo pirmosios gimnazijos klasės buvo nuoširdus ateitininkas ir ateitininkijos vadas. Jau 1930 m. buvo Marijampolės rajono pirmininku. 1931 - 3 metais MAS centro valdybos narys, vėliau Ateitininkų Federacijos generalinis sekretorius. Buvo Kęstučio korporantas ir 1935 m. SELL studentų sąjungos pirmininkas. Vėliau — Archangelsko kalinys, net 18 metų. Visuomenininkas, poetas. Jis buvo vienas iš tų kukliųjų, tauriųjų lietuvių, kuriuos vardais nevadindamas dažnai prisimindavo kun. Mykolas Krupavičius. Žemiau žiupsnelis prisiminimų, tarsi žiupsnelis žemės ant jo karsto. **Red.**

Neseniai Lietuvoje miręs Jonas Senauskas yra kilęs iš Kudirkos Naumiesčio. Prieš I Didįjį Karą jų šeima gyveno Bažnyčios gatvėj, dr. Grosmano senoviniam mūre: kresnai žemėn įtūpęs, sienos beveik metro storio, o viduj ypač primityvus, lyg kokiam kumetynui statytas.

Senauskų "butas" buvo didokas keturkampis kambarys, lentų pertvarom (jos nė lubų nesiekė), padalytas į keturis gardus: virtuvėlė, du miegamieji ir bendrasis. Buto durys vėrė į tamsų, moliu pluktą koridorių, ten bulvių, burokų, malkų ir kitokios mantos prigriozdinta.

Tėvas smulkaus ūgio, šviesaus gymio, guvus ir šnekus, linksmo būdo, regis buvo nežymus siuvėjas. Motina (mano mamos tolima giminė) stambokos išvaizdos ir stipraus stoto, kaip daugumas kaimo merginų mūsų krašte. Ryškių bruožų, dailiai apvalainas veidas ir tiesios, išmintingo žvilgsnio akys, tik veide likę rauplių ligos žymių, nes tuomet daugelis ta liga persirgdavo.

Mane čia tėvai apgyvendino porai savaičių mokslui bažnyčioj — sakramentam ruoštis. Panašių tolimų giminių mieste ar Meištuose būta ir daugiau, bet anot tėvų: Raškauskų Ago-

tos šeima ypačiai patikimi, dori ir teisingi, tikri Dievo žmonės. Irgi bažnyčia čia pat.

Jonukas, gal 4 ar 5 metų, su mažesniu broliuku bruzdėjo viduj, nes kiemas netašytais akmenim grįstas, skirtas ir kitiems nuomininkams, ten trinksėjo ir vežimai su arkliais.

Šeimoj nuolat buvojo ir motinos du broliai — liekno ūgio, labai tylūs ir kuklūs. Vienas jų buvo zakristijonas (mačiau žvakes degiojant ties altoriais), antras galbūt laikės toj pat klebonijoj prie kokių darbų ar triūsų, gal ir Senauskui darbe padėdavo. Neturtingi viengungiai, bet maldingi, gyveno gal prie špitolės, o sesuo, atrodo, juos jungė į savo šeimą ir globojo. Ji buvo praktiška ir darbšti, kalbėjo balsiai, triūsėsi apsukriai — viskas jos aky ir rankoj, kad mažaturčių buity vyktų visa dorai ir sklandžiai, kad vaikai būtų sotūs, švarūs ir apglamonėti, o ir vieniši broliai jaustų šeimos šilumą. Tėvas malonaus, bet minkštoko būdo, tai šeimininkės apdairus sumanumas buvo reikalingas: ji, atrodo, visa tvarkė ir lėmė, jokių ginčų nei barnių nebuvo.

Jonukas dar mokyklos nelankė, blyškaus veidelio ir liesai laibutis, laikėsi nuostabiai ramiai. Neįkyrus ir klusnus, netriukšmingas, tik akutėm žvalgiai dairės, lyg viskas jam įdomu, norisi viską žinoti, suprasti. O Grigorėlis priešingai: jo lakstymo buvo pilnas butas, čiauškėjo ir juokais vartėsi, visus žaisti masino, bet vis linksmai, be piktumų, tiesiog mus visus džiugino. Aš pirmą kart pas svetimus, o ir miestiška aplinka gana varžė, tai vien tylom snapsojau. Pusryčiam buvo gal arbata ir pienas, kiaušinis ir sūris, o ypač gardu šviežiai pirktos, dar šiltos baltos bandutės. Lėkštės vis baltos, kaip svečiuose.

Už keleto metų, tuoj po karo, vėl pagyvenau gal pusmetį. Senauskas buvo miręs, našlė su abiem vaikais samdėsi kambarį su virtuve ramioj pašešupio gatvelėj. Kieme didelis daržas, jau ir medžių aplinkui. Jonukas lankė mokyklą, aš ėjau į vos įkurtos gimnazijos II klasę (kažkokiam barake Meištuose). Popietėm ruošėm pamokas, sviediniu žaidėm, vis tvarkingai, be barnių. Nepamenu iš ko jie gyveno. Jokių puikesnių pirkinių, vaišių bei pramogų, tik maistas, drabužis visad tinkami. Bažnyčią mėgo, sekmadienį ėjom visi draugėj, teta Agota nešėsi didelį Aukso Altorių aukso apkalais. Dar rūtos šakelę ar gėlių pluoštelį.

Paskiausiai aplankiau po ilgesnio laiko. Per Naumiestį važiuojant, susivėlinus autobusui, teko nakvintis. Teta Agota gyveno vieniša vėl Grosmanynėj, tik arčiau bažnyčios. Kam-

barėlis siaurutis, beveik asketiškas: stalelytis balta drobe, lova raštuotu kilimu užtiesta — viskas tvarkinga ir švaru, net molinis prieangis, asla gelsva smiltele pabarstytas. Ant palangės pora vazonėlių su žalumynais. Ji rodė vaikų nuotraukas, dailiai išaugę, kartais aplanko. Jonukas gabiai mokėsi aukštyn (kažkas lėšom parėmė), o Grigoris, rodos laikrodininku išsimokęs. Su jais daugiau nesusitikau. Tik dabar stebiuos, kad taip vargingos, tikrų beturčių proletarų kilmės ir taip gero, teisingo būdo, gražiai išauklėtas ir mokytas Jonas Senauskas — kodėl bolševikų buvo kankintas Sibire? **P.J.**

GILIAI PRASMINGOS SUKAKTYS

Kun. Mykolas Krupavičius Dr. J. Leimono nekrologe rašė:

> Kas gimė, turi mirti. Tad mirtis toks priprastas kasdieninis reiškinys, kad likusiųjų kandidatų mirtis neturėtų nei stebinti, nei purtyti. Kiekvienas žino, kad ryt-poryt ir jam teks apleisti šis pasaulis. Tačiau gyvenimo praktika ką kita rodo. Su mirtimi niekas nenori kūmautis. Ir kito mirtis daro kokio įspūdžio net nepažįstamam praeiviui, ir nerimas jo širdį paliečia. Tiesa, tie įspūdžiai ne vieno laipsnio ir ne vienos ribos pasiekia. Tai priklauso nuo to, ką miręs yra palikęs gyvajai žmonijai. Vienas miršta, nėr kam jo nei į amžino poilsio vietą palydėti, nei apgailėti. Nežinomas buvo jo gyvenimas, nežinoma ir mirtis. Kito mirtį apgaili tik artimiausi jo aplinkos žmonės, kurioje jis praleido visą gyvenimą ir kurio darbai už tos aplinkos ribų nesiekė. Dar kitų mirtis liūdesiu apgaubia plačiuosius žmonių sluogsnius ir skausmu širdį paliečia. Prie tų priklauso tie žmonės, kurie savo gyvenimą kitų žmonių gyvenime paskandina, kurie eina savo gyvenimo kelią gera darydami ir gera sėdami. Prie tų priklauso netik didieji valstybės vyrai, mokslininkai ir rašytojai, bet ir tie kuklūs auksaširdžiai skurdeivėliai, kurie neša savo paguodos žodį ir skurdžią, kaip ir jis pats, paramą ir pagelbą, tiems, kuriuos nelaimė prislėgė ar vargas prispaudė.

Pernai ir šiemet sukako apskriti metai nuo eilės vien-

minčių mirties. Kai kuriuos prisiminėme praeitame "Tėvynės Sargo" numeryje. Kai kuriuos gilia pagarba prisimename dabar.

Prelatas Kazimieras Šaulys, PA
(1872.I.16 - 1964.V.9)

Visuomet branginau faktą, kad asmeniškai pažinau tris Lietuvos nepriklausomybės akto signatarus: Steponą Kairį, Mykolą Biržišką ir prel. Kazimierą Šaulį.

VLIKui persikėlus į Ameriką, berods 1954 m., su prof. Kairiu-Kaminsku susitikdavau kasmet jo seimuose, dažniausiai New Yorke. Prof. Kaminskas buvo jau vyresnio amžiaus žmogus, bet dar aktyviai dalyvavo VLIKo darbuose, redagavo "Darbą" ir rašė. Stebėdavau jo retokus ir santūrius pasisakymus seimuose, kurie buvo sklidini rūpesčiu Lietuva ir jos likimu. Per pastaruosius 30 metų esu sutikęs daug svarbių ir žymių lietuvių politikų. Iš jų du išsiskiria: prof. Kairys ir kun. Krupavičius.

Prof. Mykolą Biržišką tesutikau tik vieną kartą. Tai buvo bene 1950 m. (gal 1951 m.) Pittsburghe dabartinio SLA pirmininko Povilo Dargio namuose. Biržiška buvo atvykęs į Pittsburghą sakyti prakalbos Lietuvos nepriklausomybės šventės minėjimo proga ir aš tuo pasinaudodamas norėjau padaryti su juo interview Pittsburgho "Lietuvių Žinioms", kurias redagavau.

Dar prieš mudviejų pokalbį profesorius klustelėjo iš kur aš kilęs ir pan. Sužinojęs tuojau pradėjo pasakoti apie jo pažįstamą mano giminaitį, mano gimtinį miestelį, etc. Netrukus kalba išsiplėtė į kitas Lietuvos vietas ir taip pratįso iki bene poros valandų. Dar šiandien skamba ausyse prof. Biržiškos raginimas įdomautis savo giminėmis, gimtine, apskritai Lietuva. Jis sakė: "iš to turėsi daug džiaugsmo ir patyrimo."

Pirmasis pažintas signataras buvo prel. Kazimieras Šaulys. Buvau vos 16 m. berniukas kątik su šeima nuo rusų pasitraukęs į Vokietiją. Apsistojome mažame žemutinės Bavarijos miestelyje Mettene. Trys ketvirtadaliai viso miestelio — tai milžiniškas, senas (iš XIa.) turtingas benediktinų vienuolynas. Abatui sėdint kalėjime už priešnacišką veiklą, vienuolyno viršininku buvo ramus ir geras prioras, o jam padėjo išpuikęs ir piktokas sub-prioras. Tame vienuolyne tuo metu buvo prisiglaudę ir trys lietuviai pabėgėliai kunigai: prof. dr. Jonas Gutauskas, prof. Juozas Navickas ir prel. Kazimieras Šaulys.

Čia jį ir pažinau, kasdien jam tarnaudamas mišioms, kol jis po ilgesnio laiko išvažiavo į Šveicarijos Lugano. Jis jau buvo 72 m. amžiaus ir mudviejų ryšiai buvo menki, bet turėjau progos jį stebėti.

Kas ankstų rytą jis ateidavo mišių aukoti apsirengęs aukso krašteliais papuošta sutana, tiesus, aukštokas, jau baltutėle galva. Iš sutanos rankovių kyšojo sniego baltumo marškinių rankogaliai papuošti auksinėmis sagelėmis. Kalbėjo labai mažai — nei su būriu vienuolių, nei su berniukais besisukiojančiais milžiniškoje zakristijoje. Daugiau paklausinėdavo mane, kai gaudavo iš Šveicarijos Raudonojo Kryžiaus maisto siuntinėlį, kurį man duodavo parsinešti mamai.

Tai buvo 20 m. prieš jo mirtį. Šiemet jau 20 m. po mirties. Gyvenimo upe jau nutekėjo daug vandens. Iš praeities išnyra labai šviesus senojo prelato asmens portretas.

Prel. Šaulys buvo švėkšniškis. Gimtinėje baigė ir pradžios mokyklą. Baigęs Palangos progimnaziją, kunigystei ruošėsi Kauno kunigų seminarijoje. Ten jo moksladraugiai buvo Maironis, Tumas-Vaižgantas, dėdė Atanazas (K. Pakalniškis), Jakštas-Dambrauskas, Juozapas Skvireckas ir kt. Seminarijoje vyravo tautinio atgimimo dvasia. Aukštuosius teologijos mokslus ėjo Petrapilio dvasinėje akademijoje, kurią baigė aukščiausiu pažymėjimo laipsniu ir dviem magistrais.

Po kunigystės šventimų 1899 m. Šaulys trumpai dirbo pastoracijoje ir vėliau 16 m. profesoriavo Kauno kunigų seminarijoje. Vėliau 22 m. profesoriavo Vytauto Didžiojo universitete, kur dėstė bažnytinę teisę ir vadovavo teisės katedrai.

Šalia akademinio-pedagoginio darbo kun. Šaulys daugelį metų dirbo ir kitus darbus. Pradžioje 9 m. buvo vyskupo sekretorius, vėliau 6 m. Žemaičių vyskupijos kancleris, po to 18 m. Kauno arkivyskupijos generalinis vikaras. Jo administracinis ir teisinis patyrimas buvo milžiniškas ir jis buvo nepamainomas arkivysk. Skvirecko patarėjas ir padėjėjas.

Nuo pat kunigavimo pradžios prel. Šaulys šalia kelių tiesioginių darbų, buvo ir labai aktyvus visuomenininkas ir politikas. Steigiamojo seimo narys, konstitucinės komisijos dalyvis, tikybos ir kulto straipsnių autorius. Nuoširdus krikščionis demokratas ir KD partijos centro komiteto narys. Daug metų dirbo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus vyr. valdyboje ir Valstybės Archeologijos komisijoj.

Prel. Šaulys yra išleidęs ir eilę knygų bei bendradarbiavęs daugelyje periodinių leidinių. Tarp knygų yra "Krikš-

čioniškoji demokratija", 1906 m., "Demokratija ir krikščionys demokratai enciklikų prasme", 1907 m. ir kt.

Dr. Juozas Leimonas
(1900.VIII.23 - 1963.V.4)

Pernai tylomis praeita ir pro dr. Juozo Leimono 20 m. mirties sukaktį. O jo būta labai šviesaus, pasišventusio ir idealisto žmogaus.

Jam mirus, "Tėvynės Sarge" jį ilgesniu straipsniu prisiminė neužmirštamasis kun. Mykolas Krupavičius. Žemiau — ištraukos iš to straipsnio.

"Juozas Leimonas gimė ir augo sūduvių žemėje, kapsų krašte, kuris yra šalia balbieriškinių dzūkų ir sudaro lyg dzūkų žemės prieangį . . . Juozas Leimonas gimė nepasiturinčioj šeimoj. Pirmojo karo metu atsidūrė Rusijoje ir ten pradėjo aukštesnįjį mokslą. Grįžo į Lietuvą tada, kai reikėjo ją ginti nuo puolančių priešų . . . Juozas Leimonas vienas pirmųjų stoja į savanorių gretas ir dalyvauja kovose dėl tėvynės laisvės ir nepriklausomybės. Atlikęs tą kilnią ir šventą pareigą, užbaigia aukštesnįjį mokslą ir Vytauto Didžiojo universitete pradeda studijas, kurias baigia Šveicarijos Fryburge . . .daktaratu . . .

Pats jaunas entuziastas ir pasišventėlis, daugiausiai pašventė laiko jaunimui . . . ateitininkams, pavasarininkams ir vyčiams . . .

Į ateitininkus Leimonas įstojo 1919 m. Jų gretose pasiliko iki paskutinės gyvenimo dienos . . .

Juozas Leimonas pavasarininkų vadu išbuvo nuo 1928 m. ligi pirmos bolševikų okupacijos . . . Pavasarininkų federaciją jis pastatė ant stiprių kojų. Jo pastangomis pavasarininkų federacija iškilo į kokybiniai ir kiekybiniai pirmaujančių organizacijų eiles . . .

Juozas Leimonas dirbo ir kitose organizacijose, pvz. buvo Katalikų Veikimo Centro direktorius ir krikščionių demokratų veiklus ir nuoširdus narys . . .

Velionis buvo ir plunksnos žmogus. Spaudai jis pašventė nemaža laiko. Jis krikščionių demokratų dienraščio "Ryto", "Ateities", "Pasaulio Lietuvio" redakcijų kolektyvų narys, Pavasarininkų organo ir "Vyčio" redaktorius . . . .

Velionis dirbo ir valstybės aparate. Finansų ministerijoje buvo referentu, Degtinės monopolio valdyboj, jei neklystu, valdytojo padėjėju, Prekybos ir Pramonės rūmuose kooperacijos

skyriaus vedėju, vėliau kooperatyvų revizavimo ir tvarkymo įstaigos direktorium . . .

Jo didieji darbai ir nuopelnai tėvynei ir Bažnyčiai nepraėjo nepastebėti ir neįvertinti. Šv. Tėvas Pijus XII dekoravo šv. Grigaliaus ordinu ir pakėlė į šv. Grigaliaus riterius. Smetona nekentė, bet apdovanojo Gedimino ordinu."

Robert Schuman
(1886 - 1963)

Robert Schuman kartu su Konradu Adenaueriu ir Alcide de Gasperi laikomi pokarinės Europos atstatytojais. Jų gilus krikščioniškumas, demokratiškumas, polėkis, užsiangažavimas ir politinis rafinuotumas uždegė pokario Vakarų Europą kaip niekas kitas ir visiems laikams pakeitė jos veidą. Jie liks istorijoje kaip trys politikos, valstybės ir krikščioniškosios demokratijos milžinai tol, kol klestės Vakarų krikščioniškoji kultūra.

Pernai rugsėjo 4 d. sukako 20 m. nuo Robert Schumano mirties. Tuo metu jo gedėjo visas pasaulis, prisimindamas jo milžinišką įtaką Europos vystymuisi. Liūdėjo prez. Kennedy, Konradas Adenaueris, prez. De Gaulle, Popiežius Paulius VI, užsienių reikalų ministeriai Spaak, Couve de Murville, von Brentano, etc. Visi savo pareiškimuose teisingai kėlė jo nuopelnus kaip Europos susivienijimo idėjos autoriaus.

Robert Schuman jau 1950 m., gegužės 9 d. pasiūlė Montaninės Unijos planą. Ne visi su planu pradžioje sutiko, bet vėliau visi tai laikė istoriniu pasiūlymu. Tačiau Schumanas žymus netik montanine unija. Jo kūrybingame prote gimė ir kitos dvi istorinės mintys: prancūzų-vokiečių santykių išlyginimas ir Europos tarybos sukūrimas. Abiejų minčių įgyvendinimas lygiai pakreipė Europos raidą nauja ir gražesne vaga.

Vienmintis Adenaueris vėliau dažnai mėgdavo pakartotinai perskaityti Schumano jam rašytus laiškus, kuriuose šis dėstė Adenaueriui prancūzų-vokiečių draugystės ir Europos susivienijimo klausimus.

Per 42 metus Schumanas Prancūzijos parlamente atstovavo Monelle departamentą. Po II-jo pasaulinio karo jo rūpesčiu tapo visa Europa.

Už nuopelnus jis buvo išrinktas Europos parlamento garbės pirmininku. Jis uoliai dalyvavo parlamento darbuose. 1961 jam švenčiant 75 m. amžiaus sukaktį ir parlamentarams kalbose liaupsinant jo darbus, Schumanas pakilo iš savo kėdės ir į par-

lamentą niekuomet daugiau nebegrįžo. Jame jau buvo pasireiškusi skaudi vienatvės ir melancholijos liga, jo nepaleidusi iki mirties 1963 m.

Iš perspektyvos žvelgiant Robert Schuman yra dar didesnis ir dar šviesesnis. Istorijoje dar nebuvo tokio laikotarpio, kokį Europa išgyveno po karo ir nusitęsiantį iki dabar. Šio progreso sėklos sudygo ne ko kito tik Robert Schuman genialiame prote.

Dr. Viktoras Jasaitis
(1901.XII.14 - 1968.VIII.18)

Pernai tyliai praėjo Dr. Viktoro Jasaičio 15 m. mirties sukaktis. Garliaviškis Viktoras buvo "Tėvynės Sargo" redaktoriaus ir KD lyderio Dr. Domo Jasaičio brolis.

Dr. Jasaitis studijavo Muensteryje, Vestfalijoje ir Vienoje. Chemijos studijas baigė daktaro laipsniu. Grįžęs Lietuvon iki pirmosios okupacijos dirbo krašto apsaugos ministerijoje. Vėliau dėstė Vytauto Didžiojo universitete.

Dr. Jasaitis buvo savanoris kūrėjas, kovojęs su lenkais ir jų pagautas, bet iš nelaisvės pabėgęs. Visą gyvenimą buvo nuoširdus ateitininkas. Gausiai bendradarbiavo moksliniuose ir kitokiuose žurnaluose.

Amerikoje daug metų Dr. Jasaitis dirbo mokslinį darbą chemijos srityje. Jis paliko labai šviesaus mokslininko, visuomenininko ir žmogaus prisiminimą.

Antanas Bendorius
(1904.V.14 - 1969.V.19)

Šiemet švęstume Antano Bendoriaus labai gražią ir apskritė 80 m. gimimo sukaktį. Vieton to su gėla prisimename jo mirties 15 metų sukaktį.

Pagal jo kolegą (abu geografai, abu Pakšto mokiniai, abu krikščionys demokratai) šviesios atminties dr. Vladą Viliamą, Antanas Bendorius "pasižymėjo proto lakumu, darbe uolumu ir paslaugumu, gyvenime linksmumu ir sąmojum . . ." Pagal jį Bendorius buvo tolerantiškas, aštraus ir kritiško galvojimo, plačios patirties ir pažinčių.

Taip, tai Antanas Bendorius. Ir dar daugiau. Bendoriui buvo būdingas gyvas dinamizmas ir sunkiai įsivaizduojamas darbštumas. Iš vienos pusės jis ilgametis mokytojas, dėstęs savo pamėgtąją geografiją. Iš kitos labai produktyvus rašytojas, nors visą gyvenimą turėjo rašyti nuo poilsio nutrauktomis

valandomis. Jis bene keturių atskirų knygų ir šimtų straipsnių autorius. Vien tik lietuvių enciklopedijai parašęs 7,356 gabalus, sudarančius 117,000 eilučių teksto!

Jis ir visuomenininkas, įvairių organizacijų narys. Jis ir nuoširdus krikščionis demokratas, LKDS centro komiteto narys, kartu su savo kolega Viliamu ir mokytoju Pakštu. Jį arčiau politiniame darbe pažinę, taria jo darbštumą, kūrybiškumą ir ypač toleranciją.

Prezidentas Aleksandras Stulginskis (1885.II.26 - 1969.IX.22)

Kitais metais švęsime pirmojo konstitucinio Lietuvos Respublikos Prezidento Aleksandro Stulginskio 100 metų gimimo sukaktį. (Ir kitam didžiajam krikščioniui demokratui Mykolui Krupavičiui kitais metais sukaks 100 metų gimimo sukaktis). Šiemet gi sukanka 15 m. nuo prez. Stulginskio mirties.

A. Stulginskis yra vienas iš retų istorinių žmonių pro kurių sukaktis jau negalima praeiti tylomis. Jis per didelis, per ryškus, perdaug dominavęs savo laikotarpį valstybininkas ir politikas. Mūsų amžiuje Stulginskis milžinas, bet neatsivėręs tautai visose savo dimensijose ir nebūtinai dėl savo ar tautos kaltės. Iš vienos pusės pavergta tauta juk negalėjo laisvai ir išsamiai nagrinėti jo išskrtinai gražią asmenybę, jo darbus, jo reikšmę Lietuvai, o iš kitos ir pats eilę metų vergavęs Sibire, grįžęs Lietuvon negalėjo žėrėti savo asmenybe kaip laisvas žmogus.

O vistik jo būta išskirtinai šviesios asmenybės. Visų pirmiausiai kaip lietuvio, krikščionio, krikščionio demokrato ir valstybininko-politiko. Tik šiais keliais žodžiais jį prisimenant negalima praeiti pro du faktus: jo politinį subrendimą jaunystės metais ir gilų patriotizmą nelaisvėje ir senatvėje.

Turbūt nedažnai pagalvojame, kad A. Stulginskis prezidentu tapo būdamas vos 35 m. amžiaus. Daugelyje kraštų dabar tai prezidentinis amžius — jaunesniems neleidžiama į prezidentus kandidatuoti. Jisgi, pradžioje labai spyręsis, vėliau sutikęs tapti prezidentu, pareigas atliko su gera doze išminties, politinio išprusimo ir valstybės reikalų supratimo.

Tai buvo metas, kai Lietuvos žmonės per savo atstovus dėjo atstatytai valstybei naujus, tvirtus pamatus. Priėmė konstituciją, istorinį žemės reformos įstatymą (ir ją pradėjo labai aktyviai vykdyti), visą eilę kitų įstatymų liečiančių pagrindines krašto gyvenimo ir tvarkymosi sritis, įkūrė įvairių būtinų institucijų ir t.t. Tai buvo milžiniški darbai, atlikti netik

gerai, bet net labai gerai. Ypač turint galvoje tuometines sąlygas: dar tebesitęsiančias nepriklausomybės kovas, šviesuomenės ir specialistų trūkumą, demokratijos gležnumą, tradicijų stoką ir kt.

Prezidentas Stulginskis visame šiame valstybės kūrimo procese dalyvavo gyvai ir kūrybingai, neretai net pats studijuodamas ir svarstydamas atskirų įstatymų projektus.

Vieniems mirus, kitiems žuvus, dar kitiems kenčiant rusų koncentracijos stovyklose ir kalėjimuose, Stulginskis vėl grįžta į tautą po ilgos eilės vergavimo metų Sibiro stovyklose. Grįžta iš vergijos į vergiją, kurioje pančiai tik truputį laisvesni. Čia jis kaip biblinis patriarchas yra okupanto velnio gundomas: ženk žingsnį su manim ir duosiu duonos, tark man palankų žodį ir gausi gražesnį rūbą, tik truputį nusilenk man ir aš išpuošiu tavo namą. Tačiau Stulginskis neparduoda savo lietuviškos prezidentinės garbės "už gardžios sriubos šaukštą". Jis tyli, eina savo keliu, meldžiasi, palaiko ryšius su jaunystės bendradarbiais. Jo asmenybė ir elgesys spindi kančios išskaistintu taurumu, lietuvišku santūrumu, turėtos pareigos ir turimo autoriteto grožiu.

Liūdininkai taria, jog nevieno bažnyčios lankytojo akys sudrėkdavo, kai pamatydavo prez. Stulginskį einantį pakelta galva vidurine bažnyčios nava iki pirmųjų suolų ir ten klaupiantį garbinti Viešpaties. Tarsi visą tauta klupdavo jo asmenyje garbinti to, kuris yra Tiesa, Grožis ir Gyvenimas.

Kitais metais derėtų, kad visa išeivija pagarbiai prisimintų kuklųjį Kukalių sūnų — taurųjį Lietuvos prezidentą, mums palikusį išskirtinai šviesų pavyzdį.

Kun. Bronius Dagilis
(1908.VII.29 - 1968.VII.9)

Prieš du metus kun. Bronius Dagilis būtų šventęs savo kunigystės auksinį jubiliejų, o pernai savo amžiaus 75 m. sukaktį. Deja jam jų neteko švęsti, kai jo taurus gyvenimas, šviesi gyvastis buvo šiurkščiai nutraukta Detroito greitkelyje, automobilio katastrofoje. Daug per anksti, jam vos 60 m. amžiaus esant. Tai buvo prieš 15 metų.

Kun. Dagilis buvo išskirtinai mielas žmogus: greitas pagelbėti, greitas šypsotis, greitas padėti. Labai mėgo jaunimą ir jo labai mėgiamas, jis daug metų su jaunimu labai sėkmingai dirbo. Jau turbūt primiršta, kad kun. Dagilis buvo Dainavos stovyklos kūrėjas, jai suradęs vietą, užpirkęs savo lėšomis žemę.

Kun. B. Dagilis buvo ir labai nuoširdus bei pareigingas krikščionis demokratas. Ištikimas krikščioniškosios demokratijos idealų puoselėtojas ir Detroito KD skyriaus labai gyvas ir kūrybingas narys. Su juo mano pasimatymai buvo retoki, bet visuomet didžiai mieli. Netrūkdavo rūpesčio ir kalbos KD reikalais, bet netrūko ir juoko bei bičiuliško džiaugsmo.

Dr. Antanas Ramūnas - Paplauskas
(1910.XII.31 - 1974.V.11)

Ramūnų Lietuva mažai turėjo. Gal kiek panašus į Pakštą, gal į Mykolą Biržišką, gal truputėlį į Herbačiauską. Dr. Ramūnas buvo išskirtinai talentinga ir įdomi asmenybė. Jį pažinau, su juo susirašinėjau. Širdyje ir mintyje jis liko kaip kiek keistokas, bet didžio proto ir tyros širdies krikščionis akademikas, giliai tikįs katalikas, nepalaužiamas optimistas ir patriotas lietuvis.

Dr. Paplauskas - Ramūnas buvo liubaviškis. Baigė Marijampolės marijonų gimnaziją ir VDU humanitarinį fakultetą. Specialybė — lingvistika ir pedagogika. 15 m. mokytojavo eilėje gimnazijų. 1944 m. doktorizavosi Vienos universitete. Post-doktorato studijas gilino keliuose Vokietijos universitetuose.

1949 m. emigravęs Kanadon, Ramūnas kurį laiką dėstė Montrealio universitete, o nuo 1950 m. iki mirties Otavos universitete iš kur jo žodis nuskambėjo po visą Vakarų pasaulį ir net toliau. Iš savo srities skaitė paskaitas keliasdešimtyje kraštų žymiausiuose pasaulio universitetuose. Buvo tarptautinių pedagoginių organizacijų kūrėjas, narys ir vadovas.

Tačiau jo šaknys liko lietuviškame dirvožemyje. Bendradarbiavo visoje eilėje laikraščių ir žurnalų. Paskelbė eilę gilių straipsnių įvairiais klausimais, išleido kelias knygas.

Dr. Ramūnas buvo ir nuoširdus krikščionis demokratas. Uoliai bendradarbiavo "Tėvynės Sarge" ir "Jaunimo Žygiuose". Pirmininkavo tarptautiniam krikščionių demokratų kongresui New Yorke 1953 m.

Eruditas, plataus žvilgsnio, lakios vaizduotės, tyros širdies Dr. Ramūnas buvo gilus krikščionis katalikas. Jo pagrindinė tezė — "Kristus yra viso gyvenimo problematikos vidinis raktas."

Jam mirus lietuviškasis dangus gal truputi tamstelėjo. Tokių asmenybių maža ir jos labai šviesios.

Dr. Antanas Vasys (Vasiliauskas)
(1902.I.15 - 1974.VI.18)

Dr. Antanas Vasys-Vasiliauskas buvo mano istorijos mokytojas ir direktorius Augsburgo lietuvių gimnazijoje. Jį prisimenu kaip gerą mokytoją ir labai švelnų, draugišką, išmintingą direktorių. Paskutinį kartą su juo mačiausi dar gerokai prieš jo mirtį vienuoje krikščionių demokratų konferencijoje New Yorke. Kalbėjomės apie gimnaziją, studijas, dabartį, ateitį. Buvo baisiai miela . . . Po to jau niekuomet nesusitikome, bet jo veiklą sekiau su dideliu dėmesiu ir net susižavėjimu. Dabar, gi, jau dešimt metų kai jis pas Tėvą . . .

Prof. Vasys buvo suvalkietis. Marijampolės ir Vilkaviškio gimnazijų mokinys. Seinų kunigų seminarijos klierikas. Baigė VDU istorijos skyrių. Vienos universiteto doktorantas. Diplomatikos specialistas. VDU ir Vilniaus universitetų dėstytojas. Vokietijoje Augsburgo gimnazijos direktorius ir Pinnebergo universiteto profesorius.

Amerikoje Sirakūzų ir Fordhamo universitetų profesorius. Eilės studijų autorius ir lygiai eilės laikraščių ir žurnalų bendradarbis. Vienas jo išliekančių darbų tai ilgametis darbas Fordhamo lituanistiniuose kursuose kur jo įdėta nepaprastai daug širdies ir pastangų. Tai gražus paminklas, žymintis kūrybingą ir darbštų bei pavyzdingą gyvenimą.

Magdalena Galdikienė
(1891.IX.26 - 1979.V.22)

Šiemet sukanka penki metai kai iš mūsų tarpo išsiskyrė viena pačių aktyviausių, darbščiausių ir įdomiausių moderniosios Lietuvos moterų — Magdalena Draugelytė-Galdikienė. Dievas jai davė ilgą amžių ir ji tuos metus išnaudojo išskirtinai kūrybiškai.

M. Galdikienės veikla yra plačiašakė ir spalvota. Daug metų ji buvo mokytoja — Sibire, Petrapilyje, Seinuose, Sienne, Tambove, Kaune, Buxtehudėje (Vokietijoje), Freiburge. Tačiau dar prieš pradėdama mokytojavimą, Galdikienė jau organizuoja lietuvaites į savišvietos būrelius, vaidina, dainuoja choruose, vadovauja ateitininkams.

Nepriklausomybės metais Galdikienės veikla dar suintensyvėja. Ji aktyvi krikščionė demokratė, Steigiamojo Seimo ir kitų seimų narė. Įvairių seimo komisijų narė. Visą nepriklausomybės laikotarpį Lietuvos katalikių Moterų Draugijos pirmininkė. Kurį laiką Kauno miesto tarybos narė. Katalikių Moterų

IŠ KD PASAULIO

ISTORINIS TRIJŲ INTERNACIONALŲ SUVAŽIAVIMAS

Š. m. balandžio 9-10 d. Romoje įvyko trijų didžiųjų politinių internacionalų suvažiavimas. Jame krikščionių demokratų delegacijai vadovavo Andres Zaldivar, KDI pirmininkas ir Gen. sekretorius Angelo Bernassola, liberalams jų pirmininkas sen. Giovanni Malagodi ir gen. sekretorius Urs Schoettli ir socialistams jų pirmininkas Willy Brandt ir gen. sekretorius Penfti Vaanauel. Posėdžiuose diskutuotos tarptautinės problemos, bet daugiausia nagrinėti Pietų Amerikos klausimai. Lotynų Amerikos klausimais trys pirmininkai priėmė specialų pareiškimą (žr. žemiau). Jie ta proga taip pat buvo priimti Italijos senato pirmininko Cossiga.

Krikščionių demokratų, liberalų ir socialistų internacionalų pirmininkų pareiškimas Pietų Amerikos klausimais

1. 1984 m. balandžio 10 d. krikščionių demokratų internacionalo pirm. Andres Zaldivar, liberalų internacionalo pirm. Giovanni Malagodi ir socialistų internationalo pirm. Willy Brandt pirmą kartą bendriems pasitarimams susirinko Romoje. Šiame ad hoc suvažiavime pirmininkai pasikeitė nuomonėmis ypatingai P. Amerikos klausimais.

2. Nežiūrint gerai žinomų nuomonių skirtumų, kurie, žinoma, negali būti paneigti, visi trys pirmininkai, vadovaudamiesi demokratiniu solidarumu sutarė bendrus punktus,

---

Organizacijų Sąjungos organizatorė ir vyriausiojo sekretarijato pirmininkė. Katalikų Veikimo centro vyr. valdybos narė.

Atsidūrusi po karo Paryžiuje Galdikienė netrukus įsijungia į Lietuvių Šalpos Draugijos ir Pasaulinio Motinų Sąjūdžio veiklą. 1951 m. kuria Pasaulio Lietuvių Katalikių organizacijų sąjungą ir jai vadovauja. Persikėlus gyventi į New Yorką dirba Moterų Sąjungoj, ateitininkuose (kurį laiką Vyr. Valdybos narė), Europos Moterų Tremtinių taryboj ir kt.

Magdalena Galdikienė buvo gal pati ryškiausia nepriklausomybės laikotarpio lietuvė moteris, palikusi savo įpėdinėms gražiausią šviesios moters pavyzdį. **A.K.**

liečiančius Pietų Amerikos kovą už taiką, laisvę, demokratiją ir socialines reformas.

3. Remdamiesi savo Romos diskusijomis trijų internacionalų pirmininkai priėmė sekantį "bendrą pareiškimą P. Amerikos klausimais".

4. Šiandienos Pietų Amerikos politinės problemos yra didele dalim ilgalaikio ekonominio ir socialinio neteisingumo išdava. Šiame kontekste į kovą už žmogaus teises turi būti žiūrima ekonominių bei socialinių teisių ir kultūrinio vystymosi perspektyvoje.

5. Todėl visi trys pirmininkai nepritaria tendencijai socialinę ir ekonominę nesantaiką Pietų Amerikoje identifikuoti su Rytų — Vakarų konfrontacija ir pabrėžia savo rimtą susirūpinimą išvidinių jėgų kišimuisi į šį regijoną.

6. Ryšium su tuo trys pirmininkai pabrėžia savo tvirtą pa ramą Contadoros grupės iniciatyvai ir kviečia Jungtinių Valstybių, Pietų Amerikos ir Europos kraštų vyriausybes šią iniciatyvą remti.

7. Trys pirmininkai sutaria, kad Centro Amerikoje tol nebus taikos, kol piliečiai negalės reguliariai išsirinkti savo valdžias laisvuose ir atviruose visuotiniuose rinkimuose.

8. Šitame kontekste trys pirmininkai pareiškia savo nusistatymą siekti taikos, demokratijos ir socialinio teisingumo El Salvadore ir taria savo paramą atviram ir konstruktyviam dialogui tarp visų demokratinių sferų šio tikslo siekiant po ateinančių rinkimų.

Trys pirmininkai atkreipia dėmesį į Nikaraguvos valdžios pareiškimą šaukti laisvus ir visuotinius rinkimus šiemet ir sveikina šį nusitarimą kaip svarbų žingsnį į karo stovio panaikinimą ir suteikimą galimybių visoms politinėms partijoms siekti laisvo ir teisingo rinkiminio proceso ir per jį demokratinės ateities politinio pluralizmo vykdvmo.

9. Jie supranta, kad JAV vaidina raktinį vaidmenį Lotynų Amerikoje ir todėl ragina jas, kaip pasaulio stipriausią demokratiją, padėti sukurti P. Amerikoje tokį politinį ir ekonominį klimatą, kuris įgalintų taiką, demokratiją ir gerovę.

10. Trijų internacionalų pirmininkai sveikina Argentinos žmones grįžusius į demokratijos eiles. Jie patvirtina pilną paramą demokratinei vyriausybei ir ragina viso pasaulio demokratijas sutvirtinti savo politinį ir ekonominį bendradarbiavimą su Argentina. Jie specialiai kreipiasi į Argentinos ir D. Britan-

ijos vyriausybes, ragindami jas prisidėti prie greito ir taikingo Falklando-Malvinos salų konflikto išsprendžio.

11. Trys pirmininkai griežtai smerkia besitęsiančius žmogaus teisių pažeidimus Čilėje visose srityse ir užtikrina savo paramą Čilės Demokratinei Sąjungai. Jie skaito, kad demokratinių pajėgų bendravimus yra lemiantis instrumentas kovoje už seniai pavėluotą, demokratiškai išrinktą civilinę vyriausybę.

12. Kadangi daugelyje P. Amerikos kraštų politinės represijos ir ekonominis išnaudojimas yra kasdieninis reiškinys, trys pirmininkai pabrėžia tarptautinių ir monetarinių institucijų vaidmenį, kurį jos gali vaidinti teikdamos pozityvius ekonominius impulsus viso regijono demokratijai stiprinti.

13. Bjaurėdamiesi dažnais kankinimais, pagrobimais ir nelegaliais areštais, kuriuos vykdo diktatoriški režimai, trijų internacionalų pirmininkai reikalauja kuo greičiausio tokių veiksmų sustabdymo ir prašo visus tris internacionalus kelti tokius veiksmus aikštėn, mobilizuoti jų aukoms pagalbą ir pasmerkti visus, kurie tokius veiksmus vykdo.

14. Pasaulio situacijoje, kurioje yra grąsoma tautų laisvės ir apsisprendimo teisei bei žmogiškojo orumo ir žmogaus teisių vertybėms kaip niekad modernioje žmonijos istorijoje, trys pirmininkai baigė savo suvažiavimą apeliacija į P. Amerikos demokratines pajėgas, kviesdami jas jungtis su internacionalais į bendrą kovą už jų kraštų išsivystymą, už išliekančią taiką šiame regijone ir už laisvę, teisingumą ir gerovę geresniame pasaulyje.

KDI už žmogaus teises

Krikščionių Demokratų Internacionalas pateikė išsamų pranešimą Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komisijos 40-jai sesijai posėdžiavusiai vasario 6 — kovo 16 d. laikotarpye. Dokumente iškeliama visa eilė įvairių kraštų nusikaltimų žmogaus teisėms: politinėms ir religinėms. KDI prie JT žmogaus teisių komisijos Ženevoje atstovauja Janusz Sleszinski.

Europos KD žinios

Š. m. kovo 6 d. Amsterdame posėdžiavo Europinės Krikščionių Demokratų Sąjungos politinis biuras. Susirinkime išsamiai svarstyti Europos politinės padėties bei kiti klausimai. Diskutuotas taip pat ir švedų "Kristen Demokratisk Samling" prašymas įstoti į Europinę KD Sąjungą. Buvo priimtas 1984 m. biudžetas.

Tuo pačiu metu Amsterdame posėdžiavo ir Europinės Liaudies Partijos politinis biuras. (Europos Liaudies Partija apjungia Europos Ūkinei Bendruomenei priklausančias krikščionių demokratų partijas). Čia daugiausiai kalbėta Europos parlamento rinkimų klausimais. Priimta eilė rezoliucijų projektų, kurie vėliau buvo pateikti partijos kongresui įvykusiam balandžio 2-4 d.

Democrazia Cristiana kongresas

Italų krikščionių demokratų partijos XVI kongresas įvyko š. m. vasario 24-29 d. Palasport miests. Kongresas po ilgų ir gyvų debatų priėmė politinio sekretoriaus Ciriaco de Mita pateiktą politinę programą.

Tautinė partijos taryba perrinko Flaminco Piccoli pirmininku ir išrinko du naujus vice-sekretorius: Guido Bodrato ir VincenzoScotti.

Kongrese dalyvavo ir visa eilė užsienio svečių. Tarp jų KDI pirm. Andres Zaldivar (čilietis), Europinės KD sąjungos vicepirm. Steiner (austras), P. Amerikos KD moterų pirm. T. Loor, vokiečių kabineto narys ir CDU gen. sekr. Geissler, Bavarijos švietimo ministerė Mathilde Berghofen-Weichner, Maltos KD pirm. Fenech Adami, olandų KD pirm. Bukman, portugalų KD gen. sekr. Nunes, Europos Laiudies partijos gen. sekr. Jansen, Libano KD atstovas Najun, Argentinos KD pirm. Cerro ir daug kitų.

Visa eilė aukštųjų svečių ta proga vizitavo KDI būstinę Romoje ir turėjo pokalbius su pirm. Zaldivar ir gen. sekr. Angelo Bernassola. Tarp jų Ugandos KD pirm. Paul Ssemogerere, buvęs Urugvajaus KD pirm. Jaun Pable Terra, Argentinos KD pirm. Francisco Cerro, P. Amerikos krikščionių darbininkų konfederacijos — CLAT gen. sekr. pavadoutojas E. Marius ir kt.

Naujas šveicarų Kd pirmininkas

Š. m. vasario 10-11 d. įvykusiame delegatų suvažiavime Berne naujuoju šveicarų krikščionių demokratų pirmininku išrinktas Flavio Cotti, kuris pakeičia ilgametį b. pirm. Hans Wyer.

Flavio Cotti savo politinę karjerą pradėjo dar jaunystėje. Pirmiausiai išrinktas į Locarno bendruomenės tarybą, Cotti vėliau buvo Ticino kantono valstybės patarėjas ir valstybės tarybos pirmininkas, o 1983 m. buvo išrinktas federalinės vyriausybės patarėju.

Nauja Santo Domingo partija

Prieš kiek laiko Santo Domingo Krikščionių Revoliucinė partija (KDI narė) ir Reformistų partija susijungė į Social-Krikščionių Reformistų partiją. Balandžio 15 d. abi partijos, vadovaujamos Alfonso Lockward ir Joaquin Belaguer, susitarimą ratifikavo. Naujoji partija savo statute užfiksavo savo krikščioniškai demokratinį charakterį.

Specialus KD suvažiavimas Urugvajuje

Š. m. vasario 11-12 d. Montevideo įvyko specialus Urugvajaus krikščionių demokratų partijos suvažiavimas, kuriame dalyvavo viso krašto skyrių atstovai ir giminingų organizacijų delegatai.

Pagrindinis suvažiavimo tikslas buvo išdiskutuoti KD santykius su Frente Amplio, kuris yra KD kūrinys. Frente Amplio yra krikščionių demokratų, socialistų ir komunistų junginys Urugvajui demokratizuoti. Tačiau jau nuo 1974 m. KD santykiai su Frente Amplio buvo šalti ir jie turėjo vadovybėje mažai įtakos.

Krikščionys demokratai norėtų bendradarbiauti su Frente Amplio,jei jiems nereikėtų atsisakyti savo autonominės ideologinės pozicijos, ką vadovybė dažnai provokuoja. KD ir toliau mano, kad visų partijų bendradarbiavimas yra būtinas siekiant demokratinio Urugvajaus.

Suvažiavime vyravo dvi nuomonės. Mažuma pasisakė už tolimesnį bendradarbiavimą ir dalyvavimą vadovybėje tik tuomet kai jos kryptis bus modifikuota. Dauguma laikėsi įsitikinimo, kad nedalyvaujant vadovybėje neįmanoma modifikuoti jos krypties, tad KD grįžimas yra būtinas.

Šiam nusistatymui laimėjus iš partijos vadovybės pasitraukė visa eilė jos narių. Naują vieneriems metams rinktą vadovybę dabar sudaro pirm. Juan Young, gen. sekr. Hector Lescarno ir užsienio reikalų tvarkytojas Gabriel Soler.

Tausodama partijos vienybę (išėjusieji iš vadovybės iš partijos nepasitraukė), naujoji vadovybė apie pasitraukusį ilgametį partijos pirmininką Juan Pablo Terra padarė tokį pareiškimą: "Juan Pablo Terra yra partijos politinis simbolis, jis išreiškia krikščioniškosios demokratijos ideologijos esmę ir tebeturi visų krikščionių demokratų pasitikėjimą."

Šalia partinių rūpesčių Urugvajaus krikščionys demokratai turėjo ir nemažo džiaugsmo, kai diktatūrinis režimas neseniai iš kalėjimo paleido vieną svarbiausių KD vadų Liber seregni.

Jis 1971 m. buvo prezidentiniu kandidatu ir įkalintas 1973 m., kariniam režimui smurtu perėmus valdžią. 67 metų Seregni kalėjo 10 m. ir tik didžiausiomis pastangomis atgavo laisvę.

Juan Young ir Juan Pablo Terra, dabartinis ir buvęs partijos pirmininkai aplankė Liber Seregni jo namuose ir perdavė jam visų Urugvajaus krikščionių demokratų vienminčių sveikinimus.

Panamos DK moterys

Šiemet įvyko pirmasis Panamos krikščionių demokračių kongresas, kuriame išrinktas pirmasis tautinis direktoriatas, kurį sudaro gen. sekr. Susana G. de Chen Baria, veiklos sekr. Mayre de Calso, švietimo sekr. Teresita Garcia de Paredes ir spaudos sekr. Gloria de Lopez.

Neramumui Čilėje

Aštuntoji "Čilės protesto diena" įvyko Santiago š. m. kovo 27 d. ir buvo išskirtinai gausi dalyviais, kurie demonstravo savo demokratinį nusistatymą ir laisvės troškimą. Dieną organizavo, kaip ir anksčiau, krikščionių demokratų vadovaujamas Demokratinis Sąjūdis. Deja, protestas pareikalavo ir aukų: septyni asmenys žuvo nuo Pinochet policijos kulkų, dešimtys buvo sužeisti ir šimtai areštuoti.

Nežiūrint tokios aukštos kainos Čilės KD ir Demokratinio Sąjūdžio pirm. Gabriel Valdes pareiškė, kad demonstracijos vyks tol, kol į Čilę grįš laisvė ir demokratija.

Paragvajaus tragedija

Paragvajų valdo ir terioja viena iš seniausių P. Amerikos diktatūrų. Paragvajaus gyventojams yra atimtos visos teisės ir laisvės ir jie pajungti priespaudos or psichologinio teroro aparatui. Žmogaus teisės yra sistematiškai laužomos. Po "tautinic saugumo doktrinos" priedanga krašte veikia nuožmiausia totalitarinė diktatūra būdinga savo iškraipytais rinkimais ir kitais demokratijos išniekinimais. Persekiojimai, kankinimai ir trėmimai yra kasdieninis reiškinys. Netoli milijonas paragvajiečių yra ištremti iš krašto.

Tik 2.6% gyventojų valdo virš 75% dirbamos žemės. 72% gyventojų gyvena didžiausiame skurde, 26% gyventojų pajamos yra neužtektinos prasimaitinimui, o 2% gyventojų yra turtingi ir labai turtingi.

Krikščionys demokratai Paragvajuje kovoja didžią, bet nelygią kovą.

REALAUS GYVENIMO KLAUSIMAIS

Vyskupas Vincentas Brizgys aktualiaisiais klausimais

Politinė emigracija, priverstinė išeivija niekuomet nėra palaiminga būtis. Rūpestis paliktu kraštu, kultūrinė dichotomija, nutautimas, dažnai net jauste jaučiamas fizinis išmirimas — baisiai graužia sielą ir dvasią. Nestebėtina, kad tokiose sąlygose mažėja kultūrinis, mokslinis interesas, menkiau žybsi kūrybinė ugnis, rečiau angažuojamasi didesniems rašto ir kitokios kūrybos darbams.

Kaip malonu, kad lietuviškoji išeivija Amerikoje šia prasme sudaro lyg ir išimtį. Mums netrūksta dar ir originalios vi-

---

Diktatūra Suriname

Surinamas yra maža P. Amerikos valstybė, kurią 1667 m. britai atdavė olandams mainais už Manhatano salą. Po 300 metų, kraštas gavo laisvę, bet netruko grimsti į etninių ir religinių riaušių liūną.

1980 m. padėtis dar pablogėjo pulk. Desi Bouterse, marksistų vadui, smurtu nuvertus demokratinę koalicinę vyriausybę. Toje vyriausybėje svarbų vaidmenį vaidino Surinamo krikščionys demokratai, vadovaujami Emil Wijntuin, kuris 1969-1980 m. buvo parlamento pirmininku. Dabar, gi, nuo 1982 m. jis gyvena tremtyje Curacao.

Tuojau po pučo buvusios vyriausybės nariai buvo sukišti į kalėjimus, konstitucija ir parlamentas suspenduoti, politinės partijos, išskyrus kairiąsias, uždarytos. Vienas iš pirmųjų diktatoriaus veiksmų — diplomatinių santykių užmezgimas su Kūba ir S. Sąjunga.

1982 m. gruogžio 8 d. Bouterse įsakymu mirties bausmė įvykdyta 15 tariamų režimo priešų. Sakoma, kad jis pats savo ranka nušovė Cyriel Doal, darbo unijos vadą, kuris buvo vienas veiksmingiausių laisvė kovotojų. Ta proga režimas sudegino dvi radijo stotis ir darbo unijų pastatą.

sai neblogo lygio literatūrinės, meninės kūrybos bei dailės darbų, kaip netrūksta ir veikalų teologijos, filosofijos ir panašiais klausimais.

Štai tik išeivijoje įstengėme išleisti visai gerą Lietuvių Enciklopediją ir net jos versiją anglų kalba. Jau visa lentyna prikrauta Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos leidinių, kuriuose gausu pasigėrėtinų rašto darbų. Jau į trečią dešimtį įkopę "Krikščionis Gyvenime" tomai, lygiai gausūs puikiais veikalais. Tiesiog nuostabiai džiugu kai išeivija praturtėjusi tokiu ilgai tveriančiu turtu, visiems vertingu ir visiems prieinamu.

Tokios optimistinės mintys kilo perskaičius pastarąją vysk. Vincento Brizgio knygą "Žmogus realiame gyvenime." Tai ypatingai graži dovana skaitančiai lietuvių visuomenei. Vysk. Brizgys kas keleri metai pasirodęs su nauja knyga, šį kartą pateikė labai realią, "žmoniškus" klausimus svarstančią knygą, kur jis labai nekomplikuotai svarsto kai kuriuos gilesnius žmogiškosios egzistencijos klausimus bei kontroversines problemas.

Rašydamas veikalą autorius turėjo aiškų tikslą. Kaip jis įžangoje sako tai "yra suglaustas bandymas padėti kiekvienam žmogui pažvelgti į save realiame gyvenime" (8 psl.) Nes "kaip nė vienas žmogus negali egzistuoti nepasinaudojęs ar ir dabar besinaudojąs kitais žmonėmis, taip kiekvienas turi būti sąmoningas realybės, kad jis yra visuomenės narys ir kad iš to fakto seka eilė jį įpareigojančių išvadų, kurios liečia kiekvieną gyvą žmogų, nuo kurių jis negali save dispensuoti." (7 psl.)

Nors knyga tik 316 psl. tačiau joje autorius nagrinėja labai plačią klausimų skalę ir toli gražu nepaviršutiniškai.

Knyga pradedama žmogaus ir jo vertės, misijos, laisvės, religijos ir dorovės problemų nagrinėjimu. Pagal vysk. Brizgį "žmogus yra nepaprastai gilios filosofijos, neišsemiamo grožio poezijos kūrinys." (14 psl.) Tačiau "palygintas su savo ir visatos autorium žmogus yra menkutė didybė, o tačiau didybė, kurios pats žmogus iki šiol dar nėra net vidutiniškai supratęs." (14 psl.) Ir vėl "žmogaus natūralioji didybė yra nepaliečiama jokios sutvertos galios. Tos didybės negali nė panaikinti, nė pakeisti, nė sumažinti pats žmogus sau, nė niekas kitas iš tvarinijos. Tai gali tik tas, kuris žmogų sutvėrė."

Visame skyriuje autorius vaizduoja žmogų kaip išskirtinai

vertingą, bet kartu Dievo atžvilgiu tik visatos dulkę, kuris ir save tik labai mažai pažįsta.

Labai prasmingai autorius žvelgia į žmogaus kūną ir taria, kad "mes perdaug paniekinančiai kalbame apie žmogaus kūną, "kuris iš tikrųjų "yra Dievo žodis" (12 psl.) tad vertas tinkamos pagarbos.

Kadangi žmogus yra specialus kūrinys, nėra jis "tvėrėjo numestas žemėn beprasmis daiktas. "Žmogus turi misiją ir ši misija yra, kad "vieni kitiems padėtum pažinti ir pajusti žmogaus tikrąsias natūralias aspiracijas, kad padėtum pasiekti kuo aukščiausio laipsnio mūsų minties, širdies — visos sielos bendravimo su Dievu." (22 psl.)

Vykdydamas savo misiją "žmogus tačiau natūraliai trokšta ir siekia laisvės", nes "laisvė yra galimybė žmogaus protui ir valiai apsispręsti ir elgtis pagal proto ir teisingos sąžinės sprendimus." (25 psl.) Mes to neginčijame tik gal būtų aiškiau taręs kodėl "žmogus . . . natūraliai trokšta . . . laisvės." Mums menasi, kad todėl, jog Dievas žmogų sutvėrė laisvą ir net savo santykį su žmogumi pagrindė laisva žmogaus valia. Žmogaus laisvė yra pats esminis jo žmogiškumo elementas ir aspektas. Žmogus panašus į Dievą ne kuo kitu tik savo laisva valia. Čia glūdi žmogaus didybė. Čia yra ir jo tragizmo šaknys.

Čia pat autorius pastebi, kad laisvės klausimas savaime primena santykį tarp "žmonių laisvės ir pasaulinės valdžios." (26 psl.) Jis prie šios problemos grįš vėliau ir nagrinės išsamiau.

Laisvės aptarimas suponuoja tiesos buvimą. Tiesa yra iš Dievo. Dievas yra jos šaltinis. Tiesos ieškojimas yra ieškojimas Dievo. Krikščionybė yra toji lytis, kuri atskleidžia tiesą žmonijai. Todėl "kad supratus krikščionybės kaip tiesos reikšmę asmens ir visuomenės gyvenime, reikia ją pažinti ir suprasti." (30 psl.)

Kaip įgimtas žmogui laisvės troškimas ir tiesos siekimas, taip įgimtas ir ieškojimas atsakymų į galutinius klausimus ryškinantis jo santykį su Dievu. Šis ieškojimas yra ne kas kitas kaip religinis savo būties pergyvenimas. Kitais žodžiais tai religijų šaltinis. Viena tų religijų — tai apreikštoji krikščionybė. (Žr. 40-41 psl.)

Ieškojimas yra veiksmas, kuris savo ruožtu gali būti pats savyje mažiau ar daugiau vertingas ir visai nieko nevertas. Tų veiksmų kriterijus yra dorovė. Jos šaltiniai: pri-

gimtis, dekalogas ir Evangelija." (Žr. 45 psl.) Visa turi būti palenkta dorovės reikalavimams, nes "ir prigimtyje ir Dekaloge ir Evangelijoje kalba tą patį ir tas pats Dievas — visatos ir žmogaus kūrėjas ir Viešpats." (46 psl.)

Atskirame skyriuje svarstomas krikščionybės ir žmonių santykis. Autorius nors specifiniai to neteigia, bet aiškiai įrodinėja palaimingą krikščionybės įtaką Vakarų civilizacijai. "Europiečių pranašumo priežastis yra ne kuri kita, o jų krikščionybė." rašo autorius (53 psl.), nes per krikščionybę žmogui atsiveria Dievo malonė, tasis neišsemiamas visokio gėrio šaltinis." (Žr. 54 psl.)

Šioje vietoje autorius teigia labai įdomų ir prasmingą faktą. Pagal jį krikščionybę ir viską kas su ja surišta pasaulyje paskleidė pabėgėliai, emigrantai. Jis sako, kad iš emigrantų "naujuose kraštuose yra kilę beveik visos labdaros, kultūros, mokslo, religijos šventovės." Netiesioginiai jis įtaigauja, kad ir mūsų emigracija gali atlikti panašią misiją.

Ilgesniame skyriuje autorius svarsto įvairias temas susijusias su pasauliečių dalyvavimu Bažnyčios misijoje. "Kristus atėjo atpirkti ir išganyti visus žmones" (63 psl.) Po Kristaus mirties malonė ir išganymas kaip sakramentai ir pati gyvybė mums ateina per kitus žmones. Kai kas labai brangaus ateina tik per pašvęstuosius, pvz. Eucharistija ir atgailos sakramentas, o kita nebūtinai, pvz. Evangelijos skelbimas, moterystė. Atpirkimas nėra reikalingas kunigystės. "Nuo Kristaus ir apaštalų dienų be pertraukos darbuojasi žmonių atpirkimui per Kristų nevien vyskupai, kunigai, bet ir pasauliečiai krikščionys . . ." (71 psl.) Tai pasauliečių misija, dabar praplėsta ir sutvirtinta Vatikano II susirinkimo.

Toliau autorius gana smulkiai nagrinėja pasauliečių apaštalavimo klausimą į jį žvelgdamas iš įvairių taškų. Sekantis skyrius kažkaip mažiau jungiasi veikalo visumon nors jo mintys yra savyje ir teisingos ir tikslios. Autorius čia komentuoja kiek revoliucinę ir su klaida "flirtuojančią" Olandijos Bažnyčią, Vatikano nutarimų klaidingą interpretaciją, kai kurių kunigų ir vienuolių laikyseną ir net "chemikalų" problema

Tą pati būtų galima pasakyti apie skyrių apie jaunystę. Jo mintys savyje vertingos, tik veikalo rėmuose gal ne raktinės.

Du trečdaliai visos knygos skiriama žmogaus-tautos-valstybės-demokratijos klausimams ir santykiams svarstyti ir čia mūsų galva glūdi knygos išliekanti vertė. Temos, tiesa, nėra

naujos, bet svarbios ir svarstomos Vatikano II susirinkimo nutarimų šviesoje įgauna naujo aktualumo.

Įžangoje į šiuos mąstymus autorius aptaria žmogaus ir tautos santykį. Savo išvadą autorius pateikia jau skyriaus pradžioje tardamas, kad "visa kas yra nepakeičiama ir nepakeičiama ir nepakartojamai sava, yra tik savoje, gimtoje tautoje." (113 psl.) Jau pats dekalogas sako, kad reikia gerbti tėvus ir pirmatakus. Praeitis yra gerbtina, nes reiškia milijonų žmonių kūrybą, tradicijas, būdą, charakterį. Žmogus reikalingas savo kilmės. Savo šaknų. Savo kalbos. Net svetimame krašte, išeivijoje. "Svetimame krašte deramai jaustis ir reikštis yra ir kitas būdas: išlaikyti save kuo esi ir būti aktyviai lojaliu gyvenamam kraštui." (124 psl.) "Lojalumas yra domėjimasis krašto reikalais ir aktyvus dalyvavimas jo gyvenime, kad to krašto visus reikalus kreipus gera linkme." (125 psl.)

"Lietuvių tautos realios ir impozuojančios žymės yra jos amžius, jos meilė laisvei ir nepriklausomo gyvenimo ir vergijos laikais. Jos būdingoji žymė yra demokratiškoji dvasia." (22 psl.) "Šeimoje kalba taip pat turėtų būti lietuvių kalba . . . Ir tautiniu atžvilgiu turi reikšmės kasdieninė malda savo gimtąja kalba". (135 psl.).

Sekantieji du skyriai smulkiau nagrinėja religijos-Bažnyčios ir valstybės tarpusavio santykius. Pagrindinis dėsnis — "valstybė religijos atžvilgiu turėtų būti teigiamai nusiteikusi." (144 psl.) "Ji (valstybė, V.Ė.) turi paisyti, kad jos įstatymuose nebūtų nieko priešingo pagrindiniams religijos dėsniams. Kai paisoma aiškių prigimties įsakymų ir Dekalogo, tai šis reikalavimas savaime išlaikomas." (ten pat).

"Pagal tradicinį Bažnyčios mokymą valstybė ir Bažnyčia abi yra bendruomenės tikra žodžio prasme. Jos dvi viena antrai nepriklauso". (145 psl.). Būdingos kelios Bažnyčios-valstybės santykių formos: valstybės kova prieš Bažnyčią, valstybės indeferentiškumas Bažnyčiai ir valstybės-Bažnyčios bendradarbiavimas. Autorius kartu su Maritainu tik viliasi, kad ateityje šie santykiai gėrės nežiūrint stiprios laicistinės šiandienos įtakos.

Žvelgdamas į žmogaus ir valstybės santykius vysk. V. Brizgys pateikia pagrindinį krikščioniškos doktrinos dėsnį: "valstybė yra asmens ir šeimos tarnybai, o ne asmuo ir šeima valstybės tarnybai." (173 psl.) Iš to seka kiti pagrindiniai santykių dėsniai.

1. "Kištis į individo ir šeimos interesus kokių nors priva-

lomų normų keliu valstybė gali tik tada, kai aiškiai to reikalauja visuomenės bendrieji arba visuotiniai interesai ir bendroji gerovė." (174 psl.)

2. "Vyriausias asmens teisių ir asmenų tarpusavių teisių pagrindas yra prigimties ir pozityvi Dievo teisė." (175 psl.)

3. "Valstybėje turi likti galimybė kiekvienam piliečiui laisvai pasakyti savo mintį." (176 psl.)

4. "Valstybėje jos piliečiams turi būti ne tik minties ir žodžio laisvė, bet ir privačios iniciatyvos laisvė." (177 psl.)

Nuosavybės klausimu autorius laikosi Rerum Novarum ir Quadragessimo Anno nusistatymų. (Žr. 180 psl.)

Paskutinis ilgesnis knygos skyrius (ir šiam recenzentui įdomiausias bei gal svarbiausias) yra "Valstybės santvarka ir demokratija." Iš tikrųjų skyriuje nagrinėjami keturi atskiri klausimai: demokratija kaip valdymosi forma, demokratijos rūšys, bepasaulėžiūrinė demokratija ir krikščioniškkoji demokratija.

Kas yra demokratija? Autorius pasitelkia talkon prof. Maritainą — demokratija yra ten, kur nėra žmogaus tendencijos išnaudoti kitą žmogų . . . (Žr. 188 psl.) Ilgėliau autorius sustoja prie Leono XIII demokratijos aptarimo — demokratija yra tokia veikla (nebūtinai politinė), kuri nukreipta į visuomenės vargingesniųjų luomų gerovę. (Ten pat).

Tačiau ne visos demokratijos yra demokratijos, kurios demokratijomis vadinasi.

Komunistinė demokratija yra demokratijos priešginybė ir priešingybė. Tai nemorali, melu paremta santvarka. "Nė teorijoj, nė praktikoj komunizme nėra nieko demokratiško." (222 psl.)

Socialistinei demokratijai "trūksta tikrąjai demokratijai pačių pagrindinių dalykų: trūksta pagrindo asmens tikrosios vertės, trūksta nekintančių dėsnių, kuriais remtųsi teisingos valstybės ir jos tikslo supratimas . . ." (225 psl.)

Liberalistinė demokratija arba ekonominis-socialinis liberalizmas lygiai "neturi tvirtų pagrindų valstybės valdžios autoritetui, neturi pagrindų nustatančių valdžios kompetenciją, jos pareigas ir teises, neturi pagrindų nustatančių piliečių teises ir pareigas." (231 psl.)

Šioje vietoje vysk. V. Brizgys grįžta prie aktualios, prieš eilę metų daug disputų sukėlusios nepasaulėžiūrinės politikos temos. (Žr. 1948 - 1949 m. "Naujajame Gyvenime" ir "Aiduose" buvusi disputą tarp kun. dr. Vytauto Bagdanavičiaus ir prof. dr. Antano Maceinos ir kitus straipsnius ta tema). Tuo reikia

tik džiaugtis, nes nepasaulėžiūrinės politikos teorijos šalininkai ir dabar klaidina visuomenę ir ypač jaunimą šia savo, deja, nepagrįsta ir nekrikščioniška teorija. (Žr. "Krikščionis ir politika" "Tėvynės Sargas" Nr. 1 (59).

Autorius visai teisingai taria, kad "yra nelengva suprasti kaip krikščionių galvosenoje tokia bepasaulėžiūrinės demokratijos ir politikos idėja išsivystė. Sunku suprasti iš kokių premisų galėjo būti padaryta išvada, kad tokia svarbi žmonijos gyvenimo sritis, kuri tokiu daugeliu atžvilgių liečia kasdien ne kokią nors abstrakciją, bet realius gyvus individus, būtų nereikalinga pasaulėžiūros principų." (235 psl.) "Jeigu žmogus yra reikalingas pasaulėžiūros savo kasdieniniame gyvenime, tai valstybės tvarkytojams ji yra nepalyginamai reikalingesnė." (273 psl.) "Jeigu sutikti, kad demokratija ir politika turi būti bepasaulėžiūrinė, tai reiktų sutikti, kad valstybininkui, politikui jo darbe nepasitaiko sutikti savyje blogų ir savyje gerų dalykų, bet viskas ką ji sutiks, savyje yra indiferentiška." (239 psl.)

Autorius toliau ypatingai vaizdžiai ir tiksliai nagrinėja nepasaulėžiūrinės politikos negalimumą ir nekrikščioniškumą ir taria, kad "aiškiai krikščioniška politika, taigi tuo pačiu ir pasaulėžiūrinė politika nėra koks nors nesusipratimas nesiderinąs su Bažnyčios mintimis. Priešingai, yra nesusipratimas sakyti, kad nepasaulėžiūrinė politika ir demokratija esanti pati geriausioji . . . Bažnyčia turi savą politinę doktriną, kurią pavadinti bepasaulėžiūrine būtų nesusipratimas." (247 psl.) Ir toliau: "krikščioniškos pasaulėžiūrinės demokratijos negalima vadinti sužalota demokratija. Demokratija būtų tiek sužalota, kiek ji nutoltų nuo krikščioniškų principų." (Ten pat).

Nepasaulėžiūrinei politikai autorius priešpastato krikščioniškąją demokratiją, kuri yra "samoningų žmonių sąmoningas veikimas krikščioniškų dėsnių keliu siekiąs visos visuomenės, bet pirmoje eilėje vargingesniųjų gerovės." (252 psl.) Eilėje puslapių autorius sistemingai, nors trumpai, išdėsto krikščioniškosios demokratijos doktriną, lietuvių krikščioniškosios demokratijos trumpą istoriją, LKDP nuveiktus darbus ir net padarytas klaidas. Pagal vysk. Brizgį "Lietuvos krikščionių demokratų vadams ir veikėjams Lietuvoje taip pat dideliu nuolepnu reikia pripažinti Lietuvos finansų ir bendrai ūkio pagrindus. Lietuva liko stebėjimosi objektu netik Europoje, bet ir kitur savo pastovia valiuta, savo ūkio pažanga, kurių dideli ir natūraliai turtingi mūsų kaimynai rusai, lenkai negalėjo nė iš

tolo prilygti... Piliečių teisių atžvilgiu Lietuva pat pradžioje savo nepriklausomybės susitvarkė daug pažangiau už Prancūziją, Britaniją, Olandiją, Šveicariją, Švediją ir visą eilę kitų demokratiškų kraštų." (288 psl.) "Krikščionys demokratai, kuriems tauta rodė visada daug pritarimo, savo veiklos laiką atžymėjo visa eile žymių darbų, kuriais sukūrė pagrindus tolesniam sveikam tautos ir valstybės gyvenimui." (291 psl.)

Perskaičius knygą bendras įspūdis yra giliai patenkinantis. Tačiau yra ir vienas kitas trūkumas, kurių, žinoma, niekas negali išvengti. Pats autorius net keliais atvejais taria, kad tik tie klaidų nedaro, kurie nieko nedirba.

Mūsų akį užgavo gal kiek neišlyginta sintaksė, kuri kartais trukdo skaitymą ir minčių sanprotį; skyrybos riktai ir dar likusios korektūros klaidos, kurių namažai.

Skaitytoją truputį blaško nuokrypos nuo dėstomos minties. Susidaro įspūdis, kad visa dėstymo sistema galėjo būti truputį tampresnė, lieknesnė, elegantiškesnė, mažiau blaškanti. Norėtųsi taip pat kai kurių definicijų, kai kurių Bažnyčios priimtų aptarımų, kai kurių tiesų aiškesnio apibrėžimo.

Bet tai smulkmenos. Gal pats svarbiausias veikalo bruožas — gilių tiesų atskleidimas paprasta inteligentiška kalba, nesileidžiant į mokslinio, teologinio, filosofinio žargono gelmes. Realus, dirbtinai nekomplikuotas dėstymas gražiai ir prasmingai atliepia veikalo antraštę ir mintį — žvelgti į žmogų realiame gyvenime.

Veikalas praturtina mūsų teologinę, filosofinę, politinę literatūrą ir nuoširdžiai rekomenduotinas visiems.

V. Ėglupis

Vyskupas Vincentas Brizgys: ŽMOGUS REALIAME GYVENIME, Chicago, 1984, spausdino "Draugo" spaustuvė, 4545 West 63rd Street Chicago, Ill. 60629. Minkštais viršeliais, 319 psl. Kaina $5.00.

GERAS INFORMACIJOS ŠALTINIS

Kun. Dr. Prano Dauknio dizertaciją pasitinkant

Prieš akis kuklus, bet simpatiškas ir atitinkamai rimtas leidinys: "The Resistance of the Catholic Church in Lithuania Against Religious Persecution". Autorius — lietuvis kunigas iš Australijos Dr. Pranas Dauknys. Tai jo doktorato tezė pateikta

šv. Tomo Akviniečio universitetui Romoje. Dizertaciją Dr. Dauknys gynė 1984 m. vasario 3 d. Naujasis daktaras darbuojasi tarp Australijos lietuvių ir redaguoja tenykščius "Tėviškės Aidus".

Dizertacijos leidiniu džiaugiamės kaip džiaugiamės ir naujuoju daktaru. Tam yra kelios priežastys.

Pirma, mums labai džiugu, kad Dr. Dauknys pasirinko lietuvišką temą. Nors sunku kaltinti tuos, kurie lietuviškų temų nesirenka, nes mokslas savo esmėje yra ant-tautinis, bet lietuviška tema tarnauja ir mokslui ir tautinei kultūrai. Dizertacija lietuviška tema tai lyg dvigubas laimikis.

Antra, džiugu, kad ji rašyta anglų kalba, o ne lotynų ar lietuvių. Lotyniška dizertacija tarnautų tik mažam specialistų būriui. Kun. Dauknio knyga prieinama turbūt pusei pasaulio, kuris vartoja anglų kalbą.

Trečia, nemažiau įdomu, kad kun. dr. Dauknio knyga yra netik mokslinė studija, bet ir geras informacinis leidinys. Dizertacija dažniausiai koncentruojasi ties labai siauru moksliniu objektu ir nukreipta į gylį. Ir nenuostabu. Būsimieji daktarai savo tezėse visai teisingai stengiasi atskleisti vienokios ar kitokios mokslinės disciplinos dar neišaiškintą tiesą. Tik rečiau mokslininkas kreipia daugiau dėmesio pločiui, bet ne gyliui. Kun. dr. Dauknys pasirinko kaip tik tokią temą, kuri jam leido ir gilintis bet ypatingai sintetizuoti dar "šiltą" istorijos vyksmą į vientisą, nuoseklią, logišką ir trumpą istorinę sakmę.

Džiaugiamės ja dar ir dėlto, kad ji palyginus trumpam tekste atskleidžia visus svarbiausius nesenos praeities ir dabarties elementus ir todėl gali tarnauti kaip informacijos šaltinis angliškai kalbančiam skaitytojui.

Pagaliau, ketvirta, netik informacijos šaltinis, bet geras informacijos šaltinis. Kun. dr. Dauknys įvairius savo teiginius remia gausiais šaltiniais. Jo perskaityta medžiaga imponuoja savo visuotinumu ir gausa. Jis turi būti vienas iš geriausiai su lietuviškomis problemomis susipažinusių žmonių. Jo bibliografija plati ir išsami.

Negalime praleisti ir dedikacijos: "visiems moderniosios mūsų tautos kankiniams, kovotojams, kaliniams ir tremtiniams". Ja autorius parodo savo mylinčią lietuvišką širdį.

Tačiau kun. dr. Dauknys neturėjo intencijos paruošti vien informacijos veikalą (nors ir gerą). Jam rūpėjo ir gilesnis žvilgsnis. Todėl du paskutinieji knygos skyriai ir skiriami gilesnei visos problematikos analizei. VI-me skyriuje autorius nagrinėja

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Stasys Yla, M.K. ČIURLIONIS: KŪRĖJAS IR ŽMOGUS, Čikaga, Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 3001 West 59th Street, Chicago, Ill. 60629, USA. Aplankas ir meninė priežiūra — Petras Aleksa. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, 468 psl. Kietais viršeliais, kaina $15.00.

Alina Skrupskelienė anglų kalba knygos santrumpoj (iš lietuvių kalbos vertė Nijolė Gražulienė), rašo, kad kun. Ylos noras buvęs, kad iš jo knygos skaitytojai pažintų Čiurlionį kaip žmogų ir kaip menininką. Kaip tik todėl knygoje atskleidžiamas visas Čiurlionis — su jo sapnais, įkvėpimu, motyvacija ir mąstymo būdu. Tai portretas stebėtinai gražiai integrūotos asmenybės, kuri žvelgė į žmogų, gamtą ir visatą giliu žvilgsniu.

Yla todėl labai kruopščiai atkuria trumpą Čiurlionio gyvenimą, kuris visgi buvo pilnas gilių išgyvenimų, viršūnių siekimo, kančios ir tragedijos. Čiurlionis buvo netik genialus dailininkas, bet visų pirmiausiai labai gabus muzikas.

Lyrą pakeitęs palete, Čiurlionis ir šioje srityje degė kūrybos ugnimi ir kankinosi kai žmonės jo nesuprato. Tačiau tai nebuvo kas neįprasto — genijai visuomet pralenkia savo laiką ir tik ateities kartose atsiskleidžia visu savo genijališkumu.

---

lietuvišką patirtį iš teologinio taško. Čia jis žvelgia į Bažnyčios ir valstybės santykius prieš okupaciją, į klausimą kodėl iš viso komunizmas taip persekioja religiją, į žmogaus teisių ir religijos santykį ir t.t.

Paskutiniame knygos skyriuje autorius savo mąstymą pagilina ir praplečia, ir kelia persekiojimo teologijos problemą. Tai įžvalgus momentas. Linkėtina, kad tuo klausimu autorius ir toliau rašytų. Čia jam gali labai gerai patarnauti Popiežiaus Jono Pauliaus II laiškas apie kančios prasmę, išleistas 1984 m. kovo gale.

Nežinome, kur knyga sukrauta, kiek jos išspausdinta ir kiek ji kainuoja. Težinome tik, kad būtų labai gera, kad ji kuo plačiau paplistų tarp lietuvių ir kitataučių. **A. Ėglupis.**

Rev. Pranas Dauknys, Bac. Theol. Lic. Theol. — Diploma Inst. of Spirit. (Angelicum, Rome) THE RESISTANCE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA AGAINST RELIGIOUS PERSECUTION, **Disertatio ad lauream in facultate S. Theologiae apud Pontificiam Universitatem S. Thomae de Urbe, Rome, 1984, 183 psl.**

Kaip tik todėl Čiurlionis tik šiandien pradeda gauti vertą pasaulinį pripažinimą. Stasio Ylos puiki knyga tam yra naudinga pakopa. Deja, nei genialusis Čiurlionis, nei puikusis jo biografas jau nesidžiaugia šioje žemėje savo darbo vaisiais. Bet užtai mums yra džiaugsmas abiejų puikiais pasiekimais.

Leonid Żytkovicz, GYNYBINIŲ VILNIAUS SIENŲ NUGRIOVIMAS, (1799 - 1805),vertė Marijus Blynas, išleido Kęstučio Jeronimo Butkaus Fondas, 1984 m. 56 psl. Gausiai iliustruota, kaina $3.00. Gaunama pas vertėją: 4385 West 145th Street, Cleveland, OH 44135.

LIETUVIŲ FONDAS, Lietuvių Fondo pirmasis dvidešimtis, redakcinės komisijos pirmininkas **Apolinaras Bagdonas**, išleido Lietuvių fondas, Chicago, Ill. 1983 — Aušros - metai. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, tiražas 3,000 egz. kaina $20.00.

Prabangiškai išleista 448 didelio formato puslapių knyga. Gausybė iliustracijų, kreidinio popieriaus. Maloni paimti į rankas, bet... bevartant kiek nuvilianti. (Platesnis aptarimas ateinančiame numeryje). Lietuvių fondo adresas: 3001 W. 59th Street, Chicago, Ill. 60629.

Alė Rūta, PIRMIEJI SVETUR, Išstumtųjų dalia, premijuotas romanas. Išleido Lietuviškos knygos klubas, 4545 West 63rd Street, Chicago, Ill. 60629. Spaudė "Draugo" spaustuvė. Minkštais viršeliais, 378 psl., kaina $12.00.

Alė Rūta talentinga ir daugelio kūrinių autorė, šiuo premijuotu romanu skaitytoją nuveda į pirmųjų lietuvių ateivių Amerikoje gyvenimą. Palikę rusų okupuotą ir baudžiavos spaudžiamą tėviškę, jie pradeda sunkiai kurti naują gyvenimą neįprastose sąlygose. Šalia savęs jie mato mirtis, sunkius sužeidimus ir nedalią.

"Pirmieji svetur" — tai 19-tojo šimtmečio pabaigos ir 20-jo pradžios lietuvių ateivių Amerikoje gyvenimo iškarpa. Romanas iškelia užmirštą ir daugeliui nežinomą lietuvių gyvenimo laikotarpį svetimame krašte. Jie nepalūžta naujo gyvenimo nedalioje, džiaugiasi laimėjimais ir rūpinasi susikurti lyg naują tėviškę.

Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungos ŽINIARAŠTIS, Nr. 3, 1984 m. birželis. Turinyje: Šios vasaros įvykiai, Nuo pirmininko stalo, PLJS valdybos žinios, šv. Kazimiero sukaktis, Pasikalbėjimas su jaunu muzikantu ir pan. Švarus, gražiai atspausdintas 23 psl. leidinys, PLJS adresas: 5559 Modena Place, agoura, CA 91301.

Petras Karuža, redagavo Antanas Vaičiulaitis ir Bernardas

SPAUDOJ ir Gyvenime

Clevelando skyrius savo susirinkime tarė lietuvių persekiojimo ir kitus klausimus. Po trumpų minčių pasikeitimo OSI ir jos metodų bei taktikos, nutarta aktyviai remti institucijas ir organizacijas, kurios vadovauja kontra-akcijai. Skyrius taip pat nutarė mirties metinių proga atitinkama akademija 1985 m. pavasarį paminėti neseniai mirusį ilgametį krikščionį demokratą ir buvusį centro komiteto narį prof. dr. Juozą Eretą. Taip pat nutarta ateinančių metų rudenį paminėti kun. Mykolo Krupavičiaus ir prezidento Aleksandro Stulginskio 100 metų gimimo sukaktis.

Brazdžionis, išleido Kazys Karuža, Čikaga, 1984 m. Spaudė "Draugo" spaustuvė, tiražas 1000 egz., kaina $15. Kieti viršeliai, 408 psl.

Tai brolio ir draugų dovana jau seniai mirusiam poetui ir žurnalistui. Ir dovana graži bei išliekanti. Skoningai išleista ir elegantiškai suredaguota, knyga kažkaip išskirtinai miela, lyg pačios Lietuvos gabalėlis, lyg jos dangaus skliautelis, lyg jos pievų gėlytė. Knygoje pačio poeto kūryba ir atsiminimai apie jį. Verta skaitytojų dėmesio, ypač jaunesniųjų, nes ji ypatingai gražiai atskleidžia Lietuvos gyvenimo įdomų gabaliuką. Daug jau istorinės vertės turinčių nuotraukų.

LITUANIA EN LA PRENSA DE VENEZUELA, išleido ELTA, Oficina de Informacion del Comite Supremo para una Lituania Libre, redagavo Jūratė Statkutė Rosales. Minkštais viršeliais, didelio formato. Turinyje įvairių Venecuelos laikraščių ir žurnalų straipsniai lietuviškomis temomis. Leidinys išsiuntinėtas (ar mūsų lietuvių atstovų ranka įteiktas) Pietų Amerikos valstybių — Venecuelos, Argentinos, Urugvajaus, Kolumbijos — spaudai ir valdžios, universitetų ir kt. pareigūnams.

Albinas Baranauskas, PILIAKALNIO ŠEŠĖLIS, romanas, išleido Lietuviškos Knygos klubas, 4545 West 63 rd Street, Chicago, Ill. Spaudė "Draugo" spaustuvė, viršelis dail. Jonės Karužaitės, 213 psl. Kaina $8.00.

☆

Š.m. gegužės 27 d. Petras Kliorys ir Jadvyga Rindzevičiūtė-Kliorienė atšventė 40 m. vedybinio gyvenimo sukaktį. Puota, kuri buvo sukaktuvininkams staigmena, įvyko sūnaus Vytauto ir marčios Ritos namuose Clevelande dalyvaujant būriui giminių ir draugų net iš Čikagos, Woosterio, Kanados ir kt. Klioriai išaugino keturis vaikus, kurių trys puošiasi daktaro laipsniais. Petras Kliorys yra nuoširdus krikščionis demokratas, arti 10 metų buvęs LKDS centro komiteto nariu.

☆

Antanas Tamulionis š.m. sausio mėn. sukako 80 metų amžiaus. Ta proga dukra dr. Danguolė per antanines surengė jam pagerbimo puotą, kurioje dalyvavo gausus giminių ir draugų būrys. Antanas Tamulionis yra ilgametis gimnazijos mokytojas bei direktorius. Jis yra taip pat nuoširdus krikščionis demokratas, arti 10 metų buvęs centro komiteto nariu.

☆

Algirdas Kasulaitis dalyvavo Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos suvažiavime Clevelande ir ten iškilmingame posėdyje suvažiavimą pasveikino LKDS centro komiteto ir jo pirm. Vl. Šoliūno vardu.

☆

Inž. Adolfas Venskus, Europos Lietuvių Krikščionių Demokratų tarybos pirmininkas, LKDS vicepirmininkas ir VLIKo atstovas prie Europos parlamento š.m. balandžio ir birželio mėnesiais lankėsi įvairiuose JAV miestuose, tarp jų ir Clevelande. Ta proga Venskus turėjo ilgesnius pokalbius ir su "Tėvynės Sargo" redaktorium.

☆

Clevelande birželio pabaigoje lankėsi ir šv. Kazimiero kolegijos Romoje rektorius prel. L. Tulaba, PA. Ta proga garbusis prelatas taip pat kalbėjosi įvairiais aktualiais klausimais su "Tėvynės Sargo" redaktorium. Prelatas Tulaba šiemet švenčia 50 m. kunigystės sukaktį.

☆

Pranas Povilaitis, LKDS centro komiteto vicepirmininkas ir partijos biuletenio redaktorius vasaros metu atostogavo Europoje ir ten turėjo pokalbius su Europoje gyvenančiais lietuvių KD veikėjais.

TĖVYNĖS SARGO RĖMĖJAI.

Į Tėvynės Sargo Rėmėjų eilę iki š. m. lapkr. 23 d. įsijungė: Įnešę į Popiežiaus Leono XIII Literatūrinį Fondą: dr. A. Matukas 200 dol., kun. J. Krivickas 100 dol., inž. A. Rudis 25 dol., H. Idzelis 15 dol.

Tėvynės Sargo leidimą parėmė: kun. J. Krivickas 100 dol., kun. A. Račkauskas 50 dol., B. Pabedinskienė 30 dol., dr. P. Kaladė 27 dol., L. Grinius, kun. S. Morkūnas — 20 dol.

Su 1984 metų Tėvynės Sargo prenumerata: A. Pautienis, kun. A. Stašys — 30 dol., P. Balčiūnas, prel. J. Balkūnas, A. Juška, kun. dr. P. Ragažinskas, dr. J. K. Valiūnas — 25 dol., B. Brizgys, A. Čepėnas, J. Inčiūra, K. Pabedinskas, kun. dr. T. Žiūraitis — 20 dol., A. Garka 18 dol., dr. N. ir K. Zdaniai 16.24 dol., dr. Br. Mikonis, dr. S. Skripkus, D. Vaičius, J. Vidmantas — 15 dol.

Už 1984 m. 1 (57) nr.: kun. A. Grigaitis 10 dol., S. Rauckinas — 7 dol., K. Bačanskas, M. Brakas, dr. J. Danilevičienė, S. Griežė — 5 dol.

Už 1984 m. 2 (58) nr.: M. Peteraitienė, Pr. Povilaitis — 25 dol., P. Mikšys 14 dol., dr. S. Bačkis, A. Balčytis, kun. P. Baltrumas, J. Bobelis, E. Butkienė, kun. A. Grigaitis, dr. B. Kaslas, kun. R. Krasauskas, B. Kuodienė, V. Šoliūnas, A. Tauginas — 10 dol., L. Jaras, S. Rauckinas — 8 dol., kun. J. Tautkus 7 dol., P. Aleškaitis, A. Dovydaitis, E. Gaškienė, dr. J. Kriaučiūnas, dr. A. Laucis, P. Norvilas, A. Orentas — 6 dol., K. Bačanskas, L. Barauskas, S. Beigienė, dr. J. Danilevičienė, J. Daugėla, St. Dzikas, A. Gudaitis, dr. J. Jakštas, J. Jakučionis, A. Januška, V. Kazlauskas, B. Lukas, S. Lukas, kun. J. Maknys, P. Maldeikis, P. Minkūnas, M. Nagys, E. Noakas, E. Paliulionienė, B. Paliulis, J. Pažemėnas, kun. A. Petraitis, V. Prižgintas, J. Puleikis, dr. K. Rimkus, S. Jakas, kun. J. Sakevičius, I. Skirgaudas, J. Strazdas, D. Tričienė, B. Užemis, V. Vaitkus — 5 dol.

Už Tėvynės Sargo 2 (58) ir 3 (59) numerius: kun. dr. V. Skilandžiūnas 25 dol., L. Kazlauskas, dr. Č. Masaitis, , kun. V. Palubinskas — 20 dol., A. R. Zundienė 18 dol., P. Polteraitis 17 dol., dr. K. Katilius 15 dol., P. Abromaitis, kun. J. Velutis — 12 dol., J. Jokubka 11 dol., dr. Vl. Bublys, dr. A. Budreckis, kun. L. Dieninis, dr. B. Kasakaitienė, E. Keresevičienė, dr. L. Kriaučeliūnas, J. Mikalauskienė, J. Motiejūnas, dr. L. Šimutis, dr. E. Tallat-Kelpša, J. Žaliaduonis — 10 dol.

Esame dėkingi visiems Tėvynės Sargo prenumeratoriams už laiku atsiskaitymą.

TĖVYNĖS SARGO ADMINISTRACIJA

TURINYS

V. Bagdanavičius — Arkivyskupas Matulaitis — visuomenininkas 1
Prof. dr. Juozas Eretas — Apie visokeriopą auklėjimą 10
Gyventi Jėzuje Kristuje 20
Vytautas J. Bagdanavičius, MIC — Svarbiausieji spaudos draudimo tarpsniai 26
Petras - Pranciškus Būčys, M.I.C. — Šį tą prisimenant iš Didžiojo Vilniaus seimo 38
Prel. Kaz. Šaulys — Lietuvių Krikšč. Demokratų Susivienijimo programos projektas 40
Kun. J. Tumas — Lietuvių Krikščionių Demokratų veikimas 42
Jonas Virpša — Paraudusi Pasaulio Bažnyčių Taryba 45
K. R. M. — Atspindys veidrodyje 50

SUKAKTYS
Vyt. V-s — Pulk. J. Švedui 90 metų 52
Bernardas Brizgys — Dr. Vladas Bublys — sukaktuvininkas 53
A. J. K. — Paryžiaus sargybinis 56
A. K. — Lietuvos keliu 58

ŽIBURIAMS UŽGĘSUS
A. K. — Vienminčio netekus — mirė kun. Antanas Petrauskas 61
Br. ir Pr. — Vieni metai be Kazimiero Mickevičiaus 62
P. J. — Joną Senauską prisimenant 64
A. K. — Giliai prasmingos sukaktys 66

IŠ KD PASAULIO
Istorinis trijų internacionalų suvažiavimas 76
KD veiklos apžvalga 78

KNYGOS
V. Ėglupis — Realaus gyvenimo klausimais 82
V. Ėglupis — Geras informacijos šaltinis 89
Atsiųsta paminėti 91

Spaudoj ir gyvenime 93
"Tėvynės Sargo" rėmėjai 95

"TĖVYNĖS SARGO" ADMINISTRACIJOJE
galite gauti šias knygas:

LITHUANIAN CHRISTIAN DEMOCRACY — **Algirdas J. Kasulaitis.** Išleido Leono XIII Fondas 1976 m. 244 psl. Kaina $4.00

MYKOLAS KRUPAVIČIUS — **Petras Maldeikis.** Išleido Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjunga 1975 m. 493 psl. Kaina $10.00

ARKIVYSKUPAS MEČISLOVAS REINYS. Autorius gyvena okup. Lietuvoje — neskelbiamas. Išleido Lietuvių Krikščionių Demokratų S-ga 1977 m. 245 psl. Kaina: minkštais viršeliais $6.00, kietais — $7.00.

KRIKŠČIONIŠKOJI DEMOKRATIJA — **M. Krupavičius.** Išleido "Tėvynės Sargo" Biblioteka 1948 m. 164 psl. Kaina

KRIKŠČIONIŠKIEJI VALSTYBINIO GYVENIMO DĖSNIAI — **Kard. Aug. Hond.** Vertė **G. Taučius.** Išleido "Tėvynės Sargo" Biblioteka 1948 m. 45 psl. Kaina $1.00.

DIEVUI IR TAUTAI. Leidinys M. Krupavičiaus paminklo pastatymo proga. Išleido Prel. M. Krupavičiaus Paminklui Statyti Komitetas; išleidimo išlaidas apmokėjo Petrutė ir Jurgis Starkai, M.D., 1976 m. 60 psl. Kaina — auka ne mažiau $1.00 pasiuntimo išlaidoms padengti.

PIRMOJO PASAULINIO KARO TREMTYJE — **Bernardas Žukauskas.** Lietuvių Krikščioniškosios Demokratijos Studijų Klubų leidinys. 136 psl. Kaina $1.50.

VLIKO GRUPIŲ KOMISIJOS PRANEŠIMAS. Išleido Clevelando Lietuvių Demokratinių Grupių Prezidiumas 1958 m. 80 psl. Kaina $1.25.

KOMUNIZMO GRĖSMĖ EMIGRACIJOS KRYŽKELĖJE — **Algirdas Kasulaitis.** Paskaita skaityta Čikagos lietuvių visuomenei 1969 m. kovo 1 d. 24 psl. Kaina $0.50.

KRIKŠČIONIŠKOJI DEMOKRATIJA IR LKDS KOVOJE UŽ ŽMOGŲ IR LAISVĘ. Išleido Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos Centro Komitetas 1966 m. 31 psl. Kaina $0.50.

MODERNIOSIOS PAŽANGOS PROBLEMOS — **P. Maldeikis.** Atspaustas iš L.K.M. Akademijos Metraščio II tomo 1966, 144 psl. Kaina 1.50 dol.

Užsakymus siųskite šiuo adresu:
TĖVYNĖS SARGAS
c/o Adomas Viliušis
4050 So. Campbell Ave., Chicago, ILL 60632

Alp(LKA) 1745
1984, Nr.3

Kaina $4.00

9074368